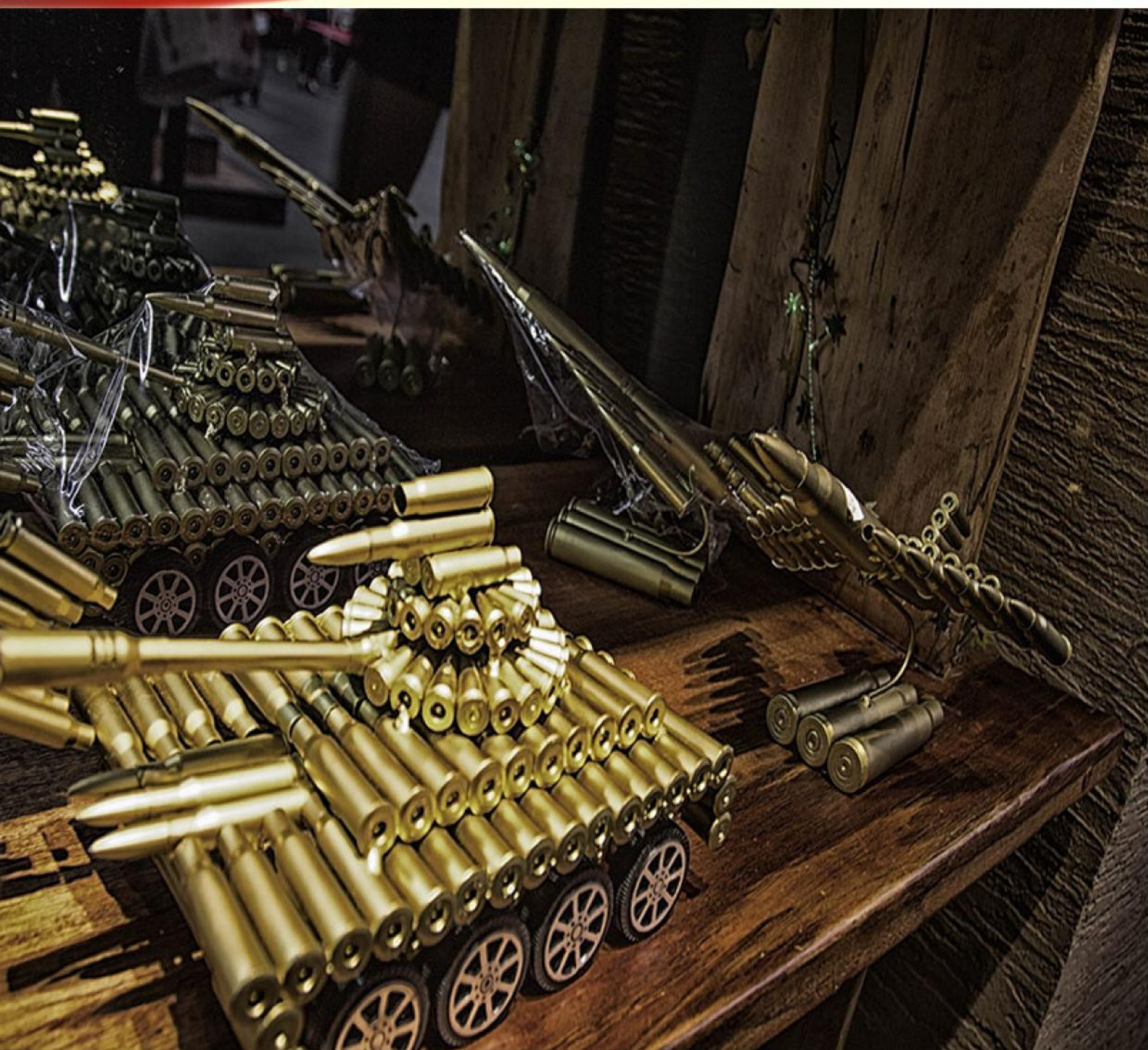

REVISTA CENTRULUI DE STRATEGII APLICATE

DIPLOMACY & INTELLIGENCE

Nr. 8
Iulie 2016

REVISTĂ DE ȘTIINȚE SOCIALE, DIPLOMAȚIE ȘI STUDII DE SECURITATE

Bordul editorial

Laura RITEȘ - Director Direcția Procedură Legislativă, Sinteze și Evaluări la Camera Deputaților

Adrian CĂMĂRĂȘAN – Lect. Univ. Dr., Șef serviciu Protecția informațiilor clasificate la Autoritatea de Supraveghere Financiară

Corina Georgiana ANTONOVICI – Lect. Univ. Dr, Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Mihai MĂRGĂRIT – Consilier parlamentar la Camera Deputaților

Mariana CAPOTĂ – Consilier parlamentar la Camera Deputaților

Ruxandra RÎMNICEANU – Dr. ing. expert INFOSEC

Andy Constantin LEOVEANU - Lect. Univ. Dr, Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Dorin-Marinel EPARU - Lector Universitar, Departamentul Operații Întreprinse, Studii Strategice și de Securitate, Facultatea de securitate și apărare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Florin Marius POPA – Lector Univ. Dr., Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Redactor Șef

Valeriu ANTONOVICI – Cadru Didactic Asociat la Facultatea de Științe Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Redactor Șef Adjunct

Petrică-Mihail MARCOCI - Lect. Univ. Dr. Academia de Poliție „Al. I. Cuza”

Secretar General Redacție

Ionuț RITEȘ – Drd. Universitatea de Vest din Timișoara

Președinte de onoare

Ștefan GLĂVAN - Prof. Univ. Dr. Ambasador

Tehnoredactare

Vornicu GEORGIANA, Cristi-Alexandru FILIP, Vlad IRIMIE, Cristian Nelu MOLDOVAN, Mihail-Gabriel STOICA;

Opiniile exprimate în textele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă punctele de vedere ale CSA. Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate. Drepturile de autor rămân în proprietatea autorilor.

ISSN 2344 – 3650

Indexată în:

CUPRINS

Irimie Petre Vlad	Information Security in Nuclear Systems Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare	4
Fărcuț Dan Alexandru	Intelligence in social development Intelligence în dezvoltarea societății	16
Ioana-Nelia Constantin Bercean	Societal security at the beginning of 21st century – Conceptual and operational specifications Securitatea societală la începutul secolului XXI- Precizări conceptuale și operaționale	24
Ciurtin Alexandra-Roxana	The rise of European terrorist threat in response to the refugee crisis Ascensiunea amenințării teroriste europene ca reacție a crizei refugiaților	39
Florescu Ana-Maria	Protochronism, Romanian exceptionalism or scholarly foundation for national-communism? Protochronism in Romanian culture. Protocronismul, exceptionalism românesc sau fundament livresc pentru național-comunism? Protocronism în cultura română	51
Filip Cristi-Alexandru	Connaître l'Etat Islamique par le biais de la propagande Understanding the Islamic State by its propaganda machine Înțelegerea mesajului Statului Islamic prin intermediul propagandei	60
Păcățan Titus Traian	International terrorism. The concept, its forms of expression and its fundamental characteristics Terorismul internațional. Conceptul, formele de manifestare și trăsăturile sale fundamentale	78

Information Security in the Nuclear Systems

Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare

Irimie Petre Vlad¹

Abstract

Privacy is a basic principle of nuclear safety. Its proper implementation and its functions are key elements in achieving the status of nuclear safety. This paper attempts to present the nuclear systems need to consolidate a level of information security adequate to the new risks and threats, in order to protect certain vital elements within nuclear systems. The paper also presents the characteristics and key elements that contribute to the state of information security and also addresses the value and importance of this information.

Keywords: information, safety, nuclear, risks, threats, responsabilites.

Confidențialitatea reprezintă un principiu de bază al securității nucleare. Aplicarea sa corespunzătoare și funcțiile sale reprezintă elemente cheie în atingerea stării de securitate nucleară. Lucrarea de față încearcă să prezinte în linii mari nevoia sistemelor nucleare de a consolida un grad de securitate al informației adecvat noilor riscuri și amenințări, cu scopul de a proteja anumite elemente vitale din interiorul sistemelor nucleare. De asemenea, lucrarea prezintă caracteristicile și elementele principale care contribuie la asigurarea stării de securitate a informațiilor și abordează totodată valoarea și importanța acestor informații.

¹ Absolvent al Facultății de Științe Politice, Specializarea – Studii de Securitate, Universitatea București. Președinte al Grupului de Studii de Securitate, inițiativă studențească ce urmărește promovarea studențească în domeniul studiilor de securitate și al relațiilor internaționale. Printre domeniile de cercetare se numără securitatea nucleară, terorismul, violența politică și conceptul de securitzare.

Cuvinte cheie: informație, securitate, nuclear, riscuri, amenințări, responsabilități.

Putem remarca în cadrul comunității internaționale a securității nucleare o atenție tot mai accentuată pusă asupra nevoii fundamentale de securitate a oricărui sistem nuclear civil, nu doar pentru protecția materialului nuclear sau radioactiv, în fața unor actori non-statali, ci și pentru protecția informațiilor și a *know-how*-ului necesar pentru a obține și utilizarea capacităților nucleare. Putem afirma faptul că obiectivul primordial al oricărui stat cu capacități nucleare trebuie să fie acela de a proteja, atât societatea cât și mediul înconjurător, de eventuale consecințe cu potențial devastator ale unui incident în cadrul sectorului nuclear, iar astfel, securitatea nucleară se concentrează asupra acestui obiectiv.²

Așa cum și „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”

² INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Objective and Essential Elements of a State's Nuclear Security Regime”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013, p.1.

precizează, printre măsurile care contribuie la securitatea și siguranța nucleară regăsim și „protecția instalațiilor, acivităților, datelor, informațiilor și organizațiilor din domeniul nuclear.”³ Securitatea informațiilor sistemelor nucleare este așadar o componentă centrală a unui plan de securitate nucleară dezvoltat ca partea a unei strategii de securitate și siguranță nucleară a unui anumit stat. Importanța securității informațiilor în cadrul sistemelor nucleare a fost accentuată cu precădere în cadrul unor conferințe importante: „Summit-ul Securității Nucleare” (Seul, 2012), „Conferința Internațională privind Securitatea Nucleară” (Viena, 2013) sau „Summit-ul Securității Nucleare” (Haga, 2014).

³ PREȘEDENȚIA ROMÂNIEI, „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”, București, 2014.

Temeiul securitizării informațiilor în cadrul sistemelor nucleare

Datorită emergenței unor fenomene noi precum *hacking-ul*, *cyberterrorism* sau *cyberwarfare*, securitatea informațiilor cunoaște noi provocări iar un sector specific în cadrul căruia există o preocupare în creștere datorită acestor noi amenințări este sectorul nuclear. Securitizarea informațiilor sensibile necesită o abordare națională eficientă, necesară pentru garantarea unor măsuri de securitate comprehensive în cadrul tuturor instalațiilor, siturilor sau organizațiilor nucleare ce dețin informații de acest tip. Securitarea informațiilor și securitatea arhitecturii oricărui sistem care în mod direct sau indirect poate afecta siguranța nucleară a instalațiilor nucleare, precum sistemele de informare, comunicare sau electrice, trebuie să fie concepută într-o manieră în care sunt utilizate suficiente dispoziții de securitate (fizică, tehnologică sau administrativă) pentru

prevenirea accesului neautorizat. Guvernele dețin responsabilitatea pentru asigurarea existenței și operabilității efective a unui program de securitate nuclear comprehensiv.

Securitatea informațiilor în domeniul nuclear se preocupă de protecția informațiilor în fața unor amenințări vaste și specifice sistemelor nucleare. Putem menționa aici amenințarea traficului ilicit cu materiale nucleare sau radioactive cât și perspectiva terorismului nuclear, amenințări ce ridică îngrijorări majore datorită potențialelor consecințe extrem de grave și care au fost recunoscute de către toate statele ca fiind tot mai prezente. Prevenirea unor anumiți indivizi sau grupuri de indivizi în dezvoltarea unor capacități de dezvoltare a unor arme ce conțin material nuclear este vitală pentru securitatea globală. Sistemele nucleare trebuie să se situeze astfel la un nivel de securitate cât mai înalt iar prevenția nu se poate rezuma doar la protejarea procesului nuclear propriu-zis, ci

trebuie să se axeze și pe securizarea informațiilor ce țin de procese diverse precum depozitarea și transportul materialului nuclear sau protejarea informațiilor necesare creării unui dispozitiv nuclear. Astfel, o parte integrată a securității sistemelor nucleare o reprezintă protejarea informațiilor ce țin de operațiunile nucleare civile.

Printre motivele securizării informațiilor în cadrul sistemelor nucleare putem enumera - protecția împotriva scurgerii de informații sensibile și/sau secrete; protecția împotriva furtului de material; protecția împotriva unor acțiuni teroriste; protecția împotriva unor atacuri fizice sau de tip *cyber* și garantarea siguranței nucleare. Măsurile în ceea ce privește securitatea și siguranța nucleară sunt esențiale pentru garantarea beneficiilor majore pe care materialele nucleare sau alte materiale radioactive îl au în sectoare precum cel energetic, industrial, agronomic, medical ș.a.m.d.

Protejarea informațiilor sensibile

Informația este cunoaștere iar în domeniul nuclear putem identifica o cantitate mare de informații, sub diverse forme. Este important să înțelegem faptul că informațiile din sectorul nuclear pot avea valoare pentru o gamă largă de entități: atât pentru stat cât și pentru autorități competente, operatori ai instalațiilor nucleare (incluzând aici și furnizorii), pentru un potențial adversar, pentru media sau pentru public. Informația sensibilă este acea informație a cărei dezvăluire neautorizată (modificare, alterare sau distrugere), poate compomite securitatea unui stat, a instalațiilor sau a programelor nucleare, sau poate fi valorificată în vederea efectuării unor atacuri îndreptate împotriva unui sit nuclear, a unei instalații, organizații sau împotriva unui transport cu materiale nucleare sau radioactive.⁴ Securitatea

⁴ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Protection and Confidentiality of Sensitive Information in Nuclear Security”, IAEA

informațiilor sensibile din cadrul sistemelor nucleare reprezintă o necesitate absolută pentru securitatea nucleară iar aceste informații trebuie astfel să fie identificate, clasificate și securizate prin măsuri specifice. Securitatea informațiilor nucleare nu include doar garantarea confidențialității acestora ci include totodată capacitatea acestora de a fi precise, complete, accesibile și utilizabile atunci când este nevoie.

Securitatea informației se referă la sistemul, programul sau setul de reguli menite să asigure confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea informației în orice formă și include:

- a. Securitatea informației în formă fizică (ex. documente sau dispozitive electronice);
- b. Securitatea cibernetică;
- c. Securitatea mijloacelor de informare (ex. echipament de depozitare și procesare al

informațiilor, sisteme de comunicație și rețele);

- d. Securitatea informației referitoare la angajații instalațiilor nucleare cât și la părțile terțe (contranctanți sau furnizori);
- e. Securitatea informației intangibile (ex. knowledge) ⁵

Această abordare ce are la bază cele trei atribute de bază – *confidentiality, integrity and availability* (denumită și *CIA approach*) – o putem regăsi și într-un articol al lui Jason Harris, care o descrie în felul următor: „Confidențialitatea înseamnă asigurarea faptului că informația nu poate fi accesată de către indivizi, resurse sau acțiuni neautorizate. Integritatea implica protecția informației în fața unor modificări neautorizate intenționate sau accidentale. Disponibilitatea informației presupune asigurarea că aceasta este disponibilă (către persoanele autorizate)

Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013, p. 6-7.

⁵ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Vienna, 2015, p.5.

oricând este nevoie.”⁶ Pentru sistemele nucleare Harris completează această abordare a celor trei atribute de bază, cu încă două principii: sistemele nucleare trebuie să nu prezinte interferențe, iar acestea trebuie să fie robuste împotriva unor atacuri neprevăzute.⁷

Accesul la informațiile sensibile din cadrul segmentului nuclear nu ar trebui să fie mai larg decât este necesar iar diseminarea acestora trebuie să fie limitată la persoanele autorizate și doar în acele circumstanțe în care aceste persoane au nevoie de acces. Aceste informații se pot referi, spre exemplu, la reglementările de securitate nucleară din cadrul unei instalații, la sistemele, structura și componentele unei instalații nucleare, cât și la locația și detaliile referitoare la un anumit transport cu material nuclear sau radioactiv. Conceptele de „*need to know*” și „*need to hold*” sunt fundamentale atunci când vorbim despre securitatea informațiilor

în domeniul nuclear iar dezvăluirea informațiilor sensibile, modificarea, alterarea, distrugerea sau refuzul de utilizare al acestora, pot compromite securitatea nucleară.

O dezbatere atentă trebuie purtată de asemenea asupra definirii tipului de informații ce necesită a fi securizate, existând tipuri diferite de informații în raport cu nivelul lor de sensibilitate și cu nivelul de securitate ce trebuie aplicat în fiecare caz. Unele informații sunt secrete însă alte nu iar astfel nu au nevoie de nicio măsură specifică de securitzare. O eventuală securitzare efectuată în mod egal pentru toate informațiile disponibile într-o instalație nucleară, nu este posibilă și nici nu ar fi de dorit, nici în domeniul nuclear și nici într-un alt domeniu. Autoritățile competente au în acest caz datoria de a oferi îndrumări exacte și detaliate asupra a ceea ce înțelegem prin termenul de „informații sensibile” și au de asemenea datoria de a oferi detalii asupra modului în care cerințele referitoare la aceste informații

⁶ JASON T. HARRIS, „Information Security of Nuclear Systems”, În. *Advances in Systems Science. Advances in Intelligent Systems and Computing*, volume 240, Warsaw, Poland, 2013, p. 18.

⁷ Ididem.

trebuie să fie aplicate în domeniul nuclear. Metoda pe care AIEA o recomandă în ceea ce privește estimarea valorii unei anumite informații este aceea de a utiliza o evaluări detaliate ale riscului, luând astfel în considerare pagubele și consecințele ce ar putea apărea în cazul în care această informație ar fi diseminată. Agenția menționează aici faptul că este important de notat că compromiterea oricărei informații disponibile în cadrul unei instalații nucleare, poate afecta și celelalte instalații ce dețin informații asemănătoare iar astfel, efectul ar fi unul mult mai larg și mai periculos.⁸

AIEA oferă de asemenea și o listă minimă cu informații din sistemul nuclear ce trebuie să fie supuse unui grad de securizare. Dintre acestea am să amintesc aici doar câteva: informațiile ce se referă la sistemele de protecție fizică și alte măsuri de securitate ale materialului nuclear, instalații sau

activități asociate, incluzând informații asupra forțelor de gardă și de reacție; informațiile legate de cantitatea și alte caracteristici ale materialului nuclear sau a altui material radioactiv în utilizarea, depozitarea sau transportul acestora; detalii referitoare la sistemele computerizate, incluzând aici sistemele de comunicații care procesează conduc, depozitează sau transmit informație care este în mod direct sau indirect relevantă pentru securitatea și siguranța nucleară; informații personale referitoare la angajați, furnizori sau alți contractori.⁹

Protejarea informațiilor necesită o integrarea a mai multor abordări. În primul rând, trebuie adoptată o abordare holistică a cărei implementare cere identificarea și clasificarea tuturor informațiilor sau amenințărilor cunoscute cât și a vulnerabilităților și riscurilor. Totodată acest tip de abordare presupune și aplicarea unor măsuri de protecție graduale. Este cunoscut faptul că toate organizațiile

⁸ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Viena, 2015, p.10.

⁹ Ibidem p. 11-12.

care lucrează cu informații sensibile dețin, sau ar trebui să dețină, un plan de securitate care să conțină o secțiune detaliată în cadrul căreia să se abordeze în mod special securitatea informațiilor sensibile. Mai departe, cerințele relevante pentru angajații organizațiilor respective trebuie comunicate acestora, astfel încât aceștia să înțeleagă și să își asume responsabilitățile în cauză. Mai apoi, este necesar de luat în considerare factorul uman iar aspectul poate cel mai important din acest punct de vedere este dezvoltarea unei culturi de securitate puternice. Prin conceptul de cultură de securitate putem înțelege dezvoltarea unui set de convingeri, atitudini, comportamente care să conducă la un program de securitate nucleară cât mai eficient. Absența unei culturi de securitate în care prioritățile și standardele sunt stabilite iar disciplina și responsabilitatea sunt impuse, este probabil cel mai solid indicator al unui viitor incident. În ciuda faptului că anumite state cunosc unele dificultăți în motivarea și antrenarea corectă a

personalului, consolidarea unei culturii de securitate ar aduce un mare plus în ceea ce privește evitarea unor eventuale vulnerabilități.

Need to know and need to share

Atât în sistemul nuclear cât și în afara sa există și va continua să existe în mod constant o nevoie legitimă, în diverse situații, de a împărtăși și de a dezvălui informații sensibile, spre exemplu între agenții sau organizații din domeniul nuclear, între autoritățile cu competențe în domeniu sau chiar și între state care au nevoie să cunoască această informație. Acest proces, deși necesar de cele mai multe ori, necesită o gestionare atentă, astfel încât să se asigure faptul că informația nu va ajunge, în mod intenționat sau neintenționat, în mâinile unor persoane neautorizate. Împărtășirea informației poate aduce un plus de valoare și eficiență, elemente care nu ar putea exista în cazul în care informația ar fi fost gestionată în mod independend.

Există totodată situații în care neîmpărtășirea informației poate afecta securitatea sau implementarea măsurilor de securitate. Mai mult decât atât, întrucât responsabilitățile în cadrul securității nucleare nu sunt deținute de cele mai multe ori de către o singură agenție, companie sau organizație, adesea este necesar ca informația să fie împărtășită în rândul celor care își împart responsabilitățile în domeniu. Modul și amploarea cu care se defășoară astfel de schimburi de informații trebuie să fie conforme în primul rând cu legile și reglementările naționale în vigoare iar mai apoi să se bazeze pe un echilibru între beneficiile obținute și nevoia de securitate. Normele privind transferul de informații între diverse autorități trebuie să fie reglementate de procedurile de securitate aplicabile în statul în cauză. În ceea ce privește împărtășirea informațiilor din domeniul nuclear cu un alt stat sau cu o organizație internațională relevantă în domeniu, în acest caz este nevoie de un acord care să garanteze faptul că

informația este securizată de către destinatar într-un mod care să corespundă cu cerințele posesorului informației. Securitatea informației poate fi asigurată prin intermediul unui tratat bilateral sau multilateral sau prin intermediul unui acord care să definească modul în care informația va fi protejată.

Compromiterea informațiilor

Compromiterea unor informații în cadrul sistemelor nucleare poate avea ca efect anumite breșe în sistemul de securitate. Există, conform AIEA, două tipuri de breșe în care informația este compromisă – scurgerea de informații și pierderea acesteia.¹⁰ Scurgerile sunt asociate în mod general cu compromiterea confidențialității atunci când a avut loc o dezvăluire neautorizată a informației, deliberată sau accidentală. Pierderile sunt în mod general asociate cu o compromitere a

¹⁰ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Viena, 2015, p.24.

informației ce rezultă din furtul sau incapacitatea de a asigura în mod corespunzător securitatea informației. Astfel de incidente pot de asemenea să implice pierderea disponibilității sau integrității informației, fenomen ce poate fi cauzat în mod inadvertent sau prin acțiuni intenționate. Raportarea incidentelor semnificative către autoritățile competente este obligatorie iar această cerință trebuie să fie încorporată în legislația națională a statului în cauză care trebuie să prevadă de asemenea sancțiuni și penalități drastice pentru neinițierea sau evitarea unor asemenea raportări. Incidentele în ceea ce privește scurgerea sau pierderea de informații nucleare au nevoie de o raportare promptă și clară, astfel încât să se poată trece de îndată la măsurile adecvate în astfel de cazuri.

Este fundamental ca orice astfel de incident să fie supus ulterior unei investigații atente care să determine impactul pe care îl poate avea incidentul în cauză asupra securității informației, cât și bineînțeles, asupra întregului sistem

nuclear. O astfel de investigație va putea să urmărească atent circumstanțele și consecințele evenimentului cât și gradul de compromitere la care a fost expusă informația. De asemenea, o investigație prealabilă imediată poate aduce recomandări asupra unor căi de urmat pentru a minimiza riscul repetării unui astfel de incident cât și pentru a diminua consecințele sale.

Concluzii

Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare este un principiu fundamental pentru consolidarea securității nucleare. Informațiile vitale pentru anumite sisteme, precum cel nuclear, cer o identificare clară și o protecție adecvată. Acest lucru trebuie realizat pentru evitarea unor situații critice precum dezvăluirea neautorizată a informațiilor și oferirea unui avantaj considerabil unor posibili atacatori sau distrugerea unor procese vitale în cadrul cărora informația este necesară. Organizațiile nucleare au de a face cu o gamă largă de

informații, multe dintre ele extrem de sensibile și relevante pentru securitatea nucleară iar acesta este motivul pentru care acestui sector din cadrul securității nucleare i se acorda o atenție tot mai deosebită.

Măsurile eficiente de protejare și securitizare a informațiilor sensibile pot deseori să facă diferența între un atac terorist reușit și unul dejucat. Dependența tot mai mare de informații și ușurința prin care astăzi putem accesa o informație prin prisma rețelelor electronice face ca stabilirea unor programe adecvate pentru protejarea informațiilor să fie vitală pentru organizațiile nucleare. De-a lungul

ultimilor ani, majoritatea statelor de pe arena internațională, unite sub sigla organizațiilor internaționale în domeniul nuclear, au reafirmat importanța unor acțiuni comprehensive care să asigure protecția informațiilor sensibile din domeniul nuclear și s-au angajat în punerea în aplicare și consolidarea acestora la nivel național. Consider că această colaborare între instituțiile și organizațiile competente cât și între state și dorința de dezvoltare a unor culturi de securitate nucleară la nivel național, reprezintă principalele căi de acțiune pentru asigurarea securității nucleare.

BIBLIOGRAFIE

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Objective and Essential Elements of a State's Nuclear Security Regime”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013.

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Protection and Confidentiality of Sensitive Information in Nuclear Security”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013.

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Vienna, 2015.

JASON T. HARRIS, „Information Security of Nuclear Systems”, În. *Advances in Systems Science. Advances in Intelligent Systems and Computing*, volume 240, Warsaw, Poland, 2013.

PREȘEDENȚIA ROMÂNIEI, „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”, București, 2014.

Intelligence in social development

Intelligence în dezvoltarea societății

Fărcuț Dan Alexandru¹¹

Abstract

On one hand. what is now new, is the speed with which knowledge is renewed, the fact that knowledge itself is doubling in short periods of time. Knowledge is no longer just a component of the modern economy, but it also becomes a basic organizational principle of our existence in a society

Keywords: intelligence, knowledge, information, society.

Ceea ce este nou acum este, pe de-o parte, viteza cu care se înnoiesc cunoștințele, faptul că volumul de cunoștințe pe care îl avem la dispoziție se dublează la perioade scurte de timp. Cunoașterea nu mai este doar o componentă a economiei moderne, ci devine un principiu organizațional de bază al existenței noastre într-o societate.

Cuvinte cheie: intelligence, cunoastere, informație, societate

¹¹ Student în cadrul Academiei de poliție "Al. I. Cuza" din București.

Aspecte privind informația în societate

Deși în vorbirea curentă conceptele de date, informații și cunoștințe se folosesc de multe ori în mod echivalent și interschimbabil, în managementul cunoștințelor ele nu sunt echivalente din punct de vedere semantic. Diferența dintre ele este însă relativă și de aici decurge dificultatea definirii acestor concepte.

Semnele sunt reprezentări grafice unitare, care au fost inventate de oameni pentru a comunica. De exemplu, literele alfabetului, cifrele sau simbolurile matematice constituie semne pe care le folosim în mod frecvent în viața de fiecare zi. Luate separat, aceste semne nu ne spun însă nimic. Ele capătă un sens numai atunci când sunt agregate împreună și imersate într-un context semantic.

Datele sunt agregări de semne care reprezintă diferite caracteristici ale unor evenimente sau procese. Datele sunt deci semne procesate. De exemplu, 2 și 0 sunt două semne fără niciun fel de

semnificație. Dacă le agregăm sub forma 20 și le imersăm într-un context semantic, atunci am obținut date despre evenimentul al cărui context semantic l-am considerat. De exemplu, putem considera un tabel cu evoluția temperaturii dintr-un oraș, într-o anumită lună a anului. În acest context, 20 va reprezenta valoarea temperaturii într-o anumită zi. Toate valorile înscrise în tabelul respectiv constituie date. Ele în sine nu sunt purtătoare de semnificație, ci împrumută semnificația contextului considerat. De exemplu, într-un tabel cu vârsta unor grupuri de tineri, 20 va însemna vârsta unei persoane, iar toate valorile din acel tabel vor constitui datele caracteristice pentru evaluarea vârstei grupurilor respective de tineri.

Datele reprezintă fapte formative ale realității sau valori ale unor rezultate posibile. Relația dintre date și realitate este pe cât de dinamică, pe atât de amăgitoare, construind împreună o capacitate cumulativă de cunoaștere. Astfel, nu putem ști cu certitudine care

va fi cursul valutei chiar dacă avem datele pe ultima săptămână și asta pentru că nu avem cunoștințele necesare pentru a prezice tendințele specifice ale acestui domeniu. În sistemul lor corporativ, datele reprezintă unități de informație cu valabilitate limitată.

Spre deosebire de date, informația conține date agregate sau, altfel spus, semi-structurate, care servesc, de exemplu, drept temelie pentru luarea unor decizii.

Dacă în ultimii 30 de ani preocupările privind îmbunătățirea fluxului de informații în afaceri au determinat generalizarea folosirii conceptului de informație, apariția în anul 1995 a volumului *The Knowledge-Creating Company*, scris de doi savanți japonezi, Ikujiro Nonaka și Hirotaka Takeuchi, a trezit un interes mai mare pentru delimitarea celor trei termeni. „Spre deosebire de «informație», «cunoașterea» înseamnă credințe și implicare (beliefs and commitment)”, arătau cei doi autori, subliniind

conștientizarea mai largă a rolului fundamental jucat în cunoaștere de psihologia individului și cultura lui.

Fără aer un om ar rezista câteva minute, fără informație, în schimb, poate rezista zile sau luni, însă acest lucru ar duce la o izolare în plan social. Informația este necesară pentru a face față unor situații previzibile sau imprevizibile. Mai mult, informația poate conferi un sentiment de siguranță și, în mod cert, conduce la o economie de timp.

Omul a devenit dependent de informație în aproape toate activitățile pe care le desfășoară. Cunoașterea stă la baza dezvoltării și progresului oricărui individ. Pentru a progresa în orice domeniu este necesar să se obțină cât mai multe informații, ajungându-se astfel la dezvoltarea unei adevărate culturi a informației. Rolul informației în societate a fost și va rămâne unul deosebit de important, întrucât fără informație și fără cunoaștere societatea nu ar putea progresa. Noțiunea de informație a cunoscut o importanță

deosebită odată cu „angrenarea” informaticii în viața economică și, mai ales, odată cu apariția inteligenței artificiale. Se spune chiar că noțiunea de informație a fost „ruinată” de specialiștii în comunicații.

În prezent, informația se vinde, se cumpără, se prelucrează, se transmite, se recepționează, devenind un veritabil factor de producție. Cel ce controlează informația deține puterea. Companiile acordă o importanță deosebită informării complete, corecte și eficiente atât a angajaților, cât și a clienților. Numai astfel o companie își poate crea un avantaj permanent pe piață. Pentru a lua decizii corespunzătoare și a conduce eficient o organizație, managerii au nevoie de informații. Aceste informații trebuie culese atât din interiorul organizației, de la toate nivelurile ierarhice, cât și din exteriorul întreprinderii, din mediu. Până la apariția computerului și dezvoltarea internetului, informațiile interne erau obținute cu greutate, mult mai greu de obținut fiind cele din afara organizației.

Cu toate că procesul de luare a deciziilor nu s-a modificat substanțial în timp, odată cu apariția computerului anumite procese au fost „rutinizate”, ceea ce a dus la reducerea timpului de luare a deciziilor și chiar a costurilor.

Philip Kotler (Kotler, 2000) afirma că, de-a lungul timpului, conducerile firmelor au acordat cea mai mare atenție gestionării banilor, materialelor, utilajelor și oamenilor. Astăzi, ele au ajuns să recunoască importanța capitală a unei a cincea resurse: informația.

În trecut, informațiile erau o resursă rară, la care puțini aveau acces, în afara marilor corporații și a guvernelor. Inovațiile în tehnologiile de informații cu costuri reduse au permis creșterea accesului la informație. Mijloacele de informare sunt astăzi cele mai variate din câte au existat în decursul istoriei.

Presa scrisă, radioul, televiziunea sunt cele mai utilizate mijloace de informare. Nu poate fi omis internetul, care astăzi reprezintă cel mai flexibil mediu de informare. Totuși, rămâne problema

credibilității, a consistenței și a surselor de informare care nu reprezintă punctele forte ale acestor mijloace.

Cunoștințele într-o societate în schimbare

Societățile se schimbă. Privind evoluția pe termen lung, Alvin Toffler (Toffler, 1995) evidențiază trei valuri. Primul val al civilizației agrare, al doilea val propulsat de civilizația industrială și al treilea val, denumit în diferite modalități: epocă a informaticii, epocă a electronicii, „satul global” (Marshall McLuhan), „epocă tehnocratică” (Zbigniew Brzezinski), societate postindustrială (Daniel Bell), fie „revoluție științifico-tehnică”. Lucrările „Șocul viitorului”, „Al treilea val” și „Puterea în mișcare” au ca subiect central schimbarea, adică ceea ce li se întâmplă oamenilor când întreaga lor societate se transformă brusc în ceva nou și neașteptat.

În ultimele două decenii, la nivelul societății informaționale au avut loc o

serie de schimbări pe care Toffler le evidențiază:

- Informația (materia primă a cunoștințelor) este resursa primordială pentru bogăție și putere militară.
- Producția de bunăstare se bazează pe posesia informației crearea de cunoștințe și livrarea produselor personalizate bazate pe acele cunoștințe.
- Conflictele sunt bazate pe informațiile avute de părți, dincolo de ideologii și economii.

Serviciile de informații în dezvoltarea societății

Un flux de informație digitală schimbă modul în care oamenii și organizațiile lucrează și modul în care afacerile se fac înăuntrul și în afara organizațiilor de afaceri, precum și în cadrul serviciilor de informații.

Ținând cont de faptul că serviciile secrete lucrează cu informații (Shulsky, Schmitt, 2008), este corect să

presupunem că acestea au fost afectate în mod serios de apariția „erei cunoașterii”. Noțiunea de eră a informațiilor sau a cunoașterii este destul de ambiguă. Totuși, în mod clar este foarte importantă; deja a schimbat modul în care multe organizații operează - în special corporațiile din domeniul afacerilor - și probabil va avea efecte importante asupra guvernelor.

Din punct de vedere tehnic, factorul coordonator este progresul tehnologic extraordinar care s-a înregistrat în procesarea și comunicarea informațiilor.

Schimbarea tehnologică reprezintă doar o mică parte a întregii imagini: mai importante sunt schimbările de comportament și instituționale care rezultă în urma concentrării asupra informațiilor ce reprezintă cheia activității organizaționale; în domeniul militar, ceea ce este adesea denumit „revoluția în afacerile militare” depinde foarte mult de utilitatea sporită a informațiilor prin selectarea unor noi tipuri de arme de precizie și prin

întărirea capacității de a culege, procesa și disemina acele informații într-un timp scurt în scop operațional.

Efectul acestor schimbări este resimțit în diverse forme. Pe de o parte, acestea sugerează noi moduri în care informațiile pot fi transferate mai rapid și folosite în interiorul guvernului, astfel încât formularea și implementarea politicii să fie mai eficiente. În plus, acestea se concentrează asupra unei cantități sporite de informații disponibile pentru întreaga societate, la nivelul unor departamente ale guvernului care nu fac parte din serviciile de informații și, de asemenea, în afara guvernului.

Cu alte cuvinte, serviciile de informații consideră că alte tipuri de organizații devin mai eficiente pentru culegerea, analizarea și transmiterea informațiilor - aceasta înseamnă că serviciile de informații au, în ceea ce privește unele tipuri de informații, o „conurență” mai mare în furnizarea informațiilor pentru factorii de decizie. Din perspectiva

guvernului, este important să se găsească o modalitate cât mai eficientă de exploatare a informațiilor generate și transmise oriunde în societate, precum și să se asigure că produsul unic al serviciilor de informații este combinat cu alte surse de informații într-un mod care să întrunească cel mai bine nevoia de informații a guvernului.

În consecință, activitatea serviciilor de informații câștigă tot mai multă importanță printre instituțiile statului contemporan, confruntate cu o nouă generație de amenințări și riscuri de securitate neconvenționale, atipice și care, aproape toate, gravitează în jurul informației, a stocării, diseminării și, de cele mai multe ori, a manipulării sale.

Concluzii

Cunoașterea este informație cu înțeles și informație care acționează. De aceea societatea cunoașterii nu este posibilă decât grefată de societatea informațională și nu poate fi separată de aceasta. Societatea informațională se caracterizează prin democratizarea informației, a comunicării, înțelegerii și cooperării.

Intelligence poate fi descris ca fiind capacitatea de a percepe informații și de a păstra în cunoaștere un subiect, putând genera astfel, comportamente adaptative în cadrul unui mediu.

BIBLIOGRAFIE

Kotler Philip, Managementul marketingului, Editura Teora, București, 2000.

Sabău Lucia Gabriela, Societatea cunoașterii o perspectivă românească, Editura Economică, București 2001.

Shulsky N. Abraham, Schmitt J. Gary, Războiul tăcut: Introducere în universul informațiilor secrete, Editura Polirom, București, 2008.

Știbli Florin, Managementul cunoștințelor: o abordare sistematică a afacerii pentru îmbunătățirea performanțelor și inovare, Editura Estfalia, București, 2010.

Edward Waltz, Knowledge Management in the Intelligence Enterprise, Artech House Information Warfare Library, Boston, 2003.

Toffler Alvin, Powershift Puterea în mișcare, București, Editura Antet, 1995.

Karl Albrecht, Inteligența Practică, Artă și știința simțului practic, Editura Curtea Veche, București, 2008

Societal security at the beginning of 21st century – Conceptual and operational specifications

Securitatea societală la începutul secolului XXI- Precizări conceptuale și operaționale

Ioana-Nelia Constantin Bercean¹²

Abstract

The security concept has changed in the last half of the century and international actors have acknowledged the danger, so they choose a different path than the military confrontations, so the state is no longer a leading actor in international relations. This paper aims to analyze, in a stingily way, the new areas of security, defined by the Copenhagen School and subsequently adopted by the international environment. Approaches to security will be presented from the perspective of the main theories of International Relations, alongside with the major threats to the world stability.

Keywords: security, realism, liberalism, Copenhagen School, migration.

Conceptul de securitate s-a schimbat în ultima jumătate de secol iar actorii internaționali au conștientizat pericolul, alegând o altă cale decât cea a confruntărilor militare, statul nemaifiind un actor principal pe scena relațiilor internaționale. Lucrarea de față își propune să analizeze într-un mod parcimonios, noile domenii ale securității definite de Școala de la Copenhaga și adoptate ulterior de mediul internațional. Vor fi prezentate abordări ale securității din perspectiva principalelor teorii ale relațiilor internaționale, alături de amenințările majore la adresa stabilității mondiale.

Cuvinte-cheie: securitate, realism, liberalism, Școala de la Copenhaga, migrație.

¹² Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Studii Europene - Master Studii Transatlantice, Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială - Master Studii de Securitate și Analiza Informației Clasificate

Actualul mediu de securitate este unul foarte complex și necesită o abordare eficientă și o cooperare a tuturor actorilor internaționali, în concordanță cu responsabilitățile lor. Datorită faptului că trăim într-o lume aflată într-o permanentă transformare, sistemul de apărare responsabil pentru prevenirea și protecția împotriva amenințărilor de orice fel, va trebui modificat și adaptat schimbărilor care ar putea afecta siguranța și securitatea lumii.

Până destul de recent, termenul *securitate* a fost aproape monopolizat de studiile academice ale Relațiilor Internaționale (RI). Teoreticienii din acest domeniu folosesc termenul într-un sens destul de restrâns, care corespunde mai mult modului în care politicienii au avut tendința de a-l folosi, într-un înțeles aproape similar celui de putere militară. Cu cât mai multă forță militară, sau, mai concret, cu cât mai mult balanța înclină în favoarea acesteia, cu atât securitatea va fi mai mare.

În mod surprinzător, uneori teoreticienii relațiilor internaționale folosesc termenii de *interes național* și/sau *putere* ca presupuse sinonime ale securității. În lucrările sale despre realism, Hans Morgenthau nu a insistat în mod special asupra definirii termenului de securitate, una dintre puținele referiri făcute asupra acestui concept fiind foarte generală și ușor evazivă: "Securitatea națională trebuie definită ca integritatea teritoriului național și a instituțiilor sale." (Morgenthau 1960, p.562). Într-o lucrare dedicată studiilor de securitate contemporane, Alan Collins recunoaște că dilema studii de securitate-RI este serioasă, dar nu trebuie să ne mire. În lucrarea sa el tinde totuși să păstreze ierarhiile aproape consacrate: "Studiile de securitate sunt subdomeniu prin excelență al RI. Carnagiul primului război mondial a dat naștere disciplinei Relațiilor Internaționale în 1919 la Aberystwyth, Marea Britanie, iar preocuparea cu originile războiului și

desfășurarea lui permiteau RI să se distingă de alte discipline conexe, cum ar fi istoria, economia, geografia și dreptul internațional. Studiile de securitate sunt, totuși, un domeniu, chiar dacă domeniu cu D" (Collins 2010, p. 2).

Destul de recent, teoreticienii RI au acceptat provocarea de a dezvolta pe larg conceptul de securitate iar Școala de la Copenhaga a apărut ca o reacție la suprapunerea excesivă dintre domeniul securității militare și cel al societății. Scrierile aferente au apărut ca o recunoaștere a faptului că, după căderea comunismului în 1989 și dispariția amenințării Războiului Rece, accentul militar nu mai era primordial în chestiunea securității.

Conceptul de securitate s-a schimbat în ultima jumătate de secol, cele două Războaie Mondiale și Războiul Rece având un impact major asupra comportamentului actorilor internaționali. Societățile au conștientizat pericolul și au ales o altă

cale decât cea a confruntărilor militare, statul nemaifiind un actor principal pe scena relațiilor internaționale.

Punctul personal de vedere în această lucrare este premisa că există un decalaj de securitate real în lumea contemporană. Milioane de oameni din regiuni ca Orientul Mijociu, Africa de Est și Centrală sau Asia Centrală, unde așa-numitele "războaie noi" (Kaldor 2010, p. 14) sunt zilnic în atenția noastră, trăiesc zilnic sub amenințarea violenței și terorii. Mai mult, noile războaie se intercalează cu alte riscuri globale: extinderea maladiilor, vulnerabilitatea în fața dezastrelor naturale, sărăcia sau lipsa adăposturilor.

Această lucrare explorează evoluția conceptului de securitate, de la viziunea realistă, pragmatică, în care statul este principalul actor, la noua viziune liberală, care are în centru atenției individul, ca subiect principal al noilor teorii despre securitate. Vor fi aduse în discuție anumite precizări conceptuale și operaționale care au

marcat începutul secolului XXI, domenii foarte sensibile dacă avem în vedere evenimentele care au marcat acest început de veac.

Securitatea este subiectul a numeroase dezbateri politice, mediatice și academice, fiind de asemenea omniprezent în preocupările cotidiene ale indivizilor și statelor, ale actorilor relațiilor internaționale de pe întreg mapamodul. Securitatea este un concept complex și multidimensional, dar în mod paradoxal, puțini cunosc sensul real al acestuia.

Etimologic, termenul "securitate" provine din latinescul "securitas", însemnând "fără grijă, serenitate, liniște sufletească", iar de-a lungul timpului, mai mulți autori ne-au oferit o largă varietate de definiții: "lipsa relativă a războiului" (Ian Belamy, 1981), "absența pericolului" (Arnold Wolfers, 1962), "păstrarea trăsăturilor tradiționale de limbă, cultură, de identitate națională, religioasă și de obiceiuri" ("Securitatea socială", Ole Wæver, 1993), capacitatea

de a face față agresiunii externe (Giacomo Luciani, 1989). Literatura de specialitate abordează securitatea din două perspective majore - realistă și idealistă.

Școala realistă (Morgenthau, Aron, Kennan, Herz, Kissinger) pune accentul în definirea securității pe conceptul de putere și derivatele ei - politica de putere (power politics) și echilibrul de putere (balance of power). Din punctul de vedere al realiștilor, statele au un comportament egoist și își promovează cu prioritate interesele proprii, acest concept conducând spre o stare de anarhie, în care războiul este inevitabil, acest scenariu reprezentând o stare naturală în concepția realistă. Această situație a fost descrisă în studiile de securitate tradiționale ca *dilema securității* și se produce atunci când "multe dintre mijloacele prin care un stat încearcă să își sporească securitatea conduc la diminuarea securității altor state" (Ungureanu 2010, p. 104). Singurul mod în care războiul ar putea fi evitat sau amânat, este

consfințirea unei balanțe de putere care să mențină echilibrele existente și crearea concertului Națiunilor, unde fiecare membru are rolul lui.

Tradiționaliștii insistă asupra conflictului militar în definirea securității: "Identificarea problemelor de securitate este ușoară în accepțiunea tradiționaliștilor, care echivalează securitatea cu problemele militare și cu folosirea forței. Dar acest lucru este mai dificil atunci când securitatea este scoasă din contextul militar. Există o serie de pericole intelectuale și politice atunci când cuvântul *securitate* este legat de o varietate mai mare de probleme" (Buzan 2011).

În viziunea tradițională statul este unica variabilă explicativă, deci protejarea securității individuale revine acestuia. În opinia realiștilor, sistemul internațional este unul anarhic și acesta determină implicații majore în comportamentul statelor, deci nu se poate garanta comportamentul pacifist al actorilor iar amenințarea nu poate fi

exclusă niciodată. Lumea realistă este contruită pe relații de putere, o lume în care indivizii nu sunt cei mai importanți actori, ci grupurile, "în special cele conflictuale, cel mai important grup fiind statul-națiune; ca o consecință firească a acestui fapt, se constituie două elemente centrale - relațiile internaționale sunt esențialmente conflictuale, iar pe de altă parte, premisa fundamentală în politica internațională este puterea și strâns legată de aceasta, securitatea" (Ștefanachi 2011, p. 9).

Pe de altă parte, școala idealistă pune accent pe conceptul de pace. Pentru idealiști, războiul este o amenințare majoră, derivată din problemele securității naționale iar eliminarea războiului și instaurarea păcii ar conduce la eliminarea problemei de pe agenda internațională. În viziunea liberaliștilor individul și drepturile sale primează, securitatea este o consecință a păcii iar interdependența economică generează securitate, piața liberă fiind o garanție a securității. Vor fi prezentate câteva idei conturate de paradigma

liberală, "idei care au contribuit cel mai mult la cercetarea relațiilor dintre state și a amenințărilor pe care acestea le comportă, la studierea vulnerabilităților interne ale statelor și căilor de soluționare a diferențelor" (Croft 2003, p. 9).

Reprezentanții internaționalismului liberal - N. Angell, J. Hobson, Ch. Beitz, M. Doyle, D. Held sau W. Wilson - au încercat să găsească o cale de îmbunătățire a relațiilor dintre state prin intermediul cooperării comerciale, politice și culturale.

J. Hobson a fost cel care a susținut ideea că relațiile economice profitabile fac războiul irațional iar "angajamentele de securitate colectivă vor construi o sursă de ordine în afacerile internaționale" (Hobson 1922, pp. 198-202). El a propus o puternică Ligă a Națiunilor, în fapt un guvern internațional, în fața căruia statele să-și ducă disputele (Ibidem). Observăm aici tendința liberalismului de a înlocui echilibrul de forță ca instrument al

securității internaționale, cu cel al diplomației și al securității colective.

În opinia lui W. Wilson și a altor adepți liberali, "stabilirea unor drepturi egale între state va fi permis menținerea păcii prin intermediul securității colective" (Kissinger 2013, p. 196), iar securitatea lumii nu reclamă "apărarea interesului național, ci apărarea păcii în calitate de concept consfințit prin lege" (Ibidem).

Securitatea nu are o definiție unică, închisă și fixă. După cum am precizat mai sus, până și teoreticienii relațiilor internaționale au exprimat puncte de vedere diferite asupra acestui concept. Securitatea implică lipsa amenințărilor, unii analiști privind acest aspect ca fiind o condiție absolută - ori ești sigur, ori nu ești. Alții, în schimb, îl văd ca pe o condiție relativă: există grade diferite de securitate. Este posibil ca securitatea să fie privită atât într-o manieră subiectivă, cât și într-una obiectivă. Cea subiectivă se referă la percepția unei persoane despre situație

și la dorința acesteia nu de a fi doar parțial, ci total diferit de amenințări, iar abordarea obiectivă se referă la realitatea situației unei persoane, dacă aceasta este într-adevăr amenințată și dacă este protejată adecvat (Robinson 2010, p. 196).

Cele două școli de gândire (realistă și idealistă) au dominat agenda internațională până în 1990. Spre sfârșitul secolului XX se observă debutul unei perioade de redefinire a securității, în contextul unor schimbări pe harta geopolitică: prăbușirea comunismului în Europa de Est, dezintegrarea URSS, extinderea NATO și UE, redefinirea ONU.

Începutul secolului XXI a fost marcat de fenomenul 9/11 care a accelerat procesul de redefinire al securității: realismul a acordat o prea puțină importanță puterii, în general, și forței militare în particular, iar idealismul "a neglijat alte amenințări, altele decât războiul, ca sursă de insecuritate "sărăcia, extremismul politic

și religios, mediul înconjurător, criminalitatea organizată, terorismul, etc" (Sava 2012, p. 8).

Atentatul de la World Trade Center și evenimentele din Cecenia au demonstrat că puterea nu garantează în mod absolut securitatea și contrazic teza lui Fukuyama privind securitatea unui actor în condițiile unei păci normale. 9/11 infirmă această teorie, "respectiv instaurarea păcii între Est și Vest, înțeleasă ca pace mondială, nu a generat automat securitate ci, mai degrabă, a deschis calea unor noi tipuri de riscuri la adresa securității" (Ibidem).

Observăm că fiecare definiție poate fi plasată într-un anumit context istoric. Problemele de securitate nu sunt fixe, ele schimbându-se de-alungul istoriei. În perioada Războiului Rece securitatea a fost definită cu preponderență ca o reflecție a celor două blocuri: Vestul și Estul. După căderea Cortinei de Fier și dezintegrarea blocului comunist în Europa Centrală și de Est, în definirea securității au fost

introduse și dimensiuni non-militare: politică, economică, socială, ecologică (Școala de la Copenhaga).

Definițiile prezentate evidențiază doar câteva caracteristici ale securității, însă niciuna dintre ele nu pare a fi completă. Fiecare școală și curent de gândire sugerează definiții diverse, dezacordurile și dezbaterile fiind inevitabile, fiecare parte considerând că teoria sa este cea corectă.

Conceperea securității în termeni de **sectoare** s-a dezvoltat în timpul ultimelor decenii ale Războiului Rece, odată cu apariția unor noi probleme pe agenda politico-militară. Realistii, de la Morgenthau la Waltz, consideră că sectoarele sunt semnificative din punct de vedere analitic. Fragmentarea întregului concept de securitate pe sectoare este făcută în scopul analizei, dar elementele identificate de sectoare nu există independent. Relațiile de "coerciție nu există în afara relațiilor de schimb, a autorității, a identității sau a mediului. Sectoarele pot identifica tipare

distinctive, dar rămân părți inseparabile ale unui întreg. Scopul selectării lor este doar reducerea complexității și, implicit, facilitarea analizei" (Buzan 2010, p. 23). Metoda analitică a sectoarelor începe cu fragmentarea, dar trebuie să se finalizeze cu reconstituirea întregului. Fragmentarea este făcută doar pentru a simplifica și clarifica.

Buzan a stabilit **sectoarele analizei de securitate** după cum urmează: "În general, securitatea militară se referă la interacțiunea pe două nivele a ofensivei militare și a capacității defensive a statelor și a percepțiilor unui stat asupra intențiilor celuilalt și viceversa. Securitatea politică se referă la stabilitatea organizațională a statelor, a sistemelor de guvernare și a ideologiilor care le conferă legitimitatea. Securitatea economică se referă la accesul la resurse, finanțe și piețe necesare să susțină nivele de trai acceptabile, dar și puterea statului. Securitatea societală se referă la sustenabilitatea tiparelor lingvistice tradiționale, a culturii și a religiei,

identității naționale și tradițiilor, în cadrul condițiilor acceptabile pentru evoluție. Securitatea mediului se referă la conservarea biosferei locale și globale ca principalul sistem de susținere de care depind toate activitățile umane" (Buzan 2010, p.22).

În timpul Războiului Rece conceptul de securitate era asociat cu forța militară sau cu apărarea, în această ecuație Statul fiind cel mai important element. După încheierea Războiului Rece, noul concept de securitate pune în prim plan individul și societățile pe care acesta le constituie.

Securitatea societală reprezintă un concept-cheie al noii abordări internaționale privind securitatea și pacea mondială. Dezvoltarea umană nu poate avea loc fără asigurarea respectării drepturilor universale ale omului, iar pentru asigurarea drepturilor omului este necesară asigurarea dezvoltării societății și individului. Omul reprezintă elementul esențial al oricărei forme de organizare

socială, iar gradul de realizare al securității acestuia se reflectă în securitatea grupului din care face parte.

Societatea este o entitate umană formată printr-un proces de "conviețuire și asociere între oameni și grupuri ce poartă o serie de atribute comune (rasă, etnie, istorie) și care dau expresie unor sentimente comune (identitate, simboluri)" (Laslău 2010). În literatura de specialitate există foarte multe definiții ale securității societale, cea mai utilizată fiind definiția oferită de Buzan: "ca definiție, securitatea societală se referă la grupuri identitare mari care se auto-susțin; conținutul empiric al acestora variază atât în timp, cât și în spațiu. În Europa contemporană aceste grupuri sunt în principal naționale, însă în alte regiuni grupurile religioase sau rasiale au mai multă relevanță. Conceptul ar putea fi înțeles și ca securitate a identității" (Buzan 2010, p. 172).

Securitatea societală devine o preocupare majoră în contextul general

al securității și are o agendă complexă: migrația, competiția verticală datorată unui proiect integraționist sau unuia secesionist regional, depopularea datorată războaielor, foametei, catastrofelor naturale sau politicilor de exterminare.

Barry Buzan este un autor fundamental în acest context. Lucrarea sa din 1983 "Popoarele, Statele și Frica", marchează cea mai pregnantă regândire a problematicii securității. Ținta lucrării lui Buzan - a cărei ediție din 1991 va avea un impact mult mai mare decât cea din 1983 - este redefinirea conceptului de amenințare, realizarea unor conexiuni utile între amenințare și vulnerabilități, stabilirea obiectului de securizat și delimitarea amenințărilor împotriva obiectului de referință. Cele cinci sectoare amintite anterior, nu operează izolat unul de celălalt, fiecare dintre ele definind "un punct central în cadrul problematicii securității, ca și un mod de a ordona prioritățile, dar toate sunt întrețesute într-o strânsă rețea de legături" (Buzan 2010, p.31). Astfel, este

afirmată cu claritate existența unei relații strânse între domeniile securității, idee ce a avut un impact considerabil asupra politicii și instituțiilor responsabile cu securitatea indivizilor, grupurilor și statelor.

Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare importantă după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 de la WTC, New York. Dacă până în acel moment fenomene precum terorismul, traficul ilegal de droguri și arme și migrația ilegală acționau aproape separat, ulterior s-a descoperit că, în practică, aceste rețele acționau transfrontalier, utilizând metode comune pentru a-și crește eficiența acțiunilor. Aceste evenimente nu au fost altceva decât umbre ale Războiului Rece, reminiscențe aduse la viață, uneori tocmai de acei care au fost creați pentru a combate violența.

Deoarece globalizarea, riscurile și amenințările de securitate pun probleme tuturor țărilor, liderii statelor caută

soluții adecvate pentru a le depăși. Fie că este vorba de Europa de Est, de Caucaz, Asia Centrală, Africa de Nord, Statele Unite sau spațiul MENA, caracterul indivizibil al securității impune un exercițiu comun pentru gestionarea și ameliorarea eficientă a principalilor vectori de amenințare. Gama crescândă a riscurilor neconvenționale, diversificarea crizelor și a tipologiilor conflictelor generează provocări multiple "cu reacții multidirecționate bazate pe mobilitate, diversitate, coerență și complementaritate, atât pe plan local cât și internațional" (Silion 2007, pp. 31-32).

Migrația este unul dintre cele mai complexe procese și unul dintre cele mai vechi fenomene sociale - în antichitate, Grecia și Roma au apărut dar și dipărut ca state, datorită migrației - și reprezintă un element-cheie al conceptului de securitate societală.

Migrația "reprezintă deplasarea populației dincolo de granițele naționale" (Robinson 2010, p. 128), o

deplasare efectivă dintr-un spațiu teritorial în altul, însă trebuie menționat faptul că, "pe baza principiului cauză-efect, această deplasare este întotdeauna însoțită de niște consecințe, mai mult sau mai puțin semnificative. O importantă deosebire trebuie făcută, încă de la început, între locul/țara de origine sau de proveniență a migranților și locul/țara de destinație a acestora" (Oltean 2015, p.3).

Cu toate că migrația aduce multe beneficii atât emigranților, cât și țărilor în care aceștia se stabilesc, ea poate ridica probleme de securitate naționale și internaționale. Emigrarea în masă a unei populații "care nu împărtășește cultura societății gazdă îi poate amenința acesteia identitatea culturală și poate amenința securitatea societală" (Robinson 2010, p. 128). Poate provoca, de asemenea, rasism și chiar confruntări violente între imigranți și membrii societății gazdă, mai ales dacă cei din urmă simt că imigranții sunt responsabili pentru scăderea salariilor și pentru lipsa locurilor de muncă. Chiar

dacă, în multe cazuri, imigranții sunt muncitori-invitați, legali, ei sunt percepuți uneori ca cetățeni indezirabili, iar opinia publică percepe prezența lor drept cauză a problemelor, în special în Europa Occidentală, imigranții fiind percepuți ca străini, chiar și cei care sunt la a doua, sau chiar la a treia generație (Stalker 2000, p. 84).

Un exemplu relevant în acest sens este reprezentat de recentul conflict din Siria și de consecințele dezastruoase ale acestuia. Milioane de refugiați sirieni (aproximativ 3 milioane, conform ultimelor statistici oferite de ONU), au emigrat din cauza insecurității și instabilității profunde generate de acest prelungit război civil. Mulți dintre refugiații sirieni au ajuns nu doar în statele vecine (Turcia, Iordania, Liban), ci și pe continentul european, unde diferențele de etnie sau religie au creat uneori destabilizarea unor mici comunități.

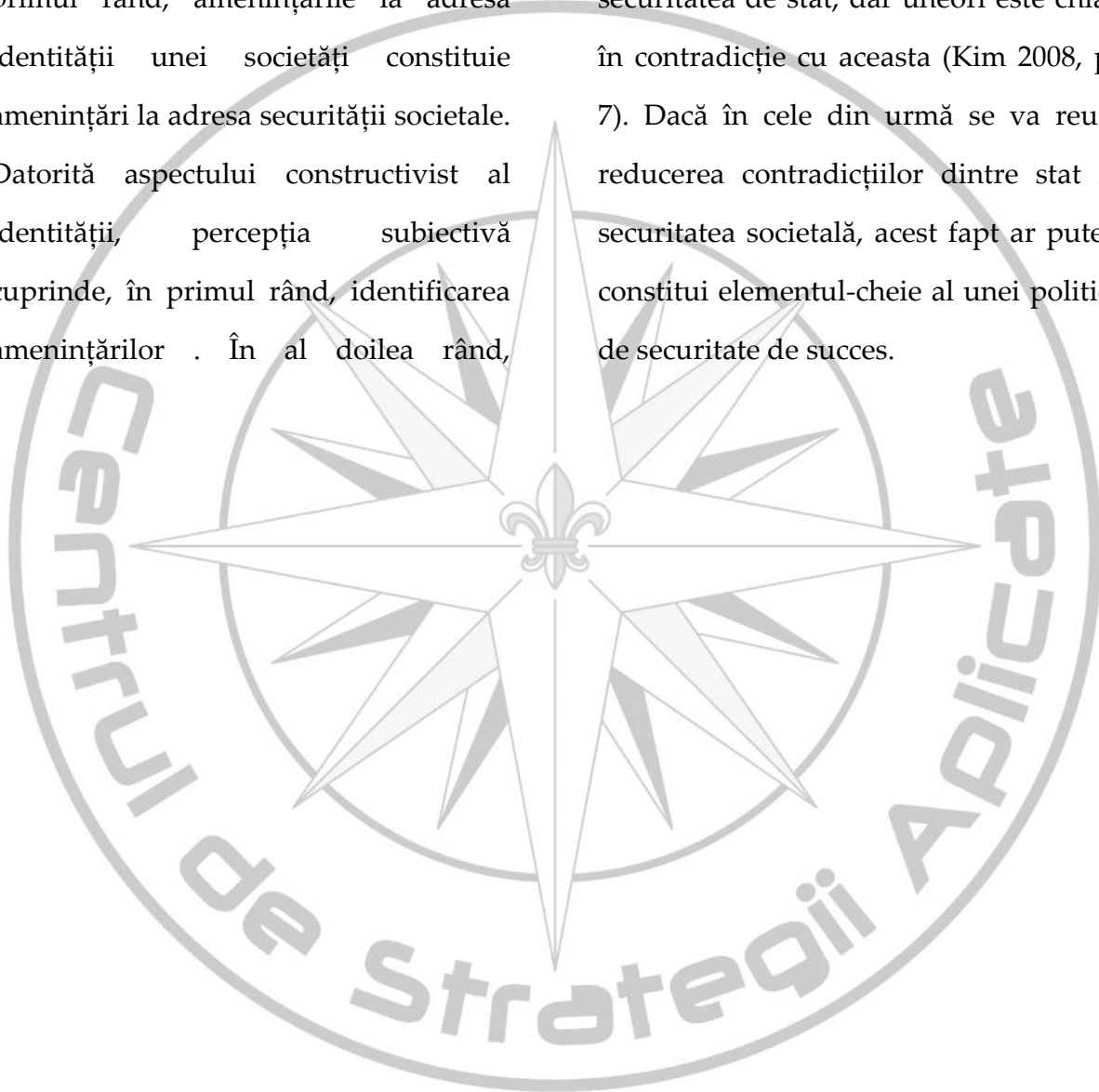
Migrația internațională devenit în ultimii ani o prioritate pe agenda de

securitate a țărilor, acest fenomen având un impact deosebit asupra tuturor dimensiunilor securității. Complexitatea acestui fenomen este foarte greu de controlat, datorită faptului că ambele părți implicate în proces, atât imigranții cât și cetățenii-receptori, se află sub protecția normelor de drept internațional și a drepturilor omului, garantate de Declarația Universală a Drepturilor Omului din Carta Organizației Națiunilor Unite.

Și totuși, cum poate o societate să răspundă la acest tip de vulnerabilități și amenințări? În general, societatea se poate baza pe două măsuri, una de stat și una non-statală. Controlul la frontiere și legislația sunt măsuri tipice de stat, dar care fac "sectorul societal dificil de analizat deoarece acesta fuzionează adesea treptat cu sectorul politic" (Buzan 2010, p. 122), iar ca măsuri non-statale, se delimitează următoarele trei opțiuni: dominarea guvernului, formarea propriului guvern sau modelul "chinezilor de peste granițe - să fie singuri" (Buzan 2010, p. 122).

O scurtă trecere în revistă a discursului despre securitatea societală sugerează câteva implicații ale analizei problemelor legate de migrație. În primul rând, amenințările la adresa identității unei societăți constituie amenințări la adresa securității societale. Datorită aspectului constructivist al identității, percepția subiectivă cuprinde, în primul rând, identificarea amenințărilor . În al doilea rând,

dualitatea securității societale ar trebui să fie recunoscută - aceasta nu numai că nu are propria sa dinamică de dezvoltare și este independentă de securitatea de stat, dar uneori este chiar în contradicție cu aceasta (Kim 2008, p. 7). Dacă în cele din urmă se va reuși reducerea contradicțiilor dintre stat și securitatea societală, acest fapt ar putea constitui elementul-cheie al unei politici de securitate de succes.

BIBLIOGRAFIE

Bird, John T.; Croft, Stuart, *The Copenhagen School and European Security*, The Romanian Journal of European Studies, No. 2, Timișoara, 2003;

Buzan, Barry, *Popoarele, statele și frica - O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Ediția a 2- a, Editura Cartier, Chișinău, 2014;

Buzan, Barry; Wæver, Ole; De Wilde, Jaap, *Securitatea - un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011;

Hobson, John Atkinson, *Problems of a New World*, G. Allen & Unwin Limited, Harvard University, 1922;

Kaldor, Mary, *Securitatea umană: reflecții asupra globalizării și intervenției*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca 2010;

Kim, Seongjing, *Concept of societal security and migration issues in Central Asia and Russia*, CAMMIC Working Papers No.2, Center for Far Eastern Studies, University of Toyoma, 2008

Kissinger, Henry, *Diplomația*, Editura ALL, București 2013;

Laslău, Anca, *Securitate umană și societală*, în *Prezi*, 4 decembrie 2012, <https://prezi.com/ipwu6kx6dfuv/securitate-umana-si-societala/>, accesat în 17.03.2015;

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations*, 5th edition, New York, Alfred A. Knopf, 1972;

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*, 3rd edition, New York: Alfred A. Knopf, 1960;

Oltean, Priscilla, *Relația migrație-securitate. Perspectivăe unui binom complex.*, în *Global News Intelligence, Analize*, 21 martie 2015, <https://newsint.ro/intel/analize/relatia-migratie-securitate/>, accesat în 04.05.2015;

Robinson, Paul, *Dicționar de securitate internațională*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca 2010;

Sava, Ionel Nicu, *Teoria și practica securității - Suport de curs*, Universitatea din București 2012;

Silion, Costică, *Impactul globalizării asupra ordinii publice*, în *Centrul de Studii Strategice și de Apărare, PDF Cărți*, 2007, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/stratXXI_2007_vol1.pdf, accesat în 22.05.2015;

Stalker, Peter, *Workers without frontiers: the impact of globalization on international migration*, Editura Lynne Rienner Publishers, Londra, 2000;

Ștefanachi, Bogdan, *Globalizare, Dezvoltare și Securitate Umană*, în *Sfera Politicii*, Arhiva nr. 166, [f.a.], <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/166/art02-Stefanachi.php>, accesat în 25.02.2015;

Terrif, Terry; Croft, Stuart; James, Lucy; Morgan, Patrich M., *Security Studies Today*, Cambridge, Polity Press, 1999;

Ungureanu, Radu-Sebastian, *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2010.

The rise of European terrorist threat in response to the refugee crisis

Ascensiunea amenințării teroriste europene ca reacție a crizei refugiaților

Ciurtin Alexandra-Roxana¹³

Abstract

The adverse events of September 2001 opened the way to a terrorist scourge unprecedented in world history. Currently, the refugee crisis, which international organizations must manage, is a broad institutional and political challenge that threatens irreducibly the European security. The rise of terrorism in Europe is phenomenon that can not be neglected and that inspires waves of discontent amongst the civilian population. The managing of a humanitarian crisis was transformed into a true slogan of struggle against international terrorism, and Europe seems to be the favorite target of such unlawful practices.

Keywords : terrorism, Islamic State, refugees, crisis situation, international security.

Evenimentele nefaste din septembrie 2001 au deschis drumul către un flagel terorist fără precedent în istoria lumii. În prezent, criza refugiaților, pe care organizațiile internaționale trebuie să o gestioneze, reprezintă o amplă provocare instituțională și politică, care periclitează ireductibil securitatea europeană. Ascensiunea fenomenului terorist în Europa este un fenomen care nu poate fi neglijat și care stârnește valuri de nemulțumiri în rândurile populației civile. Gestionarea unui crize umanitare s-a transformat într-o adevărată deviză a luptei împotriva terorismului internațional, iar Europa pare să devină ținta predilectă a unor astfel de practici ilicite.

¹³ Licențiată a Facultății de Istorie din cadrul Universității din București s-a preocupat de observarea propagării fenomenului terorist internațional. Lucrarea de Licență s-a concentrat pe zona de „Securizare a frontierelor americane după atentatele din 11 septembrie 2001 – Legislație și practică”, analizând schimbarea legislativă care a survenit ca urmare răspândirii terorismului internațional și modul în care practicile legislative au influențat comportamentul uman. În prezent este masterandă a Facultății de Istorie, specializare Istoria și practica relațiilor internaționale.

Cuvinte cheie: terorism, Statul Islamic, refugiați, situație de criză, securitate internațională.

În sfera afacerilor internaționale, complexitatea fenomenului terorist se propaga fugitiv și se manifestă amenințător, tinzând să distrugă echilibrul geostrategic. Drept urmare, eforturile internaționale de estompare a fenomenului au fost limitate de factori divergenți, care au tergiversat actorii decizionali să obțină cele mai bune rezultate în vederea gestionării situațiilor de criză. Atacurile de la Paris, din 13 noiembrie 2015, sunt dovada incontestabilă a riscurilor la care Europa este expusă constant pe scena internațională, tocmai din aceste considerente, specialiștii privesc cu scepticism noile schimbări culturale, sociale și politice pe care criza refugiaților le implică.

Scepticismul specialiștilor este antrenat și de succesiunea evenimentelor internaționale, care au periclitat securitatea europeană și au îngrozit populația civilă. Atacurile de la

Paris, 13 noiembrie 2015, unde și-au pierdut viața 130 de persoane, nu reprezintă un caz izolat, ci teroriștii și-au continuat planul de pedepsire a Europei. În zorii zilei de 22 martie 2016, teroriștii grupării ISIS au efectuat două atentate sinucigașe la Aeroportul Zaventem din nord-estul capitalei și încă unul în stația de metrou Maelbeek, mai exact în apropierea sediului Uniunii Europene. Bilanțul este unul covârșitor și se ridică la 34 de morți, dintre care 14 la aeroport, iar alți 20 la stația de metrou. În timp ce numărul răniților se ridică la 198 de persoane, dintre care 92 la aeroport și alți 106 la stația Maelbeek. Pierderile de vieți omenești sunt prezentate ca o victorie a Statului Islamic: „F*** Belgium. Belgium wanted to bomb the Islamic state. Now enjoy what your hands have sown.”¹⁴

¹⁴Lizzie Dearden, *Isis claims responsibility for Bruxelles attacks „in revenge for Belgium’s role fighting militants in Syria and Iraq*, 22.03.2016 <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-claims-responsibility-for-brussels-attacks->

Literatura de specialitate conchide asupra anului 2001 pe care îl consideră un adevărat moment de reformă în sfera politicilor de securitate. Creionarea unei adevărate culturi globale, care are în centru combaterea terorismului internațional și totodată înăsprirea legislației în vigoare, este în continuare esențială și se realizează progresiv prin prisma noilor politici și strategii de cooperare internațională. Indiferent de intensitate și de zona afectată, terorismul constituie *una dintre cele mai grave amenințări la adresa păcii și securității, iar orice act de terorism este criminal și nejustificat, indiferent de motivațiile lor, oricând, oriunde și de către cine sunt comise.*¹⁵

Evenimentele nefaste din septembrie 2001, petrecute în Statele Unite ale Americii, marchează începutul unei noi ere a terorismului internațional, *care contrazice prin tradiție și care va*

explosions-bombings-at-airport-and-maalbeek-maalbeek-a6946136.html

¹⁵ Security Council, *Resolution 2253 (2015)*, 17 December 2015, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2253\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2253(2015))

*șochează de-a dreptul o lume întreagă.*¹⁶

Efectele acestor atentate teroriste se vor răsfrânge asupra Europei, care nu poate rămâne indiferentă la noile schimbări de paradigmă a raporturilor internaționale. În aceste condiții, Statele Unite solicită comunității internaționale să dubleze eforturile de prevenție și de surprindere a actelor teroriste, inclusiv prin *cooperarea și implementarea pe deplin a convențiilor internaționale anti-teroriste.*¹⁷

Din momentul 11 Septembrie, estomparea pericolului terorist a devenit unul dintre cele mai viabile și accesate puncte de pe agenda securității internaționale. În viziunea occidentală, terorismul este privit drept: *act de barbarie care constituie o agresiune intolerabilă îndreptată împotriva democrației și subliniază necesitatea unei*

¹⁶ U.S. Government, *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan*, October 7, 2001, *Weekly Compilation of Presidential Documents Volume 37, Number 41*, p.1432-1433, ed. Government Printing Office, <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/WCPD-2001-10-15/html/WCPD-2001-10-15-Pg1432.htm>.

¹⁷ Security Council United Nations, *Resolution 1368*, 12 September 2001, art. 4, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001))

comunități internaționale, care împreună cu membrii Alianței să-și unească forțele în lupta împotriva flagelului terorist.”¹⁸

Gestionarea crizei refugiaților a generat, pentru comunitatea europeană, o reală vicisitudine, care a stârnit numeroase reacții oscilante în interiorul statelor. Momentul în care Vechiul Continent și-a deschis granițele, cu scopul de a primi refugiații sirieni, atunci și-a asumat pe deplin riscurile la care se va expune în viitorul apropiat. Toate aceste vulnerabilități ale sistemului tind să știrbească pacea europeană, drept pentru care nu se exclude posibilitatea ca în spatele acestei crize umanitare să se ascundă o mișcare strategică din partea unor organizații teroriste rău intenționate: *Europa se confruntă cu o amenințare în evoluție de terorism. Cele mai periculoase grupări teroriste din lume au intenția și capacitatea de a efectua atacuri împotriva Uniunii Europene și Occidentul în general. Există o*

amenințare de atacuri din partea actorilor singuri, neafiliate sau grupuri mici de indivizi radicalizate, așa cum s-a întâmplat deja în cele mai recente incidente teroriste din Europa.”¹⁹

Ipoteza conform căreia printre rândurile de refugiați, care împânzesc continentul european, s-ar ascunde membri afiliați unor grupări teroriste este susținută și de declarațiile jihadiștilor care au amenințat Europa că în valul de refugiați se află infiltrați membri special antrenați pentru acest tip de misiuni. În plus, noile afirmații ale jihadiștilor par să întărească suspiciunile oficialilor europeni: „Vom cuceri Roma cu voia lui Allah”²⁰, făcând referire la încercarea lor de expansiune în Occident.

În plus, analiza sistemelor de intelligence relevă faptul că proveniența refugiaților nu este una strict siriană, așa

¹⁸ North Atlantic Treaty Organization, *Statement by the Secretary General of NATO Lord Robertson*, NATO Press Release, 11 September 2001, <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-121e.htm>

¹⁹ Europol, *Police Chiefs meet to discuss topical terrorism and illegal immigration issues*, Hague, Netherlands, 24 September 2015. <https://www.europol.europa.eu/content/police-chiefs-meet-discuss-topical-terrorism-and-illegal-immigration-issues>

²⁰ Charlotte McDonald-Gibson, *How ISIS threatens Europe*, 26.02.2016, *Time* <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/>

cum s-a vehiculat, ci numai 29.100 sunt de proveniență siriană, restul de 12.910 provin din Afganistan, 7.295 din Irak, 5.310 din Pakistan, 3.415 din Somalia, 2.260 din Iran, 1.795 fără cetățenie, 1.190 Sudan, 1.145 Libia și lista poate continua²¹. Prin prisma acestui val de refugiați, ISIS a declarat că a trimis jumătate de milion de refugiați din Libia ca *un atac psihologic împotriva Vestului*,²² iar ținta predilectă a teroriștilor părea să fie Italia, invocând spusele lui Gaddafi: „Mediterrana se va transforma într-o mare a haosului”.

Evaluările situației de criză și caracterul predictiv sporesc miza deciziei, în timp ce realitatea cotidiană a refugiaților tinde să se agraveze iremediabil, generând o reală criză

²¹ Diana Toea, *Criza imigrantilor, in cifre: Din ce tari vin, unde vor sa ramana si ce trasee urmeaza*, 3.09.2015, <http://www.ziare.com/invazie-imigranti/europa/criza-imigrantilor-in-cifre-din-ce-tari-vin-unde-vor-sa-ramana-si-ce-trasee-urmeaza-1380697>

²² Hannah Roberts, *ISIS threatens to send 500,000 migrants to Europe as a 'psychological weapon' in chilling echo of Gaddafi's prophecy that the Mediterranean 'will become a sea of chaos'*, 18.02.2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2958517/The-Mediterranean-sea-chaos-Gaddafi-s-chilling-prophecy-interview-ISIS-threatens-send-500-000-migrants-Europe-psychological-weapon-bombed.html>

umanitară pe care comunitatea internațională este nevoită s-o remedieze rapid și fără a provoca alte crize adiacente. Una dintre mizele viabile ale acestei paradigme constă în estomparea transformării unei crize umanitare într-o armă psihologică, culturală și socială a teroriștilor îndreptată irevocabil împotriva Europei. Situația devine cu atât mai complicată cu cât militanții ISIS au dat publicității un filmuleț prin care amenință Statele Unite cerându-i să își pregătească aliații, deoarece Statul Islamic se va răzbuna pe baza intervenției din Afganistan și Irak: „*Iată coaliția diavolilor, la care se alătură Iranul, Turcia și Rusia. Flăcările războiului vă vor arde în final. Adunați-vă aliații. Aliatul nostru este cel mai mare. El este Allah și toată slava este la el.*”²³ de asemenea în același clip, ISIS oferă informații despre posibilele lor ținte, numindu-le *coaliția diavolilor*, printre cele 60 de state menționate se numără și

²³ Ollie McAteer, *ISIS release new video in English threatening UK for being part of 'coalition of devils'*, 25.11.2015, <http://metro.co.uk/2015/11/25/isis-release-new-video-in-english-threatening-the-us-and-its-coalition-of-devils-5525386/>

România. Propaganda Statului Islamic continuă și afirmă că vor cuceri statele balcanice, printre care se numără Grecia, România și Bulgaria. După aceea își propun să își extindă granițele în Europa de Est, asemeni Imperiului Austro-Ungar dinaintea izbucnirii Primului Război Mondial.²⁴

Ca urmare a creșterii nivelului terorist în Europa, Europol a lansat o analiză de modului de operare a extremiștilor din Statul Islamic. În vederea combaterii fenomenului terorist internațional, specialiștii au lansat patru posibile scenarii generale cu care Europa s-ar putea confrunta în viitorul apropiat: *Pentru a explora riscurile, la care sunt expuse statele membre ale Uniunii Europene și care ar urma să se confrunte în viitorul apropiat cu atacuri violente teroriste din partea jihadiștilor, s-a acordat o atenție deosebită posibilelor atacuri*

*teroriste, de-a lungul a două perechi de extreme: atacuri sofisticate vs. atacuri nesofisticate și ținte dificile vs. ținte ușoare. Atacurile sofisticate sunt atacuri teroriste violente, care sunt atent planificate, îndreptate împotriva unor ținte specifice și profesional executate de agenți concentrați, bine antrenați și pe deplin pregătiți. Cu alte cuvinte, atacuri care nu sunt comise de impulsuri fără nici o pregătire prealabilă relevantă reprezintă ținte ușoare și sunt ținte care nu au nici o apărare împotriva atacurilor violente. Întreaga populație civilă este o țintă ușoară. În timp ce Militarii, polițiștii sau persoanele și locurile atent protejate reprezintă ținte dificile.*²⁵

În ciuda violenței terorismului internațional, organizațiile teroriste au reușit să infiltreze în Europa mici insule care favorizează răspândirea fenomenului ilicit: „Pare, din ce în ce mai mult, că un nou sanctuar pentru luptătorii ISIS a fost ridicat în mijlocul Europei. În

²⁴ John Hall, *The ISIS map of the world: Militants outline chilling five-year plan for global domination as they declare formation of caliphate - and change their name to the Islamic State*, 30.06.2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2674736/ISIS-militants-declare-formation-caliphate-Syria-Iraq-demand-Muslims-world-swear-allegiance.html>

²⁵ Europol, *Changes in modus operandi of Islamic State terrorist attacks - Review held by experts from Member States and Europol on 29 November and 1 December 2015*, The Hague, 18 January 2016, EUROPOL PUBLIC INFORMATION, p.8.

satele izolate flutură steagul negru al Statului Islamic. Ca procent al populației, din Bosnia s-au alăturat cei mai mulți europeni grupării teroriste.”²⁶

Una dintre cele mai mari provocări ale serviciilor de informații, constă în estomparea extinderii rețelei teroriste în Europa. Prin prisma tehnologiei și bazându-se pe tulburările emoționale ale victimelor, jidadiștii profită de astfel de împrejurări pentru a-și răspândi convingerile extremiste. Studiile recente au demonstrat că racolarea tinerilor europeni a devenit una dintre practicile favorite ale teroriștilor. Într-un interviu acordat postului de televiziune Digi 24, un analist al Serviciului Român de Informații a dezvăluit gravitatea situației pe care Europa încearcă s-o gestioneze: *Organizația teroristă poate să creeze o armată de la distanță care să ucidă, fără remușcări, oameni nevinovați... Potrivit*

*datelor Europol, între 3.000 și 5.000 de simpatizanți ai organizației teroriste Stat Islamic au revenit în Europa, după ce au luptat în Siria și Irak. Acolo au trecut printr-un amplu proces de radicalizare. Radicalizarea înseamnă trecerea de la calea corectă la calea greșită. Înseamnă să vrei să atragi atenția asupra cauzei tale într-un mod violent. Trecerea de la un tânăr care se urcă într-un metrou, cu un rucsac în spate ca să meargă la facultate sau la liceu, la un tânăr care se urcă în metrou cu un rucsac în spate ca să se autodetoneze și să producă victime umane.*²⁷ Gravitatea și seriozitatea situației poate fi surprinsă și în discursul șefului Europol, care afirmă că riscul unui atentat terorist în Europa a crescut, ca urmare a întoarcerii soldaților din taberele de antrenament ale talibanilor: *Ne putem aștepta ca Statul islamic sau alte grupuri teroriste să organizeze atacuri în Europa, cu scopul de a face cât mai multe*

²⁶Walter Mayr, *Radical Islamists have found a new refuge in Bosnia. They recruit fighters, promote jihad and preach a fundamentalist interpretation of Islam - just across the border from the European Union*, 5,04,2016.
<http://www.spiegel.de/international/europe/islamic-state-presence-in-bosnia-cause-for-concern-a-1085326.html>

²⁷Fenomenul de radicalizare în Europa, marea provocarea a serviciilor de informații, 23.03.2016, <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Fenomenul+de+radicalizare+in+Europa+marea+provocarea+a+serviciil>,

victime în rândul populației civile. În plus, exista riscul unor atacuri individuale.²⁸

În lupta împotriva Statului Islamic s-a alăturat și gruparea de hackeri, Anonymous, care stârnit un val de reacții din partea oficialilor, ca urmare a acțiunilor lor îndreptate împotriva terorismului. Anonymous și-a propus să-și aducă contribuția în lupta antiteoristă și au demarat o serie de acțiuni prin care au încercat deconspirarea rețelei teroriste. Acțiunile demarate de această grupare s-au tradus prin închiderea conturilor de Twitter ale teroristilor și prin dezvăluirea planurilor lor strategice. De pildă, Anonymous a dat publicității o listă a locurilor vizate de extremiști: Evenimentele de la Paris, Wrestling Survivor Series – Atlanta, Concert al trupei Five Finger Death Punch – Milano, University Pastoral Day – Liban, One Day One Juz – Indonezia, Evenimentele Bisericii

Catolice, "Cristos, Regele universului". Anonymous a declarat: *Vrem ca întreaga lume să fie în siguranță sau măcar acele persoane care au în plan să meargă în locurile indicate de noi. De asemenea, vrem ca gruparea teroristă Daesh (nr. denumirea arabă pentru Statul Islamic pe care jihadiștii o detestă) să afle că oamenii știu ce atacuri urmează și să le anuleze, ceea ce îi va dezorienta pentru o perioadă.*²⁹

Comunitatea internațională a încercat să introducă măsuri de protecție a refugiaților, oferindu-le posibilitatea de a duce un trai decent. De pildă, Germania a fost unul dintre primele state europene care și-a deschis granițele în vederea adăpostirii acestor categorii defavorizate, însă gestul european nu a fost pe deplin înșeles de noii oaspeți care au abuzat de șansele acordate. Unu dinte efectele devastatoare ale acestui tip de politică a constatat în

²⁸ Narcis Roșioru, *Aproape 5.000 de europeni antrenați de ISIS s-au întors acasă. "Ne putem aștepta la atacuri în Europa*, 21.02.2016, <http://www.mediafax.ro/externe/aproape-5-000-de-europeni-antrenati-de-isis-s-au-intors-acasa-ne-putem-astepta-la-atacuri-in-europa-15081997>

²⁹ Taku Dzimwasha, *Anonymous hackers say they have uncovered plans by Isis to attack Paris, Indonesia, Italy and Lebanon*, 21.11.2015, <http://www.ibtimes.co.uk/anonymous-hackers-uncovers-plans-by-isis-attack-paris-indonesia-italy-lebanon-1529888>

creșterea nivelului infracțional, ceea ce reprezintă un deces politic și administrativ pentru Uniunea Europeană și care se pare că a condus la creșterea riscului terorist. Pe baza

acestor scenarii, specialiștii în geopolitică i-au acuzat pe refugiați că reprezintă o armă psihologică de care jihadiștii se vor să-și ducă la îndeplinire planurile hegemonice.

BIBLIOGRAFIE

Surse electronice:

Lizzie Dearden, *Isis claims responsibility for Brussels attacks „ in revenge for Belgium's role fighting militants in Syria and Iraq*

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-claims-responsibility-for-brussels-attacks-explosions-bombings-at-airport-and-maalbeek-maelbeek-a6946136.html>

General Assembly of the United Nations <http://www.un.org/en/ga/>

U.S. Government Publishing Office, <https://www.gpo.gov/>

North Atlantic Treaty Organization, <http://www.nato.int/>

Europol <https://www.europol.europa.eu/>

Charlotte McDonald-Gibson, *How ISIS threatens Europe*, <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/>

Diana Toea, *Criza imigrantilor, in cifre: Din ce tari vin, unde vor sa ramana si ce trasee urmeaza* <http://www.ziare.com/invazie-imigranti/europa/criza-imigrantilor-in-cifre-din-ce-tari-vin-unde-vor-sa-ramana-si-ce-trasee-urmeaza-1380697>

Hannah Roberts, *ISIS threatens to send 500,000 migrants to Europe as a 'psychological weapon' in chilling echo of Gaddafi's prophecy that the Mediterranean 'will become a sea of chaos'*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2958517/The-Mediterranean-sea-chaos-Gaddafi-s-chilling-prophecy-interview-ISIS-threatens-send-500-000-migrants-Europe-psychological-weapon-bombed.html>

Ollie McAteer, *ISIS release new video in English threatening UK for being part of 'coalition of devils'*, <http://metro.co.uk/2015/11/25/isis-release-new-video-in-english-threatening-the-us-and-its-coalition-of-devils-5525386/>

John Hall, *The ISIS map of the world: Militants outline chilling five-year plan for global domination as they declare formation of caliphate - and change their name to the Islamic State*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2674736/ISIS-militants-declare-formation-caliphate-Syria-Iraq-demand-Muslims-world-swear-allegiance.html>

Walter Mayr, *Radical Islamists have found a new refuge in Bosnia. They recruit fighters, promote jihad and preach a fundamentalist interpretation of Islam -- just across the border from the European Union* <http://www.spiegel.de/international/europe/islamic-state-presence-in-bosnia-cause-for-concern-a-1085326.html>

Fenomenul de radicalizare în Europa, marea provocarea a serviciilor de informații <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Fenomenul+de+radicalizare+in+Europa+a+marea+provocarea+a+serviciil>

Narcis Roșioru, *Aproape 5.000 de europeni antrenați de ISIS s-au întors acasă. "Ne putem aștepta la atacuri în Europa* <http://www.mediafax.ro/externe/aproape-5-000-de-europeni-antrenati-de-isis-s-au-intors-acasa-ne-putem-astepta-la-atacuri-in-europa-15081997>

Taku Dzimwasha, *Anonymous hackers say they have uncovered plans by Isis to attack Paris, Indonesia, Italy and Lebanon*, 21.11.2015, <http://www.ibtimes.co.uk/anonymous-hackers-uncovers-plans-by-isis-attack-paris-indonesia-italy-lebanon-1529888>

Surse primare:

Security Council, *Resolution 2253*

U.S Government, *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan.*

Security Council United Nations, *Resolution 1368*

North Atlantic Treaty Organization, *Statement by the Secretary General of NATO Lord Robertson*

Europol, *Police Chiefs meet to discuss topical terrorism and illegal immigration issues*

Europol, Changes in modus operandi of Islamic State terrorist attacks

Protochronism, Romanian exceptionalism or scholarly foundation for national-communism? Protochronism in Romanian culture.

Protocronismul, exceptionalism românesc sau fundament livresc pentru național-comunism? Protocronism în cultura română.

Florescu Ana-Maria³⁰

Abstract

This paper presents the Romanian protochronism between the years 1965-1989. By analyzing the social, political and economical context and through several relevant articles, I have traced the implications it had on the society at large. I concluded that the Romanian protochronism is in and out of itself an exaggeration, and an attempt at Romanian exceptionalism, in which the personality cult of the infamous Ceausecu family was demanded, and at times enforced.

Keywords: protochronism, Nicolae Ceausescu, romanian exceptionalism, doctrine.

Această lucrare prezintă protocronismul românesc între 1965-1989. Analizând contextul social, politic, economic și literatura de specialitate, am urmărit implicațiile pe care le avea asupra societății în general. Am concluzionat că protocronismul român este de la sine înțeles o exagerare și o încercare a excepționalismul românesc, în care cultul personalității familiei Ceaușescu a fost cerut și uneori impus.

Cuvinte cheie: protocronismul, Nicolae Ceaușescu, excepționalism românesc, doctrină.

³⁰ Florescu Ana-Maria, studentă în cadrul programului de master „Studii de securitate”, anul II

Tema pe care o abordez în cadrul lucrării este protocronismul românesc în perioada cuplului Ceaușescu între 1965-1989. Pentru cei care privesc comunismul prin prisma consecințelor concrete, această temă pare ceva ne semnificativ și lipsit de importanță. Protocronismul perturbă cultura, iar politicul reușește să se infiltreze și să altereze valorile ei. Deși perioada de conducere a lui N. Ceaușescu face parte din istoria recentă, datele despre această perioadă sunt sărace și puține, lipsite de obiectivitate, astfel apar două tabere, una care susține acea perioada comunistă, iar alta care critica aspru perioada comunistă și protocronismul lui N. Ceaușescu. Această lipsă a datelor se poate datora și faptului că România a încercat să rupă legăturile cu trecutul brusc și să critice regimul trecut.

Un autor care discută despre protocronism este Katherine Verdery în lucrarea „Compromis și rezistență. Cultura Română sub Ceaușescu” care

începe prin a defini conceptul „protochronos”, care însemna primul în timp. Nicolae Ceaușescu este atras de ideea de protocronis, în principal datorită faptului că voia să îmbunătățească imaginea României la nivel internațional, cu orice preț și prin orice mijloc. Protocronismul este perceput ca fiind unul din cele mai puternice manifestări ale ideologiei naționale de bază sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu.

Ideea de națiune și ce repercursiuni sociale, culturale și politice, ar putea să aibă, este reluată în cadrul lucrărilor intelectualilor după anul 1970. România în perioada lui Ceaușescu încearcă să convingă prin intermediul elitei, ei fiind cei care dictau ce se întâmplă la nivel cultural, încercând să arate importanța pe care o avea viziunea lor asupra culturii române. Ideea de protocronis este asociată și cu scrieri mai vechi, făcând parte din o luptă pentru forme de

autoritate culturală (Katherine Verdery, 1994, p 302). Protocronismul se întoarce la contextul apariției sale, atunci când în România se renunță la reformism moderat și se reia economia politică de tip stalinist, ceea ce însemna că accentul era pus pe ideologia de control.

Apar mai multe idei la polurile opuse, avem protocronismul și antiprotocronismul. Cei care participau intens la această dispută erau românii plecați din țară, astfel îl avem pe Iosif Constantin Dragan de partea protocronismului, iar la polul opus avem Radio Europa Liberă. Mai mult decât atât, prezența Radio Europa Liberă duce la formarea și sprijinirea unor opinii și mai puternice a celor care susțineau protocronismul. În ciuda acestor diferențe majore a modului în care se percepeau cele două tabere, comun protocroniștilor și antiprotocroniștilor era faptul că „ambele părți se autonumeau patrioți adevărați și acuzau cealaltă parte de dogmatism și prolectulism, era un semn sigur că acele etichete aveau mai mult decât rol

descriptiv” (Katherine Verdery, 1994, 156), cu alte cuvinte, ambele tabere erau de părere că poziția lor este cea favorabilă pentru națiune, deși putem afirma că definițiile lor cu privire la națiune probabil erau distincte.

Antiprotocroniști refuză să-și mai expună „părerea, fie că era alegerea lor, fie că era impusă, tăcerea relativă a acestui grup împiedică exemplificarea ideilor lor” (Katherine Verdery, 1994, p 159), această tăcere arată câmpul în care se dezvoltă protocronismul, fapt ce avea să fie tot mai relevant pe scena publică și politică.

Edgar Papu în articolul său „Protocronism românesc” argumentează opiniile conform cărora tradiția literară națională nu era inspirată de modelul occidental, ci era una originală. Autorul afirmă că lucrările literare românești prevesteau de fapt evoluția din occident, dar dezavantajul suprem era faptul că erau prea puțin cunoscute aceste lucrări și prin urmare nu erau recunoscute pe

plan internațional. Papu susține că „una din dominantele trăsături definitorii ale literaturii noastre, în context universal, este protocronismul” (Papu, 1974), iar în același timp, autorul se plânge de faptul că românii nu își apreciau cum trebuie capacitățile lor intelectuale și potențialul. El consideră că românii nu trebuie să se privească ca făcând parte dintr-o periferie, ci ca ceva capabil aflat la răscrucea marilor civilizații (Katherine Verdery, 1994, 164). Deși toate aceste idei vizau în primul rând raportul cu occidentul, era clar că aveau efect și asupra sovieticilor, în principal prin diminuarea gloriei lor de a fi primii în toate.

Antiprotocronismul inclină către capital-import, care aduce dezvoltare, export prin aducerea valorilor culturale Occidentale pentru dezvoltarea literară națională. În tabăra cealaltă sunt scrierile protocroniste, care susțin oprirea de influențe literare din Occident pentru apărarea identității pe plan local.

Un autor român care discută despre miturile istorice este Alexadru Zub pe care le vede ca „mutațiile radicale în sfera puterii” care au „epifenomen intensificarea mitogenezei” cu avantaje pentru putere, care prin acest lucru se legitimizează. În cadrul perioadei comuniste românești există mai multe dimensiuni, astfel în prima fază este expusă o imagine către deschidere, a doua fază este expusă prin cultul personalității și implicațiile acestuia, care se continuă cu socialismul dinastic, astfel „substanța mitului este dependent de prioritizările ideologice ale momentului”. Tezele din iulie 1971 constituie începutul național-comunismului din România, iar în 1974 ia naștere conceptul de protocronism a lui Nicolae Ceaușescu care este inspirat de vizitele făcute în China și Coreea de Nord. În consecință, Ceaușescu impune elitelor să ridice tot mai mult rolul partidului în acea perioadă și să ajusteze perioada istorică în funcție de nevoile discursului național. Raoul Girardet semnalează patru teme ale

naționalismului ideologic și anume „suveranitate, unitate, istoria unei națiuni, pretenția de universalitate”, aceste teme sunt evident prezente în naționalismul din România (A. Tomiță, 2007, p 19). Astfel, urmărind acea perioadă, se pot observa cu ușurință aceste patru aspecte ale naționalismului ideologic, care se infiltrează în planul social, cultural și politic. Se face o invocare a istoriei eroice și a valorilor naționale, care în mod conștient și intenționat au fost duse la un nivel hiperbolizat.

Dan Zamfirescu consideră că familia Ceaușescu a avut o dublă sursă de inspirație în tezele din iulie 1971, pe de o parte „a menajat susceptibilitățile moscovite și a evitat o invazie”, iar pe de altă parte „s-a arătat sincronă cu ultima modă la Paris în materialele de cultură-deculturație” (A. Tomiță, 2007, p39). Astfel reiese că nu doar ce a văzut cuplul Ceaușescu în vizita din China și Coreea de Nord a pornit ideea de instaurare a acestei „revoluții culturale”, ci au fost și o serie de alți factori

implicați. Puterea, în acest mod, își pune amprenta asupra mediului cultural. În anumite contexte liberale politice de astăzi, poate părea ciudat că puterea politică își caută legitimitatea într-un concept literar, care privea exclusiv discuțiile celor specializați în acest domeniu, dar textele protocroniste ajung să aibă ca scop laudarea lui Nicolae Ceaușescu și în consecință menținerea imaginii eroice și victorioase pe care dorea regimul să o proiecteze asupra națiunii. Antropologul Katherin Verdery consideră că protocronismul lui Nicolae Ceaușescu avea ca scop schimbarea și îmbunătățirea modului în care România era percepută pe plan internațional.

Edgar Papu aduce ideea de protocronism dar nu oferă o definiție clară a ei, dar aduce în discuție ideea de identificare și analiza creativității românești ca pe un act reparator vital. E. Papu doar constată existența acestui fenomen. Papu aduce în discuție premise importante și anume că protocronismul este o cale de acces

pentru cultura română la universalitate, iar odată cu definirea conceptului își fac simțită prezența mai multi autori interesați. Există mulți protocroniști dar nu erau prezenți din cauza lipsei conceptului și a modelelor necesare. După eseu publicat de Edgar Papu în 1974, mai apar și alte lucrări, dar Edgar Papu găsește „cea mai solidă rațiune de ordin istoric și filosofic-cultural a unui protocronism românesc” și anume „funcțiunea sintetică a romanității între cele două Europe”. (A. Tomiță, 2007, p 57).

Propaganda protocronistă reprezentativă pentru perioada respectivă viza discreditarea adversarilor, pe care îi acuzau de nepatriotism. Ideea lui Papu viza planul teoriei literare, dar pe parcurs capătă mutații și mai multe semnificații care duc la un spectru larg, care ajunge să cuprindă mai multe domenii, astfel protocronismul alimentează cultul personalității lui Nicolae și Elena Ceaușescu.

Propaganda care are loc în cadrul protocronismului „matur” se extinde pe două niveluri, pe de o parte suplimentarea legitimității conceptuale, iar pe de altă parte definirea fundamentelor acestuia. (A. Tomiță, 2007, p. 87). Sîprituialitatea românească este și ea trecută prin filtrul protocronismului care păstrează doar atribuiri extraordinare, iar D. Zamfirescu afirmă că „protocronismul românesc se erija așadar, în justițiarul culturilor mici (A. Tomiță, 2007, p 90).

Pentru a deveni credibilă este promovată pe canalele de informare adecvate, datorită acestui lucru au acces la publicul larg, îl captivează și îl informază constant cu noutățile din domeniu. În această perioadă programele de televiziune și radio aveau ca protagonist principal cuplul Ceaușescu, iar presa largă viza tot această idee, dar cei care erau antiprotocroniști nu aveau o opinie publică care să cuprindă toată țara, tot ce se întampla era pe plan local.

Un autor care aduce insulte la adresa lui Elena Ceaușescu este Pacepa, care după fuga lui, publică în 1988 o lucrare în care aduce în discuție gusturile Elenei pentru rochiile scumpe și hainele de blană. Motivul acestei publicații era de a submina autoritatea pozițiilor celor doi, portretizați ca fiind eroi ai națiunii românești, ale căror principale interese coincid cu cele ale colectivului. Poziția lui Nicolae este foarte fermă față de aceste acuzații și îi ia apărarea soției sale, spunând că „Elena este mama tuturor” și că prin urmare își permite astfel de luxuri, pentru Nicolae ea este o femeie admirabilă. În urma acestei altercații, reacția este imediată, iar chipul Elenei apare pe coperta mai multor publicații, pentru a reasigura națiunea de importanța „mamei” și pentru a menține imaginea pe care o dorea regimul.

În conculzie, pentru mine ideile protocroniste încep să se țeasă în România începând cu anul 1974, când G. Maurer pierde poziția de prim-ministru.

În această perioadă are loc o revoluție culturală, apar noi intelectuali plătiți de partid, care propun un discurs în prima fază anti-sovietic, fiind o schimbare majoră de la un discurs care pune accept pe Uniunea Sovietică, pe universalitate, pe clasa muncitoare, pe cuceririle revoluție mondiale, etc.

Acesta este momentul când încep să apară și filmele naționale (Dacia, Columna, Stefan cel Mare, etc). În aceste filme mesajul este că românii au fost primii pe teritoriul care este azi România, că suntem urmași ai Romei, sunte viteji, capabili. Acest lucru este foarte important pentru ceea ce înseamnă identitate națională, un element fundamental al identității naționale este unicitatea, dacă nu îi spui unui popor că are caracteristici unice, care îi aparțin doar lui, atunci nu apare mândria culturală, identitatea de grup, nu apare conturat clar motivul pentru care datorezi loialitate statului respectiv. Ceaușescu voia să arate că românii sunt unici și că nu au niciun fel de determinism occidental, imperiul

Roman era un imperiu occidental, iar Ceaușescu era anti-occidental, anti-capitalist și anti-sovietic, era român.

A fost cultivat permanent cultul personalității, protocronismul este singura doctrină care îi prezintă pe români ca fiind excepționali, iar după 1990 acestei exagerări i s-a răspuns cu un impuls anti-național la fel de puternic. Oamenii preferă mai mult libertatea decât stabilitatea, libertatea înseamnă inițiativă personală, problemă care apare la multe state comuniste după 1990. În România libertatea din punct de vedere economic s-a tradus într-un capitalism comprador, capitalism care produce subdezvoltare, iar din această cauză încep să se închidă multe din fabrici. Elita din acea perioadă era aleasă de Elena Ceaușescu, era anti-americană și anti-capitalistă dar nu se putea, cu o astfel de elită incompetentă, să te apropii de America. România între 1975-1988 primește

clauza națiunii celei mai favorabile, iar începând cu data de 3 iulie 1988 îi este retrasă clauza, datorită încălcării tot mai puternice a drepturilor omului. Astfel Ceaușescu ajunge să fie în conflict și cu America și cu Uniunea Sovietică. Protocronismul este o exagerare, dar este o încercare de excepționalism românesc.

Protocronismul lui Ceaușescu, propune un discurs anti-sovietic, regim național. Ceaușescu preia modelul sovietic astfel afirmând că România deține loc fruntaș în cam toate domeniile, atât cultural, cât și politic și economic. Această doctrină exagera totul, la modul extraordinar, această perioadă este unica de acest tip din istoria noastră. Deși românii aveau o viață foarte limitată, era cultivat încontinuu cultul lui Ceaușescu. Impactul acestui cult este observabil și astăzi, manifestat prin o nostalgie după un trecut înscenat.

BIBLIOGRAFIE

Alexandra Tomiță (2007). O istorie glorioasă. Dosarul protocronismului românesc. (pp 15-110). Editura Cartea Românească, București

Edgar Papu (1974), „Protocronism românesc”, Secolul 20 nr.160-161 (5-6), pp 8-11.

Katherine Verdery (1994). Compromis si rezistenta. Cultura romana sub Ceausescu. (pp 152-200, pp301-318) Editura Humanitas, Bucuresti

Connaître l'Etat Islamique par le biais de la propagande

Understanding the Islamic State by its propaganda machine

Înțelegerea mesajului Statului Islamic prin intermediul propagandei

Filip Cristi-Alexandru³¹

Abstract

My purpose is to develop a research into the Islamic State, because this terrorist organization, even if it has a very long ideological history, it has succeeded to develop itself very fast, starting with 2013, by imposing terror over the national and international community. So, it would be very helpful to understand how, after a long period of almost 10 years of anonymity, the Islamic State has arrived on the muslim stage, proclaiming the Caliphate and how this terrorist organisation is acting up against the Occident.

Keywords: Islamic State, terrorist organization, ideological history, fear, caliphate.

Je me suis proposé d'analyser l'Etat Islamique parce que cette organisation terroriste, même s'elle a une histoire idéologique très longue, celle-ci a réussi à se développer dans un rythme accéléré depuis 2013 en imposant la peur au sein de la communauté domestique et internationale. Alors, il est intéressant de remarquer comment, après une période de détente de presque 10 années, l'Etat Islamique arrive sur la scène musulmane pour proclamer le califat et comment cette organisation se présente à l'Occident.

Cuvinte cheie: l'Etat Islamique, organisation terroriste, histoire idéologique, peur, califat.

³¹ Diplomă de licență în Științe Politice în cadrul Facultății de Științe Politice, Secțiunea Franceză, Universitatea din București; masterand, anul I, în cadrul programului de master « Politique en Europe : Etats, Frontières, Sociétés », Université de Bucarest conjointement avec l'École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris).

Le cadrage idéologique sera une partie essentielle de notre analyse qui va nous aider à comprendre la manière dans laquelle Daech est construit de point de vue de la doctrine islamiste. De plus, j'ai considéré comme impératif de réaliser une recherche plus approfondie sur les mécanismes de propagande utilisés par ISIS pour faire la liaison avec l'Ouest et pour attirer des sympathisants dans les territoires soumis. Les djihadistes d'ISIS utilisent la technologie, plus précisément l'internet pour se faire connaître, pour menacer les ennemis et notamment pour attirer des adeptes. Alors, ce manière de faire la politique, utilisée par un groupe apparemment jeune peut être considéré unique par rapport aux autres organisations terroristes.

Dans l'étude de l'organisation terroriste ISIS, je me propose de voir notamment comment l'Occident connaît-il l'Etat Islamique ? On suppose que la propagande menée sur les

medias sociaux est la manière principale utilisée par Daech pour créer son identité au niveau global. A partir de cette idée, il est essentiel de voir quels sont les mécanismes de la propagande islamiste qui ont partagé les intérêts d'ISIS au niveau globale et quels sont les sujets les plus importants qui apparaissent sur l'agenda de cette organisation terroriste.

Je propose une hypothèse pour mieux comprendre la logique de ce projet de recherche sur l'Etat Islamique. Cette analyse se propose de mettre en évidence le fait que la propagande menée sur l'internet et les techniques de persuasion utilisés par l'appareil media de l'Etat Islamique, orientes vers l'Occident et l'Europe ont généré une politique complexe de reconnaissance identitaire et de la puissance du Daech au-delà des territoires du Moyen Orient.

Dans l'élaboration de ce projet de recherche, nous allons utiliser une méthodologie complexe qui va nous

aider à développer le côté scientifique d'un part et d'autre part, l'analyse pratique de la thèse afin d'arriver aux résultats faisables pour la recherche.

Alors, nous allons effectuer d'études empiriques sur l'Etat Islamique, plus précisément sur l'idéologie d'ISIS afin d'encadrer l'organisation terroriste dans divers concepts théoriques extraits des livres d'auteurs qui ont effectué des analyses plus approfondies sur l'islamisme et sur la société musulmane, notamment du Moyen Orient. Ensuite, nous allons utiliser comme méthode de recherche l'étude de cas de la propagande ISIS. Cette étude de cas implique particulièrement l'utilisation de l'analyse de contenu appliquée dans l'étude des vidéos distribuées par l'Etat Islamique sur les medias sociaux et de l'analyse de la revue « Dabiq » qui est distribuée par l'appareil media d'ISIS comme source d'information sur l'activité développée par cette organisation.

Conformément aux études empiriques, l'analyse de contenu représente « une technique systémique, applicable plusieurs fois, selon laquelle plusieurs mots d'un message sont comprimés dans des petites catégories de contenu basées sur des règles claires de codification »³². D'autres auteurs comme Ole Holsti ou B. Berelson considèrent que « l'analyse de contenu est une technique de recherche pour décrire dans une manière objective, systémique et quantitative le contenu manifeste de la communication »³³. L'analyse de contenu peut avoir deux types des données. Il y a des données quantitatives qui sont analysés de point de vue statistique et de l'autre côté il y a des données qualitatives qui sont analysés pour comprendre la signification des messages ou textes³⁴. Dans l'étude de cas de la propagande de l'organisation ISIS, nous allons utiliser

³² Mircea Agabrian, *Analiza de continut*, Bucarest, Maison d'Edition Polirom, 2006, p. 11

³³ Valentina Marinescu, *Metode de studiu in comunicare*, Bucarest, Maison d'Edition Niculescu, 2003, p. 38

³⁴ Adriana Stefanel, *Conceperea si realizare unei cercetari de text-Analiza de continut*, Bucuresti, ppt. 5

les deux types d'analyse de contenu. D'une part, nous allons analyser de point de vue qualitatif la publication et les vidéos pour comprendre l'abstrait des informations partagés sur les medias sociaux. De plus, à partir de l'analyse qualitative, nous allons tirer des concepts et des thèmes principaux abordés dans les textes et les vidéos pour voir quels sont les intérêts de l'organisation ISIS, et quels sont les sujets principaux de la propagande online. Ensuite, nous allons codifier les thèmes principales pour compter la répétitivité des codes dans les discours et dans les messages transmises au sein des medias sociaux afin d'obtenir des statistiques et des données quantitatives.

La méthodologie utilisée dans la recherche va nous aider à trouver des réponses à la question de recherche et à démontrer la pertinence de l'hypothèse utilisée au début. De plus, le cadre méthodologique du projet va apporter une note quantitative importante par rapport à l'analyse.

Dans la premiere partie de notre analyse nous allons mettre en scène la cœur de l'organisation terroriste ISIS. La métaphore du « cœur » fait référence à l'idéologie de l'Etat Islamique, qui a contribué à l'évolution de ce phénomène radical. Dans une première instance il est impératif de comprendre ce radicalisme violent prôné par ISIS de nos jours par l'intermédiaire du cadrage idéologique de l'Etat Islamique.

Conformément aux études réalisées dans la dernière période sur cette organisation, nous pouvons, dès le début, étiqueter l'Etat Islamique comme étant un groupe purement islamiste. De plus, ISIS est un mouvement radical qui s'identifie avec l'idéologie salafiste défendant le « retour à l'islam »³⁵ ou le « réveil de l'islam » favorisant la remise en question de celui-ci vis-à-vis la modernité occidentale. De l'autre côté, les études nous montrent que le

³⁵ Cole Bunzel, From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State, Washington, DC , Maison d'Edition: The Brooking Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015 p. 7

mouvement radical initié par l'Etat Islamique peut être associé au courant *wahhabite*³⁶. Ceci est un mouvement puritain qui se propose l'élimination des traditions et le retour au Coran, interprété de point de vue littéraire. Dans la même section nous allons parler de la relation qui s'établit entre l'idéologie pure islamiste d'ISIS et le courant *baasiste*³⁷ qui se différencie par la promotion d'une approche séculariste. Finalement nous allons décrire comment « le mouvement des Frères Musulmans »³⁸, qui connaît sa naissance sur le territoire égyptien influence l'idéologie radicale de l'Etat Islamique.

L'Etat Islamique est associé à un mouvement politique islamiste bien connu sous le nom de *salafisme djihadiste*.

³⁶ Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Édition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009, pp. 34-37

³⁷ Richard Barrett, *The Islamic State*, Maison d'Édition: The Soufan Group, novembre 2014, p. 19, Disponible en format électronique : <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>

³⁸ Richard Mitchell, *The Society of the Muslim Brothers*, London, Maison d'Édition : Oxford University Press, 1993, pp. 145, 190

Le leader du groupe, Abu Umar al-Baghdadi, montre son adhésion au courant salafiste dès l'année 2007 quand il s'adresse aux « tous les sunnites et aux tous les jeunes hommes du *salafisme djihadiste* (*al-Salafiyya al-Jihadiyya*) et à tout le monde »³⁹. Dans la même année, son député décrit l'Etat Islamique comme faisant partie du « courant *salafisme djihadiste* »⁴⁰.

Le salafisme est un mouvement théologique, dans la conception des sunnites islamistes, qui concerne la purification de la croyance. L'idéologie salafiste vise l'élimination de l'idolâtrie *shirk* et l'affirmation d'une seule grande entité spirituelle, Dieu *tawhid*. Les salafistes se considèrent les seuls vrais musulmans et ils s'opposent à tous ceux qui pratiquent « l'idolâtrie » et disent que ces personnes ne peuvent pas être intégrées dans la croyance islamiste.

Dans leur vision, tous ceux qui croient dans les saints, tombes ou pierres sont

³⁹ Cole Bunzel, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Washington, DC, Maison d'Édition: The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015 p. 7

⁴⁰ Ibidem p. 8

vues comme déserteurs de la religion. Même les chiites sont accusés d'idolâtrie à cause de leur croyance excessive dans le Prophète Muhammad ou dans sa famille.⁴¹

Plus tard, d'autres penseurs salafistes ont émergé du mouvement *Wahhabite* ou *Wahhabisme* qui représente une partie du *salafisme*, créée dans la Péninsule Arabe par Muhammad Ibn « Abd al-Wahhab » en 1792.⁴² Dans la deuxième moitié du XVIIIème siècle, le *wahhabisme* s'est concentré sur la création de l'idéologie saoudite qui reste consolidée sur place, aussi de nos jours. Les saoudites ont aidé les wahhabites à imposer leur version de croyance dans la Péninsule Arabe en déclenchant le *djihad* contre les hérétiques ayant comme but principal d'éliminer le *shirk* ou l'idolâtrie et affirmer le *tawhid* qui signifie la croyance en Dieu. Le *djihad wahhabite* a représenté la destruction des tombes et de toute forme d'idolâtrie

pour renforcer leurs pratiques théologiques. De même, ce *djihad* a été un moyen d'éliminer l'Islam des chiites.⁴³

Une autre pensée qui peut être associée à l'Etat Islamique est celle des *Frères Musulmans* en Egypte. Le mouvement a été initié en 1928 par Hasan al-Banna, comme une révolte politique ayant comme but de gagner le pouvoir et de mettre la main sur l'Etat. Les *Frères Musulmans* est un mouvement qui concerne exclusivement les sunnites et il a été fondé dans le contexte de l'émergence impérialiste qui venait de l'Occident et qui a provoqué le déclin de l'Islam de la vie publique. Les *Frères Musulmans* promouvaient la restauration du califat qui a été considéré le système idéal pour gouverner le monde islamique, sujet d'actualité dans la première moitié du XXème siècle. La question du califat et

⁴¹ Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Edition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009, pp. 34-37

⁴² Ibidem p. 108

⁴³ QUINTAN WIKTOROWICZ, *Anatomy of the Salafi Movement*, Washington DC, Maison d'Edition: Taylor & Francis Group, 2006, pp 210-211, disponible en format électronique: http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

l'accent mis par Les Frères Musulmans sur ce concept, est essentiel dans le sens où, on remarque le fait que plusieurs organisations djihadistes et la plupart des idéologues djihadistes se concentrent, de nos jours, sur ce type de réunification. Alors, nous pouvons supposer que l'ambition de rétablir le califat au sein des organisations djihadistes dérive des Frères Musulmans.

Ensuite, un autre courant qui a influencé le développement idéologique de l'Etat Islamique est le *Baasisme*, plus précisément le mouvement des *ex-baasistes* qui se sont associés à l'Etat islamique entre 2008 et 2010.⁴⁴ Le *baasisme* promeut le fait de transformer la race Arabe et de la sauver de la corruption de ses valeurs et du colonialisme. Le *baasisme* représentait un mouvement séculariste qui a milité sur la séparation entre la religion et le

gouvernement. Même si le *baasisme* promeut une politique séculaire qui s'oppose apparemment à la gouvernance de l'Etat Islamique, l'organisation a, dans l'intérieur de son appareil administratif, plusieurs membres qui ont eu une histoire très longue au sein du Parti Baasiste. Alors, les études nous envisagent que les anciens *baasistes* ont contribué à la consolidation de l'administration de l'Etat Islamique. Donc, la doctrine *baasiste*, est apportée la stratégie organisationnelle au sein de l'Etat Islamique qui est la plus appréciée de nos jours.

Dans un deuxième approche de notre analyse, nous allons présenter la machinerie de la propagande ISIS et finalement nous allons construire une analyse plus approfondie en utilisant les mécanismes les plus connus de la politique media de l'Etat Islamique. La propagande ISIS sera envisagée par l'intermédiaire d'une publication

⁴⁴ Richard Barrett, *The Islamic State*, Maison d'Edition: The Soufan Group, novembre 2014, p. 19, Disponible en format électronique : <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>

« Dabiq »⁴⁵ et une série des vidéos qui traitent divers thèmes importants qui sont distribués par l'Etat Islamique. Alors, dans les pages qui suivent, nous allons découvrir le moyen de fonctionnement de l'appareil media d'ISIS et l'importance du message transmis à l'Occident au sein de la propagande menée sur les medias sociaux.

Analyse de la revue Dabiq

Dans cette section nous ne proposons de construire une analyse de contenu en vue des informations présentées dans la publication Dabiq de l'Etat Islamique. Nous avons choisi comme point de référence 4 numéros de la revue. En général, chaque numéro comprend entre 40-50 pages d'articles qui proposent divers thèmes de discussion mais tout le contenu est concentré sur l'identité de l'Etat Islamique et sa manière propre de faire la politique.

⁴⁵ Harleen K. Gambhir, *Dabiq, the strategy messaging of the Islamic Stat*, Institut:ISW, 15 aout 2014, p. 2

Le premier numéro de la publication, apparu en juillet 2014 s'appelle « The Return of Khilafah »⁴⁶. Ce numéro se concentre sur la déclaration du califat et la signification de ce type d'Etat. De plus, la publication nous envisage un contenu élaboré sur l'idéologie qui reste à la base de l'Etat Islamique. Le *salafisme* est présenté dans un article comme « l'Ideologie qui uni tous les musulmans dans l'*ummah*, la communauté sainte des djihadistes sous la commande du Calife Ibrahim »⁴⁷. Alors, nous remarquons que la manière persuasive utilisée pour décrire les faits représente un instrument essentiel dans le sens d'attirer une grande audience. La première publication nous donne aussi des explications qui font référence au nom choisi « Dabiq » et son importance au niveau de la société musulmane. Les auteurs parlent aussi de la campagne militaire portée par ISIS qui est un des motifs principaux pour les victoires

⁴⁶ Dabiq, numéro 1, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-islamic-state-magazine-issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁴⁷ Ibidem p.12

successives de l'Etat Islamique : « Allah nous a donné la permission de conquérir, alors à l'aide de nos frères nous avons construit l'*ummah* »⁴⁸. Dernièrement, Dabiq numéro 1, nous indique aussi comment la politique de conquête a fonctionnée dans les dernières années et quels étaient les efforts pour convaincre le monde et les principales tribus locales de donner le *bay'a* ou le serment au leader Abu Bakr al-Baghdadi qui s'autoproclame Calife Ibrahim d'ISIS en juin 2014.

Le deuxième numéro de la publication Dabiq, qui s'appelle « The Flood »⁴⁹, apparu en août 2014, utilise la métaphore de l'histoire de Noé en partageant un message très dur « soit vous êtes à côté de l'Etat Islamique, soit contre nous et condamnés à mort »⁵⁰. Alors, nous observons que l'Etat Islamique prend une position très claire

par rapport aux ceux qui s'opposent à la politique djihadiste portée par cette organisation. D plus, ce message décisif a un impact assez important au niveau de la psychologie générale de l'audience, parce qu'il porte un contenu qui ne donne pas d'alternatives à ceux qui ne s'obéissent pas au leader Baghdadi. La propagande tenue pour attirer des frères au sein de l'armée djihadiste ne se finit pas dans le premier numéro de la publication Dabiq. Celle-ci continue aussi dans ce numéro ayant un message très claire : « Nous demandons à tous les musulmans de donner le *bay'a* à l'Etat Islamique et de joindre immédiatement la région du califat »⁵¹. Dans une autre section de la publication, les auteurs nous montrent quelques faits et disputes entre l'Etat Islamique et d'autres acteurs djihadistes importants comme par exemple Jabhat al-Nusra.

Le troisième numéro Dabiq qui s'appelle « The call to Hijrah »⁵², apparu

⁴⁸ Dabiq, numéro 1, p.31, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-state-magazine-issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁴⁹ Dabiq, numéro 2, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-state-magazine-issue-2-the-flood.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁰ Ibidem p. 6

⁵¹ Ibidem 2, p. 24

⁵² Dabiq, numéro 3, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis->

le 24 août 2014 et qui est partagé en 40 pages, se concentre aussi sur la manière d'attirer les musulmans du monde entière au sein du califat de Syrie et d'Irak. Le mot *Hijrah* signifie « migration » et ceci fait référence « à la journée passée par Muhammad, le fondateur de l'Islam, avec ses camarades dans un court voyage de Mecca à Medinah »⁵³. La comparaison entre l'appel fait aux musulmans à rejoindre l'Etat Islamique et l'image du Prophète Mohammad qui voyage avec ses camarades nous donne l'impression d'une nostalgie religieuse par rapport à l'époque passée. Ensuite, dans le même numéro, les auteurs nous présentent l'événement de la mort de l'américain Foley qui a été prisonnier des djihadistes et qui a été décapité dans une vidéo partagée par l'organisation. Cette vidéo violente qui est devenue viral sur les médias sociaux a impactée en principal le gouvernement américain qui a rapidement réagi. L'Etat Islamique

<http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵³ Ibidem p. 10

nous dit dans ces articles que « le sang de Foley se trouve sur les mains des américains »⁵⁴, message qui montre la haine contre les américains qui n'a pas été oubliée par le peuple musulman.

Le dernier numéro analysé, qui s'appelle « Shari'ah Alone Will Rule Africa »⁵⁵, publié le 23 janvier 2015, fait référence à l'importance stratégique de l'implication de l'Etat Islamique dans le territoire africain en vue de sauver les frères musulmans de l'influence hérétique qui semble menacer la religion musulmane. De plus, la publication met l'accent sur « l'union de l'Etat Islamique avec Boko Haram en Nigérie »⁵⁶ qui montre la loyauté des musulmans de l'Afrique. Dans une autre section, les auteurs présentent l'Etat Islamique comme une organisation qui s'occupe

⁵⁴ Dabiq, numéro 3, p.31, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁵ Dabiq, numéro 8, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁶ Dabiq, numéro 8, p.28, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

de l'avènement de sa population en faisant référence au programme militaire imposé au niveau des enfants, qui s'orientent dès la jeunesse vers une carrière militaire. Finalement, la publication nous montre l'Etat Islamique comme une organisation légitime qui respecte la loi *sharia* et qui ne suive que le parcours du Prophète Muhammad, au contraire des autres organisations djihadiste qui sont caractérisés comme non-islamistes.

Après avoir effectué une courte analyse sur Dabiq, nous constatons que cette publication représente un moyen efficace utilisé par l'Etat Islamique dans le sens de partager ses intérêts, créer son identité au niveau globale et d'attirer les potentiels sympathisants au sein de son organisation. Il est intéressant d'observer que l'appareil médiatique d'ISIS fonctionne dans une manière sophistiquée et professionnelle par rapport aux publications internationales. Même si les textes sont subjectifs et s'orientent plutôt sur la propagande médiatique de

l'organisation, il est impératif de remarquer le style bien argumenté et la structure élaborée de chaque numéro publié par l'administration ISIS. A côté de la construction de chaque article, les images présentées dans les numéros Dabiq ont des messages cachés qui donnent l'impression d'un travail bien fait. De plus, ces images ont un impact psychologique frappant parce qu'elles nous montrent soit des scènes violentes soit des situations de tranquillité, de joie et de bonheur. Alors, les personnes qui travaillent sur cette publication ont réussi à mélanger différents états d'esprit pour assurer son audience que l'Etat Islamique est une entité qui diffuse la terreur pour ceux qui s'opposent et ceci crée un environnement confortable pour les gens qui décident à joindre la grande armée djihadiste.

Analyse des vidéos

ISIS est une organisation qui, conformément aux études, s'est développée beaucoup dans les dernières

années grâce à son appareil media. Ce département chargé de la propagande sans cesse en faveur de l'organisation djihadiste a fait possible le partage des informations au sein des medias sociaux. Une campagne importante déroulée par cette organisation a représenté l'enregistrement des vidéos qui mettent l'Etat Islamique et ses membres dans le centre de diverses situations. C'est intéressant de remarquer que ce groupe djihadiste ne se limite pas à publier des vidéos qui présentent le côté violent de cette organisation, comme les enregistrements de décapitation, les exécutions en masse ou les tortures appliqués aux gens qui s'opposent à la gouvernance divine, mais celle-ci utilise, de même, des vidéos qui montrent les activités développés au sein de l'Etat, les actes de charité, les entraînements militaires ou tout simplement les déclarations des membres djihadistes qui se considèrent satisfaits d'être une partie composante, très importante, de l'Etat Islamique. Cet appareil media qui

est très débattu au niveau international a abouti de partager ses vidéos assez controversés sur divers réseaux de communication online, notamment sur le site YouTube. Alors, nous allons sélectionner une série des vidéos publiés par l'organisation ISIS sur la chaine YouTube ou sur divers sites online, dans une période comprise entre juillet 2014 et mars 2015. Nous allons analyser ces vidéos qui traitent des situations diverses, de point de vue de leur contenu et de leur impact au niveau international. A partir de cette analyse nous ne proposons de découvrir comment ces vidéos ont facilité la propagande des idées djihadistes au niveau international et comment ces images s'encadrent dans la stratégie de communication et de recrutement de l'Etat Islamique.

Nous avons classifié les 4 vidéos analysés dans trois catégories : « La propagande des soldats étrangers », « Les exécutions » et « Autres techniques de propagande ». Chaque catégorie comprend des vidéos qui font

partie de la propagande enregistrée sur les médias sociaux par l'Etat Islamique.

1) La propagande des soldats étrangers

La vidéo choisie nous présente des membres de l'Etat Islamique qui sont venus de l'étranger à rejoindre l'Etat Islamique et qui, par l'intermédiaire de ces enregistrements font de la propagande en faveur d'ISIS. La vidéo (1)⁵⁷ nous envisage trois soldats de l'armée djihadiste, deux d'origine britannique et un d'origine australienne qui parlent à tour de rôle pendant 13 minutes de l'importance de l'Etat Islamique pour le monde musulman. De plus, ils font appel aux « frères et sœurs » musulmans du monde entier à rejoindre ISIS pour qu'ils puissent vivre dans un contexte où la loi divine est respectée et le nom d'Allah est leur protecteur. Ils disent qu'ils sont sortis de leurs pays corrompus, pour aider le monde musulman à se coaguler dans un Etat

fort qui a besoin de leur aide pour se faire connaître et pour les protéger. Les trois membres qui sont venus de l'étranger, utilisent un langage mobilisateur et ils nous montrent la loyauté au leader Abu Bakr al-Baghdadi, qui est l'envoyé d'Allah ayant comme but de gouverner l'entière communauté musulmane sous la loi *Sharia*.

2) Les exécutions.

Dans la vidéo qui fait partie de la catégorie « Les exécutions » nous avons des images très dures qui nous montrent la violence exacerbée des soldats djihadistes. Les vidéos qui présentent les décapitations des otages de l'Etat Islamique sont créées pour partager la peur au sein de ses ennemis. Par exemple, dans la vidéo (1)⁵⁸ qui nous envisage la décapitation du journaliste James Foley par un soldat islamiste, nous observons la violence frappante de cette organisation terroriste. A l'aide de

⁵⁷ Youtube, le 20 juillet 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=C6-A78kNQec>, visualisé le 10 janvier 2016.

⁵⁸ Youtube, le 20 août 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=IGx38wvOdGk>, visualisé le 10 janvier 2016.

cette vidéo, l'Etat Islamique a transmis un message très important contre les ennemis, notamment contre les américains par l'intermède de leur soldat criminel. Il dit que les américains sont coupables de la mort du journaliste parce qu'ils ont envahi, pour plusieurs années, le territoire musulman en créant des victimes au sein de leur communauté. Il menace les américains pour leur politique et il renforce le rôle de l'Etat Islamique dans la vie des musulmans du monde entier.

3) Autres techniques de propagande.

Dans cette catégorie, il y a deux vidéos qui nous montrent la manière très sophistiquée utilisée par le département media de l'Etat Islamique, pour attirer les potentiels membres et pour faire connaître les intentions d'ISIS. Dans ces vidéos⁵⁹, ISIS restreint le public touché, en utilisent 3 soldats de l'armée qui communiquent par le

langage des signes. Ils s'adressent à tous les frères et sœurs qui sont handicapés à rejoindre l'Etat Islamique pour vivre dans un contexte où ils ne sont pas jugés par les autres. Ils manifestent leur désir d'attirer tous qui souffrent de ce type de handicap pour agrandir l'armée djihadiste et pour consolider le califat. Nous observons, donc, que l'Etat Islamique utilise des techniques sophistiquées pour attirer les membres au sein de leur armée et que toute personne intéressée peut occuper une place dans la grande communauté islamiste pensée par le leader Abu Bakr al-Baghdadi.

Nous constatons, donc, que les vidéos, qui sont filmées dans une manière professionnelle par le département media, font de la propagande en faveur de l'Etat Islamique. Les sujets traités dans les vidéos sont divers, mais nous avons codifié les vidéos dans 4 grandes thèmes : l'importance d l'Etat Islamique pour le monde musulman, l'importance de la religion, la lutte contre les

⁵⁹ DailyMail, le 9 mars 2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2985804/Now-Isis-using-SIGN-LANGUAGE-try-recruit-jihadis-New-video-shows-two-deaf-mute-militants-calling-Muslims-join-saying-disability-no-excuse.html>, visualisé le 10 janvier 2016.

ennemies, l'appel aux frères musulmans à rejoindre ISIS. A chaque thème, nous

avons attribué des mots clés qui apparaissent dans les 4 vidéos.

Thèmes	Le pouvoir de l'Etat Islamique	L'importance de la religion	La lutte contre les ennemis	L'appel aux frères musulmans à rejoindre ISIS
Vidéos	Dans 4 vidéos	Dans 3 vidéos	Dans 3 vidéos	Dans 2 vidéos
Mots clés	Califat, Calife Ibrahim, Syrie, Irak, communauté musulmane	Sharia, Allah, Prophète Muhammad,	Les infidèles, les hérétiques, attaquer les américains, Japon, Europe	Frères et sœurs, rejoindre ISIS, communauté musulmane

Nous constatons que dans les 4 vidéos analysés il y a plusieurs thèmes abordés par l'Etat Islamique qui sont concentrés en principal sur le pouvoir de l'Etat Islamique au niveau national et globale, la lutte contre les ennemis qui s'opposent à la *sharia* et contre tous les pays qui mènent des attaques contre la communauté sainte de l'Etat Islamique, l'importance de la religion dans leur *djihad* et finalement l'appel aux tous les frères à rejoindre ISIS pour aider à la

construction du califat. Alors, nous constatons que cette propagande construite à l'aide des vidéos, qui touche différents thèmes importantes est réalisée en vue de attirer des potentiels membres au sein de la communauté djihadiste qui sont sympathisants de la religion musulmane, de la lutte contre les grandes pouvoirs étrangers et qui veulent développer un califat ou la loi d'Allah qui gouverne la société musulmane.

En définitif, après avoir analysé l'Etat Islamique, nous constatons que l'organisation ISIS a une histoire idéologique très forte qui a contribué à l'avènement de cette organisation terroriste. Même si l'idéologie de l'Etat Islamique connaît ses débuts vers les années 2003, ISIS se fait remarquée plutôt dans la dernière période avec la participation des djihadistes à la guerre civile de Syrie.

Après l'analyse la publication Dabiq et les vidéos, nous pouvons supposer que les principaux motifs qui stimulent les étrangers à rejoindre le califat sont l'accent mis sur l'importance de la religion, la lutte contre tous les ennemis qui menacent la communauté *ummah* et l'importance de la création du califat. Alors, nous avons observé que l'appareil media d l'Etat Islamique a mené une large campagne de propagande sur l'internet en utilisant des mots clés et des images qui font référence à ces trois thèmes importantes

pour persuader le public étranger et pour s'affirmer au niveau globale. De plus, la manière diversifiée de partager les informations sur l'internet à l'aide des publications, vidéos, medias sociaux a créé un impact psychologique considérable au niveau de la population virtuelle présente sur l'internet. En fait, la propagande complexe menée par l'organisation Daech est le moyen par lequel l'Occident a eu la chance de connaître l'Etat Islamique dans les dernières années. L'identité de l'Etat Islamique est la source d'un effort technologique très attentivement pensée par les djihadistes et d'une politique media qui semble le noyau dur, par lequel les extrémistes se présentent face à l'Occident. Mais finalement, est-ce 'que la propagande nous donne la vérité sur Daech ou est-ce 'que les grandes puissances du monde peuvent mener une lutte contre le djihadistes seulement à partir de cette identité que ISIS s'est construit au de-là de ses frontières indéfinies ?

BIBLIOGRAPHIE

Livres

Mircea Agabrian, *Analiza de continut*, Bucarest, Maison d'Edition : Polirom, 2006
Richard Mitchell, *The Society of the Muslim Brothers*, London, Maison d'Edition : Oxford University Press, 1993

Valentina Marinescu, *Metode de studiu in comunicare*, Bucarest, Maisond d'Edition : Niculescu, 2003

Articles scientifiques

Cole Bunzel, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Washington, DC, Maison d'Edition: The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015, <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2015/03/ideology-of-islamic-state-bunzel/the-ideology-of-the-islamic-state.pdf>

Harleen K. Gambhir, *Dabiq, the strategy messaging of the Islamic Stat*, Institut:ISW, 15 aout 2014

Quitan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, Washington DC, Maison d'Eition: Taylor & Francis Group, 2006, pp 210-211, diponible en format électronique: [http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi Movement.pdf](http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf)

Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Edition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009

Articles de journaux

Dabiq, numéro 1, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>,

Dabiq, numéro 2, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-2-the-flood.pdf>,

Dabiq, numéro 3, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>,

Dabiq, numéro 8, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>,

Vidéos

Youtube, le 20 juillet 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=C6-A78kNQec>

Youtube, le 20 août 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=IGx38wvOdGk>

DailyMail, le 9 mars 2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2985804/Now-Isis-using-SIGN-LANGUAGE-try-recruit-jihadis-New-video-shows-two-deaf-mute-militants-calling-Muslims-join-saying-disability-no-excuse.html>

ARTICOL DE OPINIE

International terrorism. The concept, its forms of expression and its fundamental characteristics

Terorismul internațional. Conceptul, formele de manifestare și trăsăturile sale fundamentale

Păcățan Titus Traian

Abstract

Terorismul este o problemă gravă, care preocupă astăzi întreaga omenire, întrucât acest fenomen global amenință securitatea tuturor statelor, siguranța, sănătatea, viața și patrimoniul cetățenilor, chiar existența fizică și economică a unor regiuni. Instabilitatea, teroarea, haosul și dezordinea pe care terorismul le-a instaurat în întreaga lume pot reprezenta, într-un viitor previzibil, un pericol major chiar și pentru însăși supraviețuirea Planetei. Unii autori avizați, pe baza de argumente convingătoare, de natură social-economică, psihologică și politică, susțin această posibilitate, bazându-se, în principal, pe lipsa de reușită în războiul purtat de cele mai puternice forțe ale lumii, împotriva acestui flagel, care devine tot mai puternic și atotcuprinzător.

În contextul noilor realități, al unei noi ordini economice internaționale insuficient de așezată și de consolidată, frământată de crize alternative, de sărăcie, înarmare și de conflicte continue, terorismul tinde să devină atractiv chiar și pentru alte grupuri sau persoane, ca ultima soluție de supraviețuire, ceea ce adaugă noi valențe și rezistență acestui fenomen.

Terrorism is a serious matter that preoccupies the whole mankind today, as this global phenomenon threatens the security of all states, the safety, health, life and assets of the citizens, even the physical existence of some regions. The instability, terror, chaos

and disorder that terrorism has imposed in the entire world can represent a major risk even for the survival of our planet in the foreseeable future.

Some knowledgeable writers, based on convincing social-economic, psychological and political arguments maintain this idea, starting from the lack of success in the war waged against this ever extending scourge by the most powerful forces in the world.

Within the context of new realities, of a new international economic order that is not settled yet and not strong enough, in this world troubled by alternative crises, by poverty, arming and permanent conflicts, terrorism tends to become attractive to some groups or persons as the last solution for survival, which adds new facets and resistance to this phenomenon.

I. Conceptul de terorism

Terorismul, ca fenomen global, asociat cu tendința crescândă a înarmărilor, pe fondul multitudinii de conflicte regionale, alături de un alt flagel, cel al foametei, subdezvoltării și traficului ilegal de droguri, constituie încă, pentru un viitor ce nu poate fi prevăzut, una dintre marile probleme ale lumii contemporane, care obligă întreaga umanitate la solidaritate și luptă comună pentru combaterea acestui flagel.

Încă nu există o definiție general-acceptată a terorismului, din cauza complexității fenomenului și a divergențelor de opinii. De asemenea, nu există un model general-valabil, ceea ce impune ca analiza acestui fenomen să se facă separat pentru fiecare caz în parte. Există, totuși, un element principal comun-teroarea, o tactică de luptă neconvențională, folosită pentru atingerea unor obiective politice. Scopul tuturor actelor teroriste este producerea unor efecte de panică și intimidare, folosindu-se și media, în vederea atingerii unor obiective greu sau

imposibil de realizat prin mijloace convenționale sau democratice.

Trebuie să avem în vedere că terorismul nu trebuie confundat cu insurgența, războiul psihologic, crimele de război sau fanatismul. Această confuzie este de fapt întreținută intenționat, din rațiuni de propagandă.

Totuși, cum distingem terorismul de alte acte de forță? Mai întâi, observăm câteva elemente definitorii ale terorismului: violența și forța excesivă, motivația politică, frica, teroarea, amenințarea perpetuă, efectele psihologice asupra populației și personalităților. Pornind de la aceste caracteristici generale, ONU a încercat o definiție succintă, dar incompletă, a terorismului ca fiind „acte criminale împotriva unui stat, planificate și comise, pentru a crea o stare de teroare în mintea anumitor persoane, a unui grup de persoane sau a publicului în general.”

SUA au definit terorismul ca fiind „folosirea ilegală a forței, pentru atingerea de obiective politice.” Atunci,

se pune problema dacă mișcările de eliberare sau războaiele de independență sunt acte de terorism sau nu? Desigur, nu.

În literatura română de specialitate, prof. dr. doc. Grigore Geamănu, în *Tratatul sau de Drept Internațional*, definește terorismul internațional ca fiind „faptele criminale îndreptate împotriva șefilor de stat sau a altor demnitari, împotriva unor grupuri de persoane sau instituții de stat ori obștești.”

În concluzie, reținem că amânarea definirii juridice a noțiunii de terorism este determinată, în principal, de punctele de vedere diferite și mai ales de imixtiunea politicului în domeniul dreptului, existând încă mulți oponenți care susțin și conferă în mod eronat luptei pentru eliberare națională și anticolonială caracterul de terorism.

Este, deci, foarte important să înțelegem corect și deplin cauzele terorismului, întrucât de aceasta depind și tacticile de combatere a actelor teroriste. Întotdeauna, terorismul are o cauză

politică sigură. În același timp, există o acceptare generală, conform căreia terorismul nu are justificare, indiferent de legitimitatea cauzelor invocate.

La acest punct se impune explicația sigură că "religia (fanatismul și fundamentalismul Islamic) nu poate justifica folosirea violenței de către teroriști, a războiului jihadist sau a terorii și represiunii", așa cum pe drept susține și Jonathan R. White, în Tratatul său din 2002 "Terrorism", încercând un răspuns la "Tragedia din 9/11 din SUA". Terorismul nu reprezintă un fenomen nou al epocii noastre. El s-a practicat, în decursul vremurilor, sub forma luptei politice dusă cu mijloace violente, afectând multe națiuni, popoare, grupuri sociale sau personalități. Cruzimea cu care s-au manifestat actele de violență, proporțiile și efectele acestora au fost de natură să zdruncine stabilitatea relațiilor normale de conviețuire pașnică între state și popoare, uneori pentru lungi perioade de timp. Astfel, a fost de multe ori suspendată aplicarea normelor și

principiilor dreptului internațional, creându-se conflicte și dezordini zonale sau locale.

Internaționalizarea crimei, prin acte teroriste, nu a putut lăsa indiferente guvernele statelor democratice, specialiștii în drept internațional, precum și alte personalități în domeniu, trezind în conștiința universală o revoltă și indignare de proporții cu atât mai mult, cu cât crime de o asemenea gravitate rămâneau adesea nepedepsite, întrucât terorismul nu are față și identitate. De multe ori, nu se cunosc făptuitorii sau măsurile de anihilare și eradicare a terorismului nu sunt susținute unanim, de toate statele lumii. În condițiile de astăzi, apare, mai mult ca oricând, necesitatea intensificării măsurilor de prevenire a actelor teroriste și a extinderii lor în întreaga lume, îndeosebi în acele țări care nu sunt implicate în conflicte. În consecință, trebuie să se întreprindă eforturi susținute de identificare a soluțiilor eficiente și convenite pentru înlăturarea cauzelor proliferării

terorismului.

II. Noțiunea de terorism

În esență, prin terorism se înțelege intimidarea unei populații, prin acte de violență. Cuvântul provine din limba latina, „terror-terroris”, care înseamnă groază, frică, spaimă, provocată premeditat, prin amenințare. În sens larg, prin terorism se înțelege folosirea deliberată și sistematică a unor acțiuni violente, de natură să provoace teamă, panică și să genereze un climat de nesiguranță, fără a ține seama de normele umanitare.

Ca metodă de acțiune, se folosește practicarea terorii prin mijloace violente sau amenințări, de natură să provoace într-un anumit mediu un sentiment de teamă, prevestitor al unui rău inevitabil, cu caracter de repetabilitate.

Atentatele teroriste sunt săvârșite, cel mai adesea, cu mijloace care pot provoca o primejdie comună, iminentă sau potențială, și care lezează, prin efectele sale, interesele umanității.

Mai reținem că populația poate fi

terorizată și prin asasinarea unor oameni politici, a unor lideri, șefi de partide, activiști civici, precum și prin provocarea unor incendii, explozii, avarii de proporții etc., fără ca populația însăși să fie într-un pericol real. În condițiile moderne de astăzi, aceste situații devin tot mai rare, în favoarea terorii de masă, directe, așa cum ne-au demonstrat evenimentele din SUA, Paris, Belgia, Istanbul etc.

III. Modalități tipice de manifestare a terorismului

a) Terorismul, ca stare de spirit, este o expresie folosită în limbajul curent sau în presă, pentru a defini starea specială a autorilor infracțiunilor și pentru a-i califica. Teroristul este individul care ucide un adversar politic, în vederea intimidării celorlalți, urmărind scopuri politice. Pentru examinarea măsurilor prin care se poate combate terorismul, este esențial să se determine, mai întâi, diferitele forme ce pot fi considerate manifestări ale acestui fenomen.

În înțeles politic, terorismul înseamnă

un regim al terorii, un sistem de a conduce prin teroare, instituit de un guvern, de un grup sau de persoane. Terorismul care se pretinde a fi o metodă de luptă împotriva tiraniei, devine uneori un mijloc de dominare, folosit de tirania însăși – regimul lui Robespierre în Franța între 1793-1794. De asemenea, judecata triumfului, prin teroare, constă într-un anumit sistem de represalii – exemplele tipice au existat în Spania, unde a fost înființată, în anul 1959, gruparea ETA împotriva dictaturii lui Franco, ea transformându-se ulterior în mișcare de eliberare națională a comunității basce, care și în prezent este activă, provocând un climat de nesiguranță și teroare în regiunea bască (Bilbao Pamplona); în Republica Sud-Africană – regimul de apartheid, care s-a dizolvat în anul 1992, în momentul alegerii lui Nelson Mandela ca președinte; în Irlanda de Nord-gruparea IRA, care a fost un coșmar de-a lungul unei perioade îndelungate pentru Marea Britanie, afectând și Casa Regală, prin uciderea Lordului Mount Betten,

unchiul lui Philip, consort al reginei Elisabeta a II-a a Angliei; în Liban–cu adversitățile dintre grupările Hesbolah și Hamas; în Israel-cu marile probleme palestinien; în Irak–între Șiiți și Suniti; în Rhodesia, Chile (după acapararea puterii de către forțele militare); în Argentina-dictatura militară a lui Pinocet; în Turcia–referitor la poziția față de populația kurdă; în Afganistan, Siria și alte regiuni unde se manifestă o prezență perpetuă a grupărilor și organizațiilor teroriste atât în trecut, cât și în prezent.

O atenție aparte acordăm organizațiilor teroriste Al Qaeda și ISIS (DAESH), care zdruncină și framântă în continuare întreaga planetă. Loretta Napoleoni, în cartea sa “Califatul terorii” subliniază că “Al Qaeda pare a fi un grup de intelectuali pacifiști pe lângă ISIS”.

b) Elementul psihologic și material al terorismului rezidă în intenția pe care o manifestă autorul actului terorist. El este elementul subiectiv, intențional.

Subiectul activ are în conștiința sa, planificată și asumată, fapta pe care

dorește să o săvârșească și care va avea drept efect scopul pe care el îl urmărește.

Intenția reprezintă atitudinea psihică a autorului infracțiunii, în raport direct cu acțiunea pe care o săvârșește.

Actul de terorism se poate prezenta sub diferite forme: prin raportare la obiectivul care se dorește a fi atins sau prin maniera folosită de autorul faptei.

Între formele pe care le poate îmbrăca terorismul, întâlnim și aspecte de ordin politic sau social, după cum sunt folosite mijloacele violente de înfăptuire, care urmăresc atingerea de idealuri politice sau sociale.

În ceea ce privește elementul material, el este exprimat prin formula generală—folosirea de mijloace violente sau periculoase, care să provoace un pericol comun pentru securitatea publică.

Trasaturile specifice ale actelor de terorism pot fi:

- intenția de a crea o stare de alertă, prin inducerea stării de anxietate în rândul populației;
- luarea prin surprindere și fără

niciun fel de discriminare a victimelor;

- folosirea de metode și mijloace capabile să producă o stare de pericol general: mașini explozive(DEI), produse toxice, agenți de infectare sau microbieni etc.

Noțiunea de pericol general presupune o acțiune cu consecința suprimării vieții sau afectării integrității corporale a unui număr mare de persoane, din cadrul unei colectivități.

Violența este mijlocul obișnuit folosit de teroriști, pentru a ajunge la intimidarea populației, prin utilizarea unor mijloace specifice. Unele acte de violență sunt atât de odioase, de reprobabile, încât ele nasc un sentiment de repulsie generală.

Ceea ce imprimă acestor acte stigmatul terorismului este faptul că ele sunt săvârșite „rece”, cu o perfectă indiferență față de victime, care sunt nevinovate și fără apărare (bărbați, femei, copii).

IV. Formele terorismului

1) Terorismul de drept comun este acel gen de terorism care cade sub incidența legii penale, ca infracțiune obișnuită, agravată însă de metoda de execuție, prin teroare, cruzime exagerată etc.

Sunt acte al căror mobil nu este politic sau social și sunt caracterizate printr-o violență odioasă, ca metodă de realizare.

2) Terorismul social este acea formă care urmărește realizarea unor ideologii și doctrine sociale, economice sau distrugerea unei orânduiri sociale. El poate fi inspirat și cultivat din afară, de către forțe oculte, necunoscute sau ignorate de public.

3) Terorismul politic este caracterizat prin faptul că elementul subiectiv, intențional este de ordin politic, în sensul că actul de teroare este dirijat contra statului, organelor sale sau reprezentanților săi împotriva organizațiilor politice statale sau a formei constituționale.

Savantul român Vespasian Pella, jurist, diplomat, membru corespondent al Academiei Române, arată, în consens cu o clauza belgiană din 1836, că nu poate

fi considerat drept delict politic atentatul contra persoanei având calitatea de șef al unui guvern sau contra membrilor familiei sale, atunci când acest atentat constă într-un omor sau otrăvire.

Terorismul politic nu vizează neapărat numai șefi de state, guverne sau personalități politice, ci și patrimoniul și este realizat prin mijloace de teroare, ceea ce a făcut ca multe state să adopte legislații speciale. De asemenea, a venit vremea când lumea s-a convins că pentru a lupta împotriva acestei primejdii sociale este util să se organizeze și să aibă o colaborare internațională mai largă și eficientă.

Totodată, primejdia pe care terorismul politic o reprezintă pentru ordinea juridică a unui stat, reliefat de însemnătatea obiectivelor și de caracterul de violență cu care se manifestă, a dat naștere opiniei potrivit căreia delincvenții politici de acest gen nu trebuie să se bucure de privilegiul extrădării și, în consecință, de dreptul de azil politic.

Examinând psihologia teroristului, diferența între crima politică și crima teroristă, observăm că nu se găsește nicio logică, întrucât adesea se întâmplă ca autorul și victima să nu se cunoască, sub niciun aspect. Pe de altă parte, spre deosebire de autorul actului terorist, atentatorul politic nu caută publicitate, ci chiar încearcă să se ascundă de public, să rămână necunoscut.

4) Terorismul național sau intern. Dacă pregătirea actului terorist, executarea lui și consecințele pe care le produce ilustrează aria în interiorul unei singure țări, ne vom afla în fața unui terorism național sau intern. În acest sens, vom putea ilustra ca exemplu Italia, unde terorismul s-a manifestat prin anumite grupări, cum ar fi „Cosa Nostra”, vestită pentru cruzimea cu care a acționat în 1976, în acțiunea de lichidare a lui Aldo Moro; Organizația Bader, denumită „Frațiunea Armata Roșie”, care a terorizat populația fostei Germanii Federale, timp de câțiva ani, urmărind eliberarea unor membri ai organizației, care se aflau în detenție la Stuttgart

Stammheim, procedând prin răpirea fostului președinte al Camerei de Muncă din fostul RFG, Hans Martin Schleier, în anul 1977. Guvernul din acea perioadă, în frunte cu cancelarul Helmut Schmidt, nu s-a lăsat sabotat, iar gruparea, la numai câteva săptămâni, a acționat din nou, prin răpirea unui avion, cu 78 de persoane la bord, de pe aeroportul din München și deturnat la Mogadishu, unde trupele germane, anterior GSG9, au acționat și au eliberat ostaticii.

V. Terorismul în raport de modalitățile de executare

În funcție de modalitățile de îndeplinire a actelor teroriste, se pot distinge următoarele forme de manifestare a acestora:

a) Terorismul direct, vizează în mod nemijlocit scopul propus, ca în cazul când un șef de stat sau de guvern este asasinat, în vederea înlocuirii lui cu un altul, care să lanseze o nouă structură statală, diferită de cea precedentă.

b) Terorismul indirect, în care acțiunea

de violență tinde în mod indirect la atingerea scopului propus. De exemplu – pregătirea teroriștilor în alte state și trimiterea lor, cu pașapoarte false, pentru trecerea frontierei altor state; crearea de puncte de sprijin în statul în care se execută acțiunea, prin activiști ai organizației teroriste respective din rândul conaționalilor, care derulează afaceri și care finanțează la rândul lor acțiunile respective, spală bani, se ocupă de traficul de droguri sau cu alte activități specifice crimei organizate pe care o sustine.

Acțiunea agentului terorist poate avea drept scop provocarea unui sentiment general de groază, îngrijorare, nesiguranță și de tulburare a relațiilor cu caracter național sau internațional.

Pe teritoriul României, nu avem organizații sau grupări teroriste, pericolul terorist putând veni însă din exterior, mai ales în noile condiții generate de imigrația musulmană în Europa. De altfel, organe specializate românești și străine ne-au avertizat recent asupra acestui pericol, ceea ce ne

îndeamnă și ne obligă la prudență, solidaritate, colaborare și înțelegere. În același timp, este nevoie de măsuri și acțiuni largi și eficiente, pentru prevenirea actelor de terorism, pregătirea adecvată a populației și identificarea permanentă a unor posibile acțiuni și locații cu caracter terorist.

VI. Concluzii

Această situație, deosebit de periculoasă, obligă lumea contemporană, întreaga umanitate, la solidaritate și lupta susținută pentru combaterea terorismului. Războiul permanent declarat de SUA și aliați împotriva terorismului nu reprezintă o măsură sigură și eficientă, care să garanteze o victorie definitivă împotriva acestui flagel. De asemenea, tactica folosită în prezent de a nu negocia cu teroriștii, mergându-se până la lichidarea lor fizică, nu este eficientă, întrucât în practică nu a dat rezultatele scontate. Violența naște violență și escaladează conflictul.

Suntem de partea celor care susțin că, cel puțin pentru început, ar fi nevoie de negocieri cu teroriștii, desigur în anumite condiții și în prezența unor garanții sigure.

Concluzionând, suntem de părere că fenomenul terorismului trebuie încă foarte mult studiat, sub aspectele sale de manifestare, cauzalitate, execuție și finalitate. În funcție de cauze și efecte, trebuie selectate și mijloacele de combatere.

Lumea se afla în pragul unei conflagrații mondiale, iar terorismul profită de această situație nouă, instabilă.

Depinde de înțelegerea, capacitatea și înțelepciunea principalelor forțe ale lumii, pentru a învinge terorismul. Omenirea nu a cunoscut întotdeauna acest fenomen, nu s-a născut cu el și poate ar trebui să studiem și să observăm mai bine și mai complet ce a fost înainte de terorism și ce ar trebui să facem, ca umanitatea să scape de acest flagel.

Să ne uităm, deci, ce s-a întâmplat cu fostele colonii, de ce în lume domnește

foamea, sărăcia și subdezvoltarea, și de ce resursele naturale nu rămân la locurile de origine, pentru a fi valorificate conform voinței suverane a statelor respective și nu controlate și acaparate de marile puteri ?

Așadar, îndemnăm la o reflecție mai profundă, sinceră și obiectivă asupra cauzelor terorismului și, în funcție de concluzii, se poate alcătui și o strategie corectă și eficientă, poate și cu valențe economice accentuate, de combatere a terorismului !

Implicăm aici, cu importanța și valoarea socială recunoscută, și nevoia consolidării securității naționale, invocând în primul rând acțiunea benefică și imperios necesară a “intelligence”, având în vedere realitatea că “problema terorismului a declanșat o efervescentă vizibilă (inclusiv în rândul “intelligence” și a media n.n), prin numărul de specializări academice și pluralitatea abordărilor lor asupra acestui fenomen”, așa cum în mod logic susține și Drd. Dan Mazăre în articolul său “Analiza de rețele sociale

în activitatea de intelligence”, publicat
în prestigioasa “Revista Română, Studii
Intelligence” (nr. 13/2015).

Apariții editoriale:

La 26 de ani după căderea comunismului în Europa centrală și de est, memoria și istoria acestui regim rămân controversate. Pe de o parte, istoria comunismului în regiune stă sub semnul denunțării crimelor săvârșite de acest regim. Pe de altă parte, mai ales în unele cercuri intelectuale de stînga, se aduce în discuție așa-numita „moderitate a comunismului”. Memoria comunismului se prezintă chiar și mai divizată decât paradigmele istorice în care este așezat acest regim. Nostalgicii se afirmă în spațiul public, în ultimii ani, mai ales prin urmașii lor de a doua generație. Denunțatorii crimelor comunismului, foarte activi imediat după căderea comunismului, dispar rînd pe rînd fără a fi reușit să transmită flacăra mai departe, cu câteva excepții. O memorie ironică a comunismului își face și ea din ce în ce mai mult prezența în spațiul public al regiunii.

Studiile reunite în acest volum ne propun o incursiune în multiplele aspecte ale comunismului și ale cenzurării critice a acestuia. Represiunea este prezentă prin intermediul memoriilor și a memorialisticii, care asigură puntea între adevăr și ficțiunea literară, viața cotidiană reiese din scrisorile femeilor, triplu asuprite de regim (ca indivizi, ca femei, ca mame), rezistența la manipulare și inducerea își găsește drumul prin acțiunile și scrierile celor ce s-au opus într-un fel sau în altul. Consecințele absurde și dramatice ale comunismului în lumea de azi reies atât din literatură, cît și din documentele de arhivă studiate critic de autorii noștri, dar și prin urmările dezastrelor umane și materiale provocate de tragedii precum cea de la Cernobil.

ISBN 978-606-8680-39-2

9 786068 680392 >

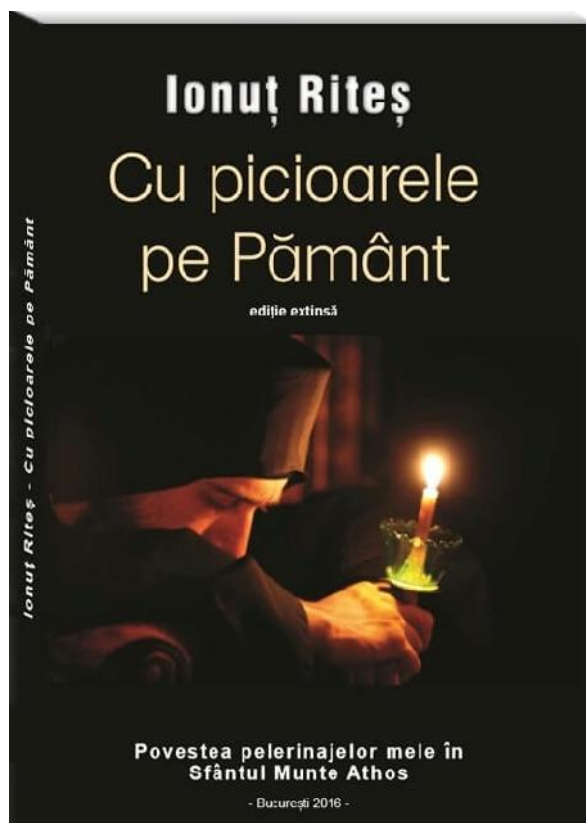
RHR

PREZENTUL COMUNISMULUI
MEMORIE CULTURALĂ ȘI ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE

PREZENTUL COMUNISMULUI MEMORIE CULTURALĂ ȘI ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE

Claudia-Florentina Dobre
Valeriu Antonovici
(Editori)

Ratio et Revelatio

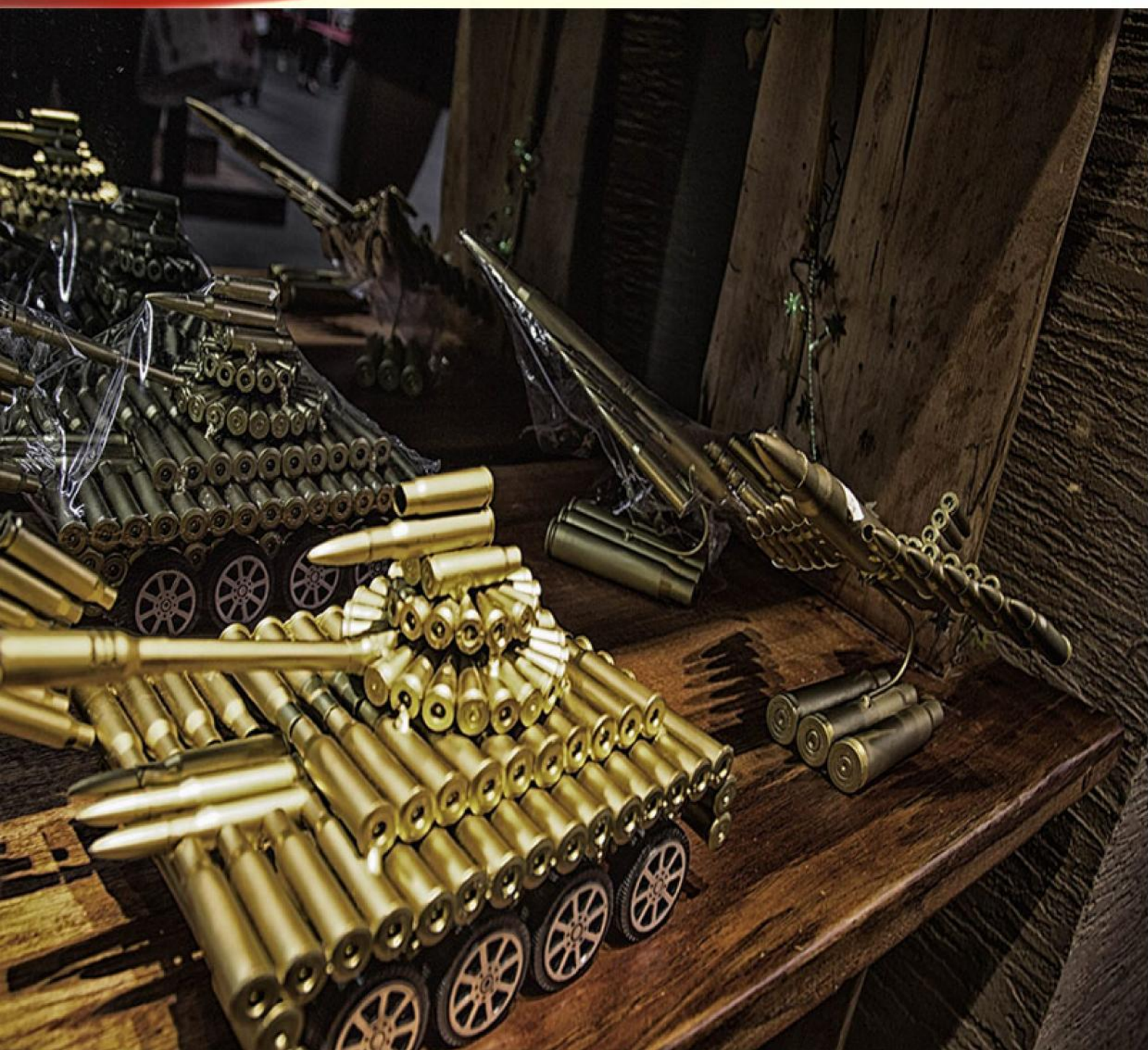

REVISTA CENTRULUI DE STRATEGII APLICATE

DIPLOMACY & INTELLIGENCE

Nr. 8
Iulie 2016

REVISTĂ DE ȘTIINȚE SOCIALE, DIPLOMAȚIE ȘI STUDII DE SECURITATE

Bordul editorial

Laura RITEȘ - Director Direcția Procedură Legislativă, Sinteze și Evaluări la Camera Deputaților

Adrian CĂMĂRĂȘAN – Lect. Univ. Dr., Șef serviciu Protecția informațiilor clasificate la Autoritatea de Supraveghere Financiară

Corina Georgiana ANTONOVICI – Lect. Univ. Dr, Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Mihai MĂRGĂRIT – Consilier parlamentar la Camera Deputaților

Mariana CAPOTĂ – Consilier parlamentar la Camera Deputaților

Ruxandra RÎMNICEANU – Dr. ing. expert INFOSEC

Andy Constantin LEOVEANU - Lect. Univ. Dr, Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Dorin-Marinel EPARU - Lector Universitar, Departamentul Operații Întreprinse, Studii Strategice și de Securitate, Facultatea de securitate și apărare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Florin Marius POPA – Lector Univ. Dr., Facultatea de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Redactor Șef

Valeriu ANTONOVICI – Cadru Didactic Asociat la Facultatea de Științe Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Redactor Șef Adjunct

Petrică-Mihail MARCOCI - Lect. Univ. Dr. Academia de Poliție „Al. I. Cuza”

Secretar General Redacție

Ionuț RITEȘ – Drd. Universitatea de Vest din Timișoara

Președinte de onoare

Ștefan GLĂVAN - Prof. Univ. Dr. Ambassador

Tehnoredactare

Vornicu GEORGIANA, Cristi-Alexandru FILIP, Vlad IRIMIE, Cristian Nelu MOLDOVAN, Mihail-Gabriel STOICA;

Opiniile exprimate în textele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă punctele de vedere ale CSA. Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate. Drepturile de autor rămân în proprietatea autorilor.

ISSN 2344 – 3650

Indexată în:

CUPRINS

Irimie Petre Vlad	Information Security in Nuclear Systems Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare	4
Fărcuț Dan Alexandru	Intelligence in social development Intelligence în dezvoltarea societății	16
Ioana-Nelia Constantin Bercean	Societal security at the beginning of 21st century – Conceptual and operational specifications Securitatea societală la începutul secolului XXI- Precizări conceptuale și operaționale	24
Ciurtin Alexandra-Roxana	The rise of European terrorist threat in response to the refugee crisis Ascensiunea amenințării teroriste europene ca reacție a crizei refugiaților	39
Florescu Ana-Maria	Protochronism, Romanian exceptionalism or scholarly foundation for national-communism? Protochronism in Romanian culture. Protocronismul, exceptionalism românesc sau fundament livresc pentru național-comunism? Protocronism în cultura română	51
Filip Cristi-Alexandru	Connaître l'Etat Islamique par le biais de la propagande Understanding the Islamic State by its propaganda machine Înțelegerea mesajului Statului Islamic prin intermediul propagandei	60
Păcățan Titus Traian	International terrorism. The concept, its forms of expression and its fundamental characteristics Terorismul internațional. Conceptul, formele de manifestare și trăsăturile sale fundamentale	78

Information Security in the Nuclear Systems

Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare

Irimie Petre Vlad¹

Abstract

Privacy is a basic principle of nuclear safety. Its proper implementation and its functions are key elements in achieving the status of nuclear safety. This paper attempts to present the nuclear systems need to consolidate a level of information security adequate to the new risks and threats, in order to protect certain vital elements within nuclear systems. The paper also presents the characteristics and key elements that contribute to the state of information security and also addresses the value and importance of this information.

Keywords: information, safety, nuclear, risks, threats, responsabilites.

Confidențialitatea reprezintă un principiu de bază al securității nucleare. Aplicarea sa corespunzătoare și funcțiile sale reprezintă elemente cheie în atingerea stării de securitate nucleară. Lucrarea de față încearcă să prezinte în linii mari nevoia sistemelor nucleare de a consolida un grad de securitate al informației adecvat noilor riscuri și amenințări, cu scopul de a proteja anumite elemente vitale din interiorul sistemelor nucleare. De asemenea, lucrarea prezintă caracteristicile și elementele principale care contribuie la asigurarea stării de securitate a informațiilor și abordează totodată valoarea și importanța acestor informații.

¹ Absolvent al Facultății de Științe Politice, Specializarea – Studii de Securitate, Universitatea București. Președinte al Grupului de Studii de Securitate, inițiativă studențească ce urmărește promovarea studențească în domeniul studiilor de securitate și al relațiilor internaționale. Printre domeniile de cercetare se numără securitatea nucleară, terorismul, violența politică și conceptul de securitzare.

Cuvinte cheie: informație, securitate, nuclear, riscuri, amenințări, responsabilități.

Putem remarca în cadrul comunității internaționale a securității nucleare o atenție tot mai accentuată pusă asupra nevoii fundamentale de securitate a oricărui sistem nuclear civil, nu doar pentru protecția materialului nuclear sau radioactiv, în fața unor actori non-statali, ci și pentru protecția informațiilor și a *know-how*-ului necesar pentru a obține și utilizarea capacităților nucleare. Putem afirma faptul că obiectivul primordial al oricărui stat cu capacități nucleare trebuie să fie acela de a proteja, atât societatea cât și mediul înconjurător, de eventuale consecințe cu potențial devastator ale unui incident în cadrul sectorului nuclear, iar astfel, securitatea nucleară se concentrează asupra acestui obiectiv.²

Așa cum și „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”

² INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Objective and Essential Elements of a State's Nuclear Security Regime”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013, p.1.

precizează, printre măsurile care contribuie la securitatea și siguranța nucleară regăsim și „protecția instalațiilor, acivităților, datelor, informațiilor și organizațiilor din domeniul nuclear.”³ Securitatea informațiilor sistemelor nucleare este așadar o componentă centrală a unui plan de securitate nucleară dezvoltat ca partea a unei strategii de securitate și siguranță nucleară a unui anumit stat. Importanța securității informațiilor în cadrul sistemelor nucleare a fost accentuată cu precădere în cadrul unor conferințe importante: „Summit-ul Securității Nucleare” (Seul, 2012), „Conferința Internațională privind Securitatea Nucleară” (Viena, 2013) sau „Summit-ul Securității Nucleare” (Haga, 2014).

³ PREȘEDENȚIA ROMÂNIEI, „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”, București, 2014.

Temeiul securitizării informațiilor în cadrul sistemelor nucleare

Datorită emergenței unor fenomene noi precum *hacking-ul*, *cyberterrorism* sau *cyberwarfare*, securitatea informațiilor cunoaște noi provocări iar un sector specific în cadrul căruia există o preocupare în creștere datorită acestor noi amenințări este sectorul nuclear. Securitizarea informațiilor sensibile necesită o abordare națională eficientă, necesară pentru garantarea unor măsuri de securitate comprehensive în cadrul tuturor instalațiilor, siturilor sau organizațiilor nucleare ce dețin informații de acest tip. Securitarea informațiilor și securitatea arhitecturii oricărui sistem care în mod direct sau indirect poate afecta siguranța nucleară a instalațiilor nucleare, precum sistemele de informare, comunicare sau electrice, trebuie să fie concepută într-o manieră în care sunt utilizate suficiente dispoziții de securitate (fizică, tehnologică sau administrativă) pentru

prevenirea accesului neautorizat. Guvernele dețin responsabilitatea pentru asigurarea existenței și operabilității efective a unui program de securitate nuclear comprehensiv.

Securitatea informațiilor în domeniul nuclear se preocupă de protecția informațiilor în fața unor amenințări vaste și specifice sistemelor nucleare. Putem menționa aici amenințarea traficului ilicit cu materiale nucleare sau radioactive cât și perspectiva terorismului nuclear, amenințări ce ridică îngrijorări majore datorită potențialelor consecințe extrem de grave și care au fost recunoscute de către toate statele ca fiind tot mai prezente. Prevenirea unor anumiți indivizi sau grupuri de indivizi în dezvoltarea unor capacități de dezvoltare a unor arme ce conțin material nuclear este vitală pentru securitatea globală. Sistemele nucleare trebuie să se situeze astfel la un nivel de securitate cât mai înalt iar prevenția nu se poate rezuma doar la protejarea procesului nuclear propriu-zis, ci

trebuie să se axeze și pe securizarea informațiilor ce țin de procese diverse precum depozitarea și transportul materialului nuclear sau protejarea informațiilor necesare creării unui dispozitiv nuclear. Astfel, o parte integrată a securității sistemelor nucleare o reprezintă protejarea informațiilor ce țin de operațiunile nucleare civile.

Printre motivele securizării informațiilor în cadrul sistemelor nucleare putem enumera - protecția împotriva scurgerii de informații sensibile și/sau secrete; protecția împotriva furtului de material; protecția împotriva unor acțiuni teroriste; protecția împotriva unor atacuri fizice sau de tip *cyber* și garantarea siguranței nucleare. Măsurile în ceea ce privește securitatea și siguranța nucleară sunt esențiale pentru garantarea beneficiilor majore pe care materialele nucleare sau alte materiale radioactive îl au în sectoare precum cel energetic, industrial, agronomic, medical ș.a.m.d.

Protejarea informațiilor sensibile

Informația este cunoaștere iar în domeniul nuclear putem identifica o cantitate mare de informații, sub diverse forme. Este important să înțelegem faptul că informațiile din sectorul nuclear pot avea valoare pentru o gamă largă de entități: atât pentru stat cât și pentru autorități competente, operatori ai instalațiilor nucleare (incluzând aici și furnizorii), pentru un potențial adversar, pentru media sau pentru public. Informația sensibilă este acea informație a cărei dezvăluire neautorizată (modificare, alterare sau distrugere), poate compomite securitatea unui stat, a instalațiilor sau a programelor nucleare, sau poate fi valorificată în vederea efectuării unor atacuri îndreptate împotriva unui sit nuclear, a unei instalații, organizații sau împotriva unui transport cu materiale nucleare sau radioactive.⁴ Securitatea

⁴ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Protection and Confidentiality of Sensitive Information in Nuclear Security”, IAEA

informațiilor sensibile din cadrul sistemelor nucleare reprezintă o necesitate absolută pentru securitatea nucleară iar aceste informații trebuie astfel să fie identificate, clasificate și securizate prin măsuri specifice. Securitatea informațiilor nucleare nu include doar garantarea confidențialității acestora ci include totodată capacitatea acestora de a fi precise, complete, accesibile și utilizabile atunci când este nevoie.

Securitatea informației se referă la sistemul, programul sau setul de reguli menite să asigure confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea informației în orice formă și include:

- a. Securitatea informației în formă fizică (ex. documente sau dispozitive electronice);
- b. Securitatea cibernetică;
- c. Securitatea mijloacelor de informare (ex. echipament de depozitare și procesare al

informațiilor, sisteme de comunicație și rețele);

- d. Securitatea informației referitoare la angajații instalațiilor nucleare cât și la părțile terțe (contranctanți sau furnizori);
- e. Securitatea informației intangibile (ex. knowledge) ⁵

Această abordare ce are la bază cele trei atribute de bază – *confidentiality, integrity and availability* (denumită și *CIA approach*) – o putem regăsi și într-un articol al lui Jason Harris, care o descrie în felul următor: „Confidențialitatea înseamnă asigurarea faptului că informația nu poate fi accesată de către indivizi, resurse sau acțiuni neautorizate. Integritatea implica protecția informației în fața unor modificări neautorizate intenționate sau accidentale. Disponibilitatea informației presupune asigurarea că aceasta este disponibilă (către persoanele autorizate)

Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013, p. 6-7.

⁵ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Vienna, 2015, p.5.

oricând este nevoie.”⁶ Pentru sistemele nucleare Harris completează această abordare a celor trei atribute de bază, cu încă două principii: sistemele nucleare trebuie să nu prezinte interferențe, iar acestea trebuie să fie robuste împotriva unor atacuri neprevăzute.⁷

Accesul la informațiile sensibile din cadrul segmentului nuclear nu ar trebui să fie mai larg decât este necesar iar diseminarea acestora trebuie să fie limitată la persoanele autorizate și doar în acele circumstanțe în care aceste persoane au nevoie de acces. Aceste informații se pot referi, spre exemplu, la reglementările de securitate nucleară din cadrul unei instalații, la sistemele, structura și componentele unei instalații nucleare, cât și la locația și detaliile referitoare la un anumit transport cu material nuclear sau radioactiv. Conceptele de „*need to know*” și „*need to hold*” sunt fundamentale atunci când vorbim despre securitatea informațiilor

în domeniul nuclear iar dezvăluirea informațiilor sensibile, modificarea, alterarea, distrugerea sau refuzul de utilizare al acestora, pot compromite securitatea nucleară.

O dezbatere atentă trebuie purtată de asemenea asupra definirii tipului de informații ce necesită a fi securizate, existând tipuri diferite de informații în raport cu nivelul lor de sensibilitate și cu nivelul de securitate ce trebuie aplicat în fiecare caz. Unele informații sunt secrete însă alte nu iar astfel nu au nevoie de nicio măsură specifică de securitzare. O eventuală securitzare efectuată în mod egal pentru toate informațiile disponibile într-o instalație nucleară, nu este posibilă și nici nu ar fi de dorit, nici în domeniul nuclear și nici într-un alt domeniu. Autoritățile competente au în acest caz datoria de a oferi îndrumări exacte și detaliate asupra a ceea ce înțelegem prin termenul de „informații sensibile” și au de asemenea datoria de a oferi detalii asupra modului în care cerințele referitoare la aceste informații

⁶ JASON T. HARRIS, „Information Security of Nuclear Systems”, În. *Advances in Systems Science. Advances in Intelligent Systems and Computing*, volume 240, Warsaw, Poland, 2013, p. 18.

⁷ Ididem.

trebuie să fie aplicate în domeniul nuclear. Metoda pe care AIEA o recomandă în ceea ce privește estimarea valorii unei anumite informații este aceea de a utiliza o evaluări detaliate ale riscului, luând astfel în considerare pagubele și consecințele ce ar putea apărea în cazul în care această informație ar fi diseminată. Agenția menționează aici faptul că este important de notat că compromiterea oricărei informații disponibile în cadrul unei instalații nucleare, poate afecta și celelalte instalații ce dețin informații asemănătoare iar astfel, efectul ar fi unul mult mai larg și mai periculos.⁸

AIEA oferă de asemenea și o listă minimă cu informații din sistemul nuclear ce trebuie să fie supuse unui grad de securizare. Dintre acestea am să amintesc aici doar câteva: informațiile ce se referă la sistemele de protecție fizică și alte măsuri de securitate ale materialului nuclear, instalații sau

activități asociate, incluzând informații asupra forțelor de gardă și de reacție; informațiile legate de cantitatea și alte caracteristici ale materialului nuclear sau a altui material radioactiv în utilizarea, depozitarea sau transportul acestora; detalii referitoare la sistemele computerizate, incluzând aici sistemele de comunicații care procesează conduc, depozitează sau transmit informație care este în mod direct sau indirect relevantă pentru securitatea și siguranța nucleară; informații personale referitoare la angajați, furnizori sau alți contractori.⁹

Protejarea informațiilor necesită o integrarea a mai multor abordări. În primul rând, trebuie adoptată o abordare holistică a cărei implementare cere identificarea și clasificarea tuturor informațiilor sau amenințărilor cunoscute cât și a vulnerabilităților și riscurilor. Totodată acest tip de abordare presupune și aplicarea unor măsuri de protecție graduale. Este cunoscut faptul că toate organizațiile

⁸ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Viena, 2015, p.10.

⁹ Ibidem p. 11-12.

care lucrează cu informații sensibile dețin, sau ar trebui să dețină, un plan de securitate care să conțină o secțiune detaliată în cadrul căreia să se abordeze în mod special securitatea informațiilor sensibile. Mai departe, cerințele relevante pentru angajații organizațiilor respective trebuie comunicate acestora, astfel încât aceștia să înțeleagă și să își asume responsabilitățile în cauză. Mai apoi, este necesar de luat în considerare factorul uman iar aspectul poate cel mai important din acest punct de vedere este dezvoltarea unei culturi de securitate puternice. Prin conceptul de cultură de securitate putem înțelege dezvoltarea unui set de convingeri, atitudini, comportamente care să conducă la un program de securitate nucleară cât mai eficient. Absența unei culturi de securitate în care prioritățile și standardele sunt stabilite iar disciplina și responsabilitatea sunt impuse, este probabil cel mai solid indicator al unui viitor incident. În ciuda faptului că anumite state cunosc unele dificultăți în motivarea și antrenarea corectă a

personalului, consolidarea unei culturii de securitate ar aduce un mare plus în ceea ce privește evitarea unor eventuale vulnerabilități.

Need to know and need to share

Atât în sistemul nuclear cât și în afara sa există și va continua să existe în mod constant o nevoie legitimă, în diverse situații, de a împărtăși și de a dezvălui informații sensibile, spre exemplu între agenții sau organizații din domeniul nuclear, între autoritățile cu competențe în domeniu sau chiar și între state care au nevoie să cunoască această informație. Acest proces, deși necesar de cele mai multe ori, necesită o gestionare atentă, astfel încât să se asigure faptul că informația nu va ajunge, în mod intenționat sau neintenționat, în mâinile unor persoane neautorizate. Împărtășirea informației poate aduce un plus de valoare și eficiență, elemente care nu ar putea exista în cazul în care informația ar fi fost gestionată în mod independend.

Există totodată situații în care neîmpărtășirea informației poate afecta securitatea sau implementarea măsurilor de securitate. Mai mult decât atât, întrucât responsabilitățile în cadrul securității nucleare nu sunt deținute de cele mai multe ori de către o singură agenție, companie sau organizație, adesea este necesar ca informația să fie împărtășită în rândul celor care își împart responsabilitățile în domeniu. Modul și amploarea cu care se defășoară astfel de schimburi de informații trebuie să fie conforme în primul rând cu legile și reglementările naționale în vigoare iar mai apoi să se bazeze pe un echilibru între beneficiile obținute și nevoia de securitate. Normele privind transferul de informații între diverse autorități trebuie să fie reglementate de procedurile de securitate aplicabile în statul în cauză. În ceea ce privește împărtășirea informațiilor din domeniul nuclear cu un alt stat sau cu o organizație internațională relevantă în domeniu, în acest caz este nevoie de un acord care să garanteze faptul că

informația este securizată de către destinatar într-un mod care să corespundă cu cerințele posesorului informației. Securitatea informației poate fi asigurată prin intermediul unui tratat bilateral sau multilateral sau prin intermediul unui acord care să definească modul în care informația va fi protejată.

Compromiterea informațiilor

Compromiterea unor informații în cadrul sistemelor nucleare poate avea ca efect anumite breșe în sistemul de securitate. Există, conform AIEA, două tipuri de breșe în care informația este compromisă – scurgerea de informații și pierderea acesteia.¹⁰ Scurgerile sunt asociate în mod general cu compromiterea confidențialității atunci când a avut loc o dezvăluire neautorizată a informației, deliberată sau accidentală. Pierderile sunt în mod general asociate cu o compromitere a

¹⁰ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Viena, 2015, p.24.

informației ce rezultă din furtul sau incapacitatea de a asigura în mod corespunzător securitatea informației. Astfel de incidente pot de asemenea să implice pierderea disponibilității sau integrității informației, fenomen ce poate fi cauzat în mod inadvertent sau prin acțiuni intenționate. Raportarea incidentelor semnificative către autoritățile competente este obligatorie iar această cerință trebuie să fie încorporată în legislația națională a statului în cauză care trebuie să prevadă de asemenea sancțiuni și penalități drastice pentru neinițierea sau evitarea unor asemenea raportări. Incidentele în ceea ce privește scurgerea sau pierderea de informații nucleare au nevoie de o raportare promptă și clară, astfel încât să se poată trece de îndată la măsurile adecvate în astfel de cazuri.

Este fundamental ca orice astfel de incident să fie supus ulterior unei investigații atente care să determine impactul pe care îl poate avea incidentul în cauză asupra securității informației, cât și bineînțeles, asupra întregului sistem

nuclear. O astfel de investigare va putea să urmărească atent circumstanțele și consecințele evenimentului cât și gradul de compromitere la care a fost expusă informația. De asemenea, o investigație prealabilă imediată poate aduce recomandări asupra unor căi de urmat pentru a minimiza riscul repetării unui astfel de incident cât și pentru a diminua consecințele sale.

Concluzii

Securitatea informațiilor în cadrul sistemelor nucleare este un principiu fundamental pentru consolidarea securității nucleare. Informațiile vitale pentru anumite sisteme, precum cel nuclear, cer o identificare clară și o protecție adecvată. Acest lucru trebuie realizat pentru evitarea unor situații critice precum dezvăluirea neautorizată a informațiilor și oferirea unui avantaj considerabil unor posibili atacatori sau distrugerea unor procese vitale în cadrul cărora informația este necesară. Organizațiile nucleare au de a face cu o gamă largă de

informații, multe dintre ele extrem de sensibile și relevante pentru securitatea nucleară iar acesta este motivul pentru care acestui sector din cadrul securității nucleare i se acorda o atenție tot mai deosebită.

Măsurile eficiente de protejare și securitizare a informațiilor sensibile pot deseori să facă diferența între un atac terorist reușit și unul dejucat. Dependența tot mai mare de informații și ușurința prin care astăzi putem accesa o informație prin prisma rețelelor electronice face ca stabilirea unor programe adecvate pentru protejarea informațiilor să fie vitală pentru organizațiile nucleare. De-a lungul

ultimilor ani, majoritatea statelor de pe arena internațională, unite sub sigla organizațiilor internaționale în domeniul nuclear, au reafirmat importanța unor acțiuni comprehensive care să asigure protecția informațiilor sensibile din domeniul nuclear și s-au angajat în punerea în aplicare și consolidarea acestora la nivel național. Consider că această colaborare între instituțiile și organizațiile competente cât și între state și dorința de dezvoltare a unor culturi de securitate nucleară la nivel național, reprezintă principalele căi de acțiune pentru asigurarea securității nucleare.

BIBLIOGRAFIE

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Objective and Essential Elements of a State’s Nuclear Security Regime”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013.

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Protection and Confidentiality of Sensitive Information in Nuclear Security”, IAEA Nuclear Security Series no. 20, IAEA, Vienna, 2013.

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY, „Security of Nuclear Information”, IAEA Nuclear Security Series NO. 23-G, IAEA, Vienna, 2015.

JASON T. HARRIS, „Information Security of Nuclear Systems”, În. *Advances in Systems Science. Advances in Intelligent Systems and Computing*, volume 240, Warsaw, Poland, 2013.

PREȘEDENȚIA ROMÂNIEI, „Strategia Națională de Securitate și Siguranță Nucleară”, București, 2014.

Intelligence in social development

Intelligence în dezvoltarea societății

Fărcuț Dan Alexandru¹¹

Abstract

On one hand. what is now new, is the speed with which knowledge is renewed, the fact that knowledge itself is doubling in short periods of time. Knowledge is no longer just a component of the modern economy, but it also becomes a basic organizational principle of our existence in a society

Keywords: intelligence, knowledge, information, society.

Ceea ce este nou acum este, pe de-o parte, viteza cu care se înnoiesc cunoștințele, faptul că volumul de cunoștințe pe care îl avem la dispoziție se dublează la perioade scurte de timp. Cunoașterea nu mai este doar o componentă a economiei moderne, ci devine un principiu organizațional de bază al existenței noastre într-o societate.

Cuvinte cheie: intelligence, cunoastere, informație, societate

¹¹ Student în cadrul Academiei de poliție "Al. I. Cuza" din București.

Aspecte privind informația în societate

Deși în vorbirea curentă conceptele de date, informații și cunoștințe se folosesc de multe ori în mod echivalent și interschimbabil, în managementul cunoștințelor ele nu sunt echivalente din punct de vedere semantic. Diferența dintre ele este însă relativă și de aici decurge dificultatea definirii acestor concepte.

Semnele sunt reprezentări grafice unitare, care au fost inventate de oameni pentru a comunica. De exemplu, literele alfabetului, cifrele sau simbolurile matematice constituie semne pe care le folosim în mod frecvent în viața de fiecare zi. Luate separat, aceste semne nu ne spun însă nimic. Ele capătă un sens numai atunci când sunt agregate împreună și imersate într-un context semantic.

Datele sunt agregări de semne care reprezintă diferite caracteristici ale unor evenimente sau procese. Datele sunt deci semne procesate. De exemplu, 2 și 0 sunt două semne fără niciun fel de

semnificație. Dacă le agregăm sub forma 20 și le imersăm într-un context semantic, atunci am obținut date despre evenimentul al cărui context semantic l-am considerat. De exemplu, putem considera un tabel cu evoluția temperaturii dintr-un oraș, într-o anumită lună a anului. În acest context, 20 va reprezenta valoarea temperaturii într-o anumită zi. Toate valorile înscrise în tabelul respectiv constituie date. Ele în sine nu sunt purtătoare de semnificație, ci împrumută semnificația contextului considerat. De exemplu, într-un tabel cu vârsta unor grupuri de tineri, 20 va însemna vârsta unei persoane, iar toate valorile din acel tabel vor constitui datele caracteristice pentru evaluarea vârstei grupurilor respective de tineri.

Datele reprezintă fapte formative ale realității sau valori ale unor rezultate posibile. Relația dintre date și realitate este pe cât de dinamică, pe atât de amăgitoare, construind împreună o capacitate cumulativă de cunoaștere. Astfel, nu putem ști cu certitudine care

va fi cursul valutei chiar dacă avem datele pe ultima săptămână și asta pentru că nu avem cunoștințele necesare pentru a prezice tendințele specifice ale acestui domeniu. În sistemul lor corporativ, datele reprezintă unități de informație cu valabilitate limitată.

Spre deosebire de date, informația conține date agregate sau, altfel spus, semi-structurate, care servesc, de exemplu, drept temei pentru luarea unor decizii.

Dacă în ultimii 30 de ani preocupările privind îmbunătățirea fluxului de informații în afaceri au determinat generalizarea folosirii conceptului de informație, apariția în anul 1995 a volumului *The Knowledge-Creating Company*, scris de doi savanți japonezi, Ikujiro Nonaka și Hirotaka Takeuchi, a trezit un interes mai mare pentru delimitarea celor trei termeni. „Spre deosebire de «informație», «cunoașterea» înseamnă credințe și implicare (beliefs and commitment)”, arătau cei doi autori, subliniind

conștientizarea mai largă a rolului fundamental jucat în cunoaștere de psihologia individului și cultura lui.

Fără aer un om ar rezista câteva minute, fără informație, în schimb, poate rezista zile sau luni, însă acest lucru ar duce la o izolare în plan social. Informația este necesară pentru a face față unor situații previzibile sau imprevizibile. Mai mult, informația poate conferi un sentiment de siguranță și, în mod cert, conduce la o economie de timp.

Omul a devenit dependent de informație în aproape toate activitățile pe care le desfășoară. Cunoașterea stă la baza dezvoltării și progresului oricărui individ. Pentru a progresa în orice domeniu este necesar să se obțină cât mai multe informații, ajungându-se astfel la dezvoltarea unei adevărate culturi a informației. Rolul informației în societate a fost și va rămâne unul deosebit de important, întrucât fără informație și fără cunoaștere societatea nu ar putea progresa. Noțiunea de informație a cunoscut o importanță

deosebită odată cu „angrenarea” informaticii în viața economică și, mai ales, odată cu apariția inteligenței artificiale. Se spune chiar că noțiunea de informație a fost „ruinată” de specialiștii în comunicații.

În prezent, informația se vinde, se cumpără, se prelucrează, se transmite, se recepționează, devenind un veritabil factor de producție. Cel ce controlează informația deține puterea. Companiile acordă o importanță deosebită informării complete, corecte și eficiente atât a angajaților, cât și a clienților. Numai astfel o companie își poate crea un avantaj permanent pe piață. Pentru a lua decizii corespunzătoare și a conduce eficient o organizație, managerii au nevoie de informații. Aceste informații trebuie culese atât din interiorul organizației, de la toate nivelurile ierarhice, cât și din exteriorul întreprinderii, din mediu. Până la apariția computerului și dezvoltarea internetului, informațiile interne erau obținute cu greutate, mult mai greu de obținut fiind cele din afara organizației.

Cu toate că procesul de luare a deciziilor nu s-a modificat substanțial în timp, odată cu apariția computerului anumite procese au fost „rutinizate”, ceea ce a dus la reducerea timpului de luare a deciziilor și chiar a costurilor.

Philip Kotler (Kotler, 2000) afirma că, de-a lungul timpului, conducerile firmelor au acordat cea mai mare atenție gestionării banilor, materialelor, utilajelor și oamenilor. Astăzi, ele au ajuns să recunoască importanța capitală a unei a cincea resurse: informația.

În trecut, informațiile erau o resursă rară, la care puțini aveau acces, în afara marilor corporații și a guvernelor. Inovațiile în tehnologiile de informații cu costuri reduse au permis creșterea accesului la informație. Mijloacele de informare sunt astăzi cele mai variate din câte au existat în decursul istoriei.

Presa scrisă, radioul, televiziunea sunt cele mai utilizate mijloace de informare. Nu poate fi omis internetul, care astăzi reprezintă cel mai flexibil mediu de informare. Totuși, rămâne problema

credibilității, a consistenței și a surselor de informare care nu reprezintă punctele forte ale acestor mijloace.

Cunoștințele într-o societate în schimbare

Societățile se schimbă. Privind evoluția pe termen lung, Alvin Toffler (Toffler, 1995) evidențiază trei valuri. Primul val al civilizației agrare, al doilea val propulsat de civilizația industrială și al treilea val, denumit în diferite modalități: epocă a informaticii, epocă a electronicii, „satul global” (Marshall McLuhan), „epocă tehnocratică” (Zbigniew Brzezinski), societate postindustrială (Daniel Bell), fie „revoluție științifico-tehnică”. Lucrările „Șocul viitorului”, „Al treilea val” și „Puterea în mișcare” au ca subiect central schimbarea, adică ceea ce li se întâmplă oamenilor când întreaga lor societate se transformă brusc în ceva nou și neașteptat.

În ultimele două decenii, la nivelul societății informaționale au avut loc o

serie de schimbări pe care Toffler le evidențiază:

- Informația (materia primă a cunoștințelor) este resursa primordială pentru bogăție și putere militară.
- Producția de bunăstare se bazează pe posesia informației crearea de cunoștințe și livrarea produselor personalizate bazate pe acele cunoștințe.
- Conflictele sunt bazate pe informațiile avute de părți, dincolo de ideologii și economii.

Serviciile de informații în dezvoltarea societății

Un flux de informație digitală schimbă modul în care oamenii și organizațiile lucrează și modul în care afacerile se fac înăuntrul și în afara organizațiilor de afaceri, precum și în cadrul serviciilor de informații.

Ținând cont de faptul că serviciile secrete lucrează cu informații (Shulsky, Schmitt, 2008), este corect să

presupunem că acestea au fost afectate în mod serios de apariția „erei cunoașterii”. Noțiunea de eră a informațiilor sau a cunoașterii este destul de ambiguă. Totuși, în mod clar este foarte importantă; deja a schimbat modul în care multe organizații operează - în special corporațiile din domeniul afacerilor - și probabil va avea efecte importante asupra guvernelor.

Din punct de vedere tehnic, factorul coordonator este progresul tehnologic extraordinar care s-a înregistrat în procesarea și comunicarea informațiilor.

Schimbarea tehnologică reprezintă doar o mică parte a întregii imagini: mai importante sunt schimbările de comportament și instituționale care rezultă în urma concentrării asupra informațiilor ce reprezintă cheia activității organizaționale; în domeniul militar, ceea ce este adesea denumit „revoluția în afacerile militare” depinde foarte mult de utilitatea sporită a informațiilor prin selectarea unor noi tipuri de arme de precizie și prin

întărirea capacității de a culege, procesa și disemina acele informații într-un timp scurt în scop operațional.

Efectul acestor schimbări este resimțit în diverse forme. Pe de o parte, acestea sugerează noi moduri în care informațiile pot fi transferate mai rapid și folosite în interiorul guvernului, astfel încât formularea și implementarea politicii să fie mai eficiente. În plus, acestea se concentrează asupra unei cantități sporite de informații disponibile pentru întreaga societate, la nivelul unor departamente ale guvernului care nu fac parte din serviciile de informații și, de asemenea, în afara guvernului.

Cu alte cuvinte, serviciile de informații consideră că alte tipuri de organizații devin mai eficiente pentru culegerea, analizarea și transmiterea informațiilor - aceasta înseamnă că serviciile de informații au, în ceea ce privește unele tipuri de informații, o „conurență” mai mare în furnizarea informațiilor pentru factorii de decizie. Din perspectiva

guvernului, este important să se găsească o modalitate cât mai eficientă de exploatare a informațiilor generate și transmise oriunde în societate, precum și să se asigure că produsul unic al serviciilor de informații este combinat cu alte surse de informații într-un mod care să întrunească cel mai bine nevoia de informații a guvernului.

În consecință, activitatea serviciilor de informații câștigă tot mai multă importanță printre instituțiile statului contemporan, confruntate cu o nouă generație de amenințări și riscuri de securitate neconvenționale, atipice și care, aproape toate, gravitează în jurul informației, a stocării, diseminării și, de cele mai multe ori, a manipulării sale.

Concluzii

Cunoașterea este informație cu înțeles și informație care acționează. De aceea societatea cunoașterii nu este posibilă decât grefată de societatea informațională și nu poate fi separată de aceasta. Societatea informațională se caracterizează prin democratizarea informației, a comunicării, înțelegerii și cooperării.

Intelligence poate fi descris ca fiind capacitatea de a percepe informații și de a păstra în cunoaștere un subiect, putând genera astfel, comportamente adaptative în cadrul unui mediu.

BIBLIOGRAFIE

Kotler Philip, Managementul marketingului, Editura Teora, București, 2000.

Sabău Lucia Gabriela, Societatea cunoașterii o perspectivă românească, Editura Economică, București 2001.

Shulsky N. Abraham, Schmitt J. Gary, Războiul tăcut: Introducere în universul informațiilor secrete, Editura Polirom, București, 2008.

Știbli Florin, Managementul cunoștințelor: o abordare sistematică a afacerii pentru îmbunătățirea performanțelor și inovare, Editura Estfalia, București, 2010.

Edward Waltz, Knowledge Management in the Intelligence Enterprise, Artech House Information Warfare Library, Boston, 2003.

Toffler Alvin, Powershift Puterea în mișcare, București, Editura Antet, 1995.

Karl Albrecht, Inteligența Practică, Artă și știința simțului practic, Editura Curtea Veche, București, 2008

Societal security at the beginning of 21st century – Conceptual and operational specifications

Securitatea societală la începutul secolului XXI- Precizări conceptuale și operaționale

Ioana-Nelia Constantin Bercean¹²

Abstract

The security concept has changed in the last half of the century and international actors have acknowledged the danger, so they choose a different path than the military confrontations, so the state is no longer a leading actor in international relations. This paper aims to analyze, in a stingily way, the new areas of security, defined by the Copenhagen School and subsequently adopted by the international environment. Approaches to security will be presented from the perspective of the main theories of International Relations, alongside with the major threats to the world stability.

Keywords: security, realism, liberalism, Copenhagen School, migration.

Conceptul de securitate s-a schimbat în ultima jumătate de secol iar actorii internaționali au conștientizat pericolul, alegând o altă cale decât cea a confruntărilor militare, statul nemaifiind un actor principal pe scena relațiilor internaționale. Lucrarea de față își propune să analizeze într-un mod parcimonios, noile domenii ale securității definite de Școala de la Copenhaga și adoptate ulterior de mediul internațional. Vor fi prezentate abordări ale securității din perspectiva principalelor teorii ale relațiilor internaționale, alături de amenințările majore la adresa stabilității mondiale.

Cuvinte-cheie: securitate, realism, liberalism, Școala de la Copenhaga, migrație.

¹² Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Studii Europene - Master Studii Transatlantice, Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială - Master Studii de Securitate și Analiza Informației Clasificate

Actualul mediu de securitate este unul foarte complex și necesită o abordare eficientă și o cooperare a tuturor actorilor internaționali, în concordanță cu responsabilitățile lor. Datorită faptului că trăim într-o lume aflată într-o permanentă transformare, sistemul de apărare responsabil pentru prevenirea și protecția împotriva amenințărilor de orice fel, va trebui modificat și adaptat schimbărilor care ar putea afecta siguranța și securitatea lumii.

Până destul de recent, termenul *securitate* a fost aproape monopolizat de studiile academice ale Relațiilor Internaționale (RI). Teoreticienii din acest domeniu folosesc termenul într-un sens destul de restrâns, care corespunde mai mult modului în care politicienii au avut tendința de a-l folosi, într-un înțeles aproape similar celui de putere militară. Cu cât mai multă forță militară, sau, mai concret, cu cât mai mult balanța înclină în favoarea acesteia, cu atât securitatea va fi mai mare.

În mod surprinzător, uneori teoreticienii relațiilor internaționale folosesc termenii de *interes național* și/sau *putere* ca presupuse sinonime ale securității. În lucrările sale despre realism, Hans Morgenthau nu a insistat în mod special asupra definirii termenului de securitate, una dintre puținele referiri făcute asupra acestui concept fiind foarte generală și ușor evazivă: "Securitatea națională trebuie definită ca integritatea teritoriului național și a instituțiilor sale." (Morgenthau 1960, p.562). Într-o lucrare dedicată studiilor de securitate contemporane, Alan Collins recunoaște că dilema studii de securitate-RI este serioasă, dar nu trebuie să ne mire. În lucrarea sa el tinde totuși să păstreze ierarhiile aproape consacrate: "Studiile de securitate sunt subdomeniu prin excelență al RI. Carnagiul primului război mondial a dat naștere disciplinei Relațiilor Internaționale în 1919 la Aberystwyth, Marea Britanie, iar preocuparea cu originile războiului și

desfășurarea lui permiteau RI să se distingă de alte discipline conexe, cum ar fi istoria, economia, geografia și dreptul internațional. Studiile de securitate sunt, totuși, un domeniu, chiar dacă domeniu cu D" (Collins 2010, p. 2).

Destul de recent, teoreticienii RI au acceptat provocarea de a dezvolta pe larg conceptul de securitate iar Școala de la Copenhaga a apărut ca o reacție la suprapunerea excesivă dintre domeniul securității militare și cel al societății. Scrierile aferente au apărut ca o recunoaștere a faptului că, după căderea comunismului în 1989 și dispariția amenințării Războiului Rece, accentul militar nu mai era primordial în chestiunea securității.

Conceptul de securitate s-a schimbat în ultima jumătate de secol, cele două Războaie Mondiale și Războiul Rece având un impact major asupra comportamentului actorilor internaționali. Societățile au conștientizat pericolul și au ales o altă

cale decât cea a confruntărilor militare, statul nemaifiind un actor principal pe scena relațiilor internaționale.

Punctul personal de vedere în această lucrare este premisa că există un decalaj de securitate real în lumea contemporană. Milioane de oameni din regiuni ca Orientul Mijociu, Africa de Est și Centrală sau Asia Centrală, unde așa-numitele "războaie noi" (Kaldor 2010, p. 14) sunt zilnic în atenția noastră, trăiesc zilnic sub amenințarea violenței și terorii. Mai mult, noile războaie se intercalează cu alte riscuri globale: extinderea maladiilor, vulnerabilitatea în fața dezastrelor naturale, sărăcia sau lipsa adăposturilor.

Această lucrare explorează evoluția conceptului de securitate, de la viziunea realistă, pragmatică, în care statul este principalul actor, la noua viziune liberală, care are în centru atenției individul, ca subiect principal al noilor teorii despre securitate. Vor fi aduse în discuție anumite precizări conceptuale și operaționale care au

marcat începutul secolului XXI, domenii foarte sensibile dacă avem în vedere evenimentele care au marcat acest început de veac.

Securitatea este subiectul a numeroase dezbateri politice, mediatice și academice, fiind deasemenea omniprezent în preocupările cotidiene ale indivizilor și statelor, ale actorilor relațiilor internaționale de pe întreg mapamodul. Securitatea este un concept complex și multidimensional, dar în mod paradoxal, puțini cunosc sensul real al acestuia.

Etimologic, termenul "securitate" provine din latinescul "securitas", însemnând "fără grijă, serenitate, liniște sufletească", iar de-a lungul timpului, mai mulți autori ne-au oferit o largă varietate de definiții: "lipsa relativă a războiului" (Ian Belamy, 1981), "absența pericolului" (Arnold Wolfers, 1962), "păstrarea trăsăturilor tradiționale de limbă, cultură, de identitate națională, religioasă și de obiceiuri" ("Securitatea socială", Ole Wæver, 1993), capacitatea

de a face față agresiunii externe (Giacomo Luciani, 1989). Literatura de specialitate abordează securitatea din două perspective majore - realistă și idealistă.

Școala realistă (Morgenthau, Aron, Kennan, Herz, Kissinger) pune accentul în definirea securității pe conceptul de putere și derivatele ei - politica de putere (power politics) și echilibrul de putere (balance of power). Din punctul de vedere al realiștilor, statele au un comportament egoist și își promovează cu prioritate interesele proprii, acest concept conducând spre o stare de anarhie, în care războiul este inevitabil, acest scenariu reprezentând o stare naturală în concepția realistă. Această situație a fost descrisă în studiile de securitate tradiționale ca *dilema securității* și se produce atunci când "multe dintre mijloacele prin care un stat încearcă să își sporească securitatea conduc la diminuarea securității altor state" (Ungureanu 2010, p. 104). Singurul mod în care războiul ar putea fi evitat sau amânat, este

consfințirea unei balanțe de putere care să mențină echilibrele existente și crearea concertului Națiunilor, unde fiecare membru are rolul lui.

Tradiționaliștii insistă asupra conflictului militar în definirea securității: "Identificarea problemelor de securitate este ușoară în accepțiunea tradiționaliștilor, care echivalează securitatea cu problemele militare și cu folosirea forței. Dar acest lucru este mai dificil atunci când securitatea este scoasă din contextul militar. Există o serie de pericole intelectuale și politice atunci când cuvântul *securitate* este legat de o varietate mai mare de probleme" (Buzan 2011).

În viziunea tradițională statul este unica variabilă explicativă, deci protejarea securității individuale revine acestuia. În opinia realiștilor, sistemul internațional este unul anarhic și acesta determină implicații majore în comportamentul statelor, deci nu se poate garanta comportamentul pacifist al actorilor iar amenințarea nu poate fi

exclusă niciodată. Lumea realistă este contruită pe relații de putere, o lume în care indivizii nu sunt cei mai importanți actori, ci grupurile, "în special cele conflictuale, cel mai important grup fiind statul-națiune; ca o consecință firească a acestui fapt, se constituie două elemente centrale - relațiile internaționale sunt esențialmente conflictuale, iar pe de altă parte, premisa fundamentală în politica internațională este puterea și strâns legată de aceasta, securitatea" (Ștefanachi 2011, p. 9).

Pe de altă parte, școala idealistă pune accent pe conceptul de pace. Pentru idealiști, războiul este o amenințare majoră, derivată din problemele securității naționale iar eliminarea războiului și instaurarea păcii ar conduce la eliminarea problemei de pe agenda internațională. În viziunea liberaliștilor individul și drepturile sale primează, securitatea este o consecință a păcii iar interdependența economică generează securitate, piața liberă fiind o garanție a securității. Vor fi prezentate câteva idei conturate de paradigma

liberală, "idei care au contribuit cel mai mult la cercetarea relațiilor dintre state și a amenințărilor pe care acestea le comportă, la studierea vulnerabilităților interne ale statelor și căilor de soluționare a diferențelor" (Croft 2003, p. 9).

Reprezentanții internaționalismului liberal - N. Angell, J. Hobson, Ch. Beitz, M. Doyle, D. Held sau W. Wilson - au încercat să găsească o cale de îmbunătățire a relațiilor dintre state prin intermediul cooperării comerciale, politice și culturale.

J. Hobson a fost cel care a susținut ideea că relațiile economice profitabile fac războiul irațional iar "angajamentele de securitate colectivă vor construi o sursă de ordine în afacerile internaționale" (Hobson 1922, pp. 198-202). El a propus o puternică Ligă a Națiunilor, în fapt un guvern internațional, în fața căruia statele să-și ducă disputele (Ibidem). Observăm aici tendința liberalismului de a înlocui echilibrul de forță ca instrument al

securității internaționale, cu cel al diplomației și al securității colective.

În opinia lui W. Wilson și a altor adepți liberali, "stabilirea unor drepturi egale între state va fi permis menținerea păcii prin intermediul securității colective" (Kissinger 2013, p. 196), iar securitatea lumii nu reclamă "apărarea interesului național, ci apărarea păcii în calitate de concept consfințit prin lege" (Ibidem).

Securitatea nu are o definiție unică, închisă și fixă. După cum am precizat mai sus, până și teoreticienii relațiilor internaționale au exprimat puncte de vedere diferite asupra acestui concept. Securitatea implică lipsa amenințărilor, unii analiști privind acest aspect ca fiind o condiție absolută - ori ești sigur, ori nu ești. Alții, în schimb, îl văd ca pe o condiție relativă: există grade diferite de securitate. Este posibil ca securitatea să fie privită atât într-o manieră subiectivă, cât și într-una obiectivă. Cea subiectivă se referă la percepția unei persoane despre situație

și la dorința acesteia nu de a fi doar parțial, ci total diferit de amenințări, iar abordarea obiectivă se referă la realitatea situației unei persoane, dacă aceasta este într-adevăr amenințată și dacă este protejată adecvat (Robinson 2010, p. 196).

Cele două școli de gândire (realistă și idealistă) au dominat agenda internațională până în 1990. Spre sfârșitul secolului XX se observă debutul unei perioade de redefinire a securității, în contextul unor schimbări pe harta geopolitică: prăbușirea comunismului în Europa de Est, dezintegrarea URSS, extinderea NATO și UE, redefinirea ONU.

Începutul secolului XXI a fost marcat de fenomenul 9/11 care a accelerat procesul de redefinire al securității: realismul a acordat o prea puțină importanță puterii, în general, și forței militare în particular, iar idealismul "a neglijat alte amenințări, altele decât războiul, ca sursă de insecuritate "sărăcia, extremismul politic

și religios, mediul înconjurător, criminalitatea organizată, terorismul, etc" (Sava 2012, p. 8).

Atentatul de la World Trade Center și evenimentele din Cecenia au demonstrat că puterea nu garantează în mod absolut securitatea și contrazic teza lui Fukuyama privind securitatea unui actor în condițiile unei păci normale. 9/11 infirmă această teorie, "respectiv instaurarea păcii între Est și Vest, înțeleasă ca pace mondială, nu a generat automat securitate ci, mai degrabă, a deschis calea unor noi tipuri de riscuri la adresa securității" (Ibidem).

Observăm că fiecare definiție poate fi plasată într-un anumit context istoric. Problemele de securitate nu sunt fixe, ele schimbându-se de-alungul istoriei. În perioada Războiului Rece securitatea a fost definită cu preponderență ca o reflecție a celor două blocuri: Vestul și Estul. După căderea Cortinei de Fier și dezintegrarea blocului comunist în Europa Centrală și de Est, în definirea securității au fost

introduse și dimensiuni non-militare: politică, economică, socială, ecologică (Școala de la Copenhaga).

Definițiile prezentate evidențiază doar câteva caracteristici ale securității, însă niciuna dintre ele nu pare a fi completă. Fiecare școală și curent de gândire sugerează definiții diverse, dezacordurile și dezbaterile fiind inevitabile, fiecare parte considerând că teoria sa este cea corectă.

Conceperea securității în termeni de **sectoare** s-a dezvoltat în timpul ultimelor decenii ale Războiului Rece, odată cu apariția unor noi probleme pe agenda politico-militară. Realistii, de la Morgenthau la Waltz, consideră că sectoarele sunt semnificative din punct de vedere analitic. Fragmentarea întregului concept de securitate pe sectoare este făcută în scopul analizei, dar elementele identificate de sectoare nu există independent. Relațiile de "coerciție nu există în afara relațiilor de schimb, a autorității, a identității sau a mediului. Sectoarele pot identifica tipare

distinctive, dar rămân părți inseparabile ale unui întreg. Scopul selectării lor este doar reducerea complexității și, implicit, facilitarea analizei" (Buzan 2010, p. 23). Metoda analitică a sectoarelor începe cu fragmentarea, dar trebuie să se finalizeze cu reconstituirea întregului. Fragmentarea este făcută doar pentru a simplifica și clarifica.

Buzan a stabilit **sectoarele analizei de securitate** după cum urmează: "În general, securitatea militară se referă la interacțiunea pe două nivele a ofensivei militare și a capacității defensive a statelor și a percepțiilor unui stat asupra intențiilor celuilalt și viceversa. Securitatea politică se referă la stabilitatea organizațională a statelor, a sistemelor de guvernare și a ideologiilor care le conferă legitimitatea. Securitatea economică se referă la accesul la resurse, finanțe și piețe necesare să susțină nivele de trai acceptabile, dar și puterea statului. Securitatea societală se referă la sustenabilitatea tiparelor lingvistice tradiționale, a culturii și a religiei,

identității naționale și tradițiilor, în cadrul condițiilor acceptabile pentru evoluție. Securitatea mediului se referă la conservarea biosferei locale și globale ca principalul sistem de susținere de care depind toate activitățile umane" (Buzan 2010, p.22).

În timpul Războiului Rece conceptul de securitate era asociat cu forța militară sau cu apărarea, în această ecuație Statul fiind cel mai important element. După încheierea Războiului Rece, noul concept de securitate pune în prim plan individul și societățile pe care acesta le constituie.

Securitatea societală reprezintă un concept-cheie al noii abordări internaționale privind securitatea și pacea mondială. Dezvoltarea umană nu poate avea loc fără asigurarea respectării drepturilor universale ale omului, iar pentru asigurarea drepturilor omului este necesară asigurarea dezvoltării societății și individului. Omul reprezintă elementul esențial al oricărei forme de organizare

socială, iar gradul de realizare al securității acestuia se reflectă în securitatea grupului din care face parte.

Societatea este o entitate umană formată printr-un proces de "conviețuire și asociere între oameni și grupuri ce poartă o serie de atribute comune (rasă, etnie, istorie) și care dau expresie unor sentimente comune (identitate, simboluri)" (Laslău 2010). În literatura de specialitate există foarte multe definiții ale securității societale, cea mai uzitată fiind definiția oferită de Buzan: "ca definiție, securitatea societală se referă la grupuri identitare mari care se auto-susțin; conținutul empiric al acestora variază atât în timp, cât și în spațiu. În Europa contemporană aceste grupuri sunt în principal naționale, însă în alte regiuni grupurile religioase sau rasiale au mai multă relevanță. Conceptul ar putea fi înțeles și ca securitate a identității" (Buzan 2010, p. 172).

Securitatea societală devine o preocupare majoră în contextul general

al securității și are o agendă complexă: migrația, competiția verticală datorată unui proiect integraționist sau unuia secesionist regional, depopularea datorată războaielor, foametei, catastrofelor naturale sau politicilor de exterminare.

Barry Buzan este un autor fundamental în acest context. Lucrarea sa din 1983 "Popoarele, Statele și Frica", marchează cea mai pregnantă regândire a problemicii securității. Ținta lucrării lui Buzan - a cărei ediție din 1991 va avea un impact mult mai mare decât cea din 1983 - este redefinirea conceptului de amenințare, realizarea unor conexiuni utile între amenințare și vulnerabilități, stabilirea obiectului de securizat și delimitarea amenințărilor împotriva obiectului de referință. Cele cinci sectoare amintite anterior, nu operează izolat unul de celălalt, fiecare dintre ele definind "un punct central în cadrul problemicii securității, ca și un mod de a ordona prioritățile, dar toate sunt întrețesute într-o strânsă rețea de legături" (Buzan 2010, p.31). Astfel, este

afirmată cu claritate existența unei relații strânse între domeniile securității, idee ce a avut un impact considerabil asupra politicii și instituțiilor responsabile cu securitatea indivizilor, grupurilor și statelor.

Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare importantă după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 de la WTC, New York. Dacă până în acel moment fenomene precum terorismul, traficul ilegal de droguri și arme și migrația ilegală acționau aproape separat, ulterior s-a descoperit că, în practică, aceste rețele acționau transfrontalier, utilizând metode comune pentru a-și crește eficiența acțiunilor. Aceste evenimente nu au fost altceva decât umbre ale Războiului Rece, reminiscențe aduse la viață, uneori tocmai de acei care au fost creați pentru a combate violența.

Deoarece globalizarea, riscurile și amenințările de securitate pun probleme tuturor țărilor, liderii statelor caută

soluții adecvate pentru a le depăși. Fie că este vorba de Europa de Est, de Caucaz, Asia Centrală, Africa de Nord, Statele Unite sau spațiul MENA, caracterul indivizibil al securității impune un exercițiu comun pentru gestionarea și ameliorarea eficientă a principalilor vectori de amenințare. Gama crescândă a riscurilor neconvenționale, diversificarea crizelor și a tipologiilor conflictelor generează provocări multiple "cu reacții multidirecționate bazate pe mobilitate, diversitate, coerență și complementaritate, atât pe plan local cât și internațional" (Silion 2007, pp. 31-32).

Migrația este unul dintre cele mai complexe procese și unul dintre cele mai vechi fenomene sociale - în antichitate, Grecia și Roma au apărut dar și dipărut ca state, datorită migrației - și reprezintă un element-cheie al conceptului de securitate societală.

Migrația "reprezintă deplasarea populației dincolo de granițele naționale" (Robinson 2010, p. 128), o

deplasare efectivă dintr-un spațiu teritorial în altul, însă trebuie menționat faptul că, "pe baza principiului cauză-efect, această deplasare este întotdeauna însoțită de niște consecințe, mai mult sau mai puțin semnificative. O importanță deosebită trebuie făcută, încă de la început, între locul/țara de origine sau de proveniență a migranților și locul/țara de destinație a acestora" (Oltean 2015, p.3).

Cu toate că migrația aduce multe beneficii atât emigranților, cât și țărilor în care aceștia se stabilesc, ea poate ridica probleme de securitate naționale și internaționale. Emigrarea în masă a unei populații "care nu împărtășește cultura societății gazdă îi poate amenința acesteia identitatea culturală și poate amenința securitatea societală" (Robinson 2010, p. 128). Poate provoca, de asemenea, rasism și chiar confruntări violente între imigranți și membrii societății gazdă, mai ales dacă cei din urmă simt că imigranții sunt responsabili pentru scăderea salariilor și pentru lipsa locurilor de muncă. Chiar

dacă, în multe cazuri, imigranții sunt muncitori-invitați, legali, ei sunt percepuți uneori ca cetățeni indezirabili, iar opinia publică percepe prezența lor drept cauză a problemelor, în special în Europa Occidentală, imigranții fiind percepuți ca străini, chiar și cei care sunt la a doua, sau chiar la a treia generație (Stalker 2000, p. 84).

Un exemplu relevant în acest sens este reprezentat de recentul conflict din Siria și de consecințele dezastruoase ale acestuia. Milioane de refugiați sirieni (aproximativ 3 milioane, conform ultimelor statistici oferite de ONU), au emigrat din cauza insecurității și instabilității profunde generate de acest prelungit război civil. Mulți dintre refugiații sirieni au ajuns nu doar în statele vecine (Turcia, Iordania, Liban), ci și pe continentul european, unde diferențele de etnie sau religie au creat uneori destabilizarea unor mici comunități.

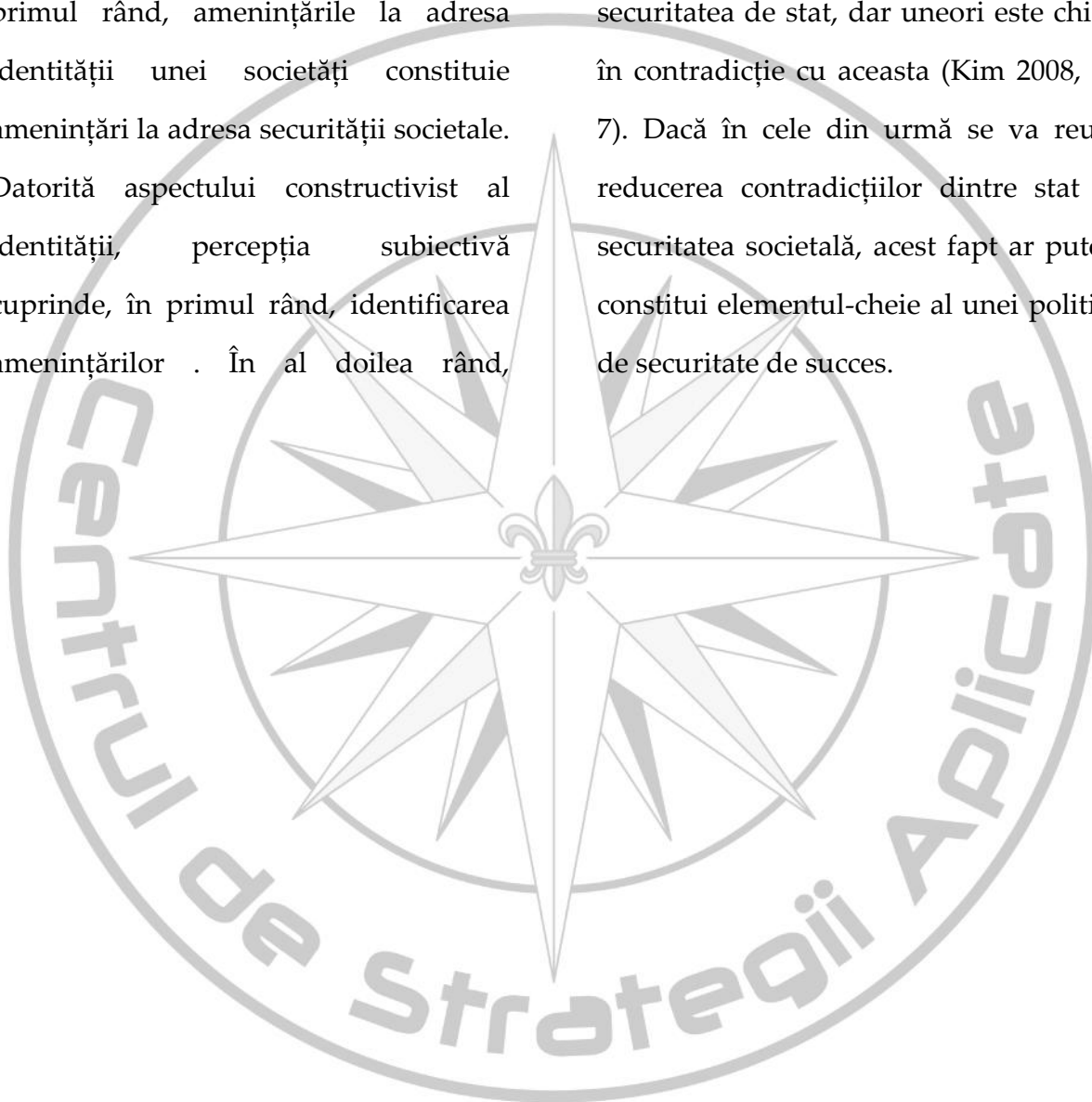
Migrația internațională devenit în ultimii ani o prioritate pe agenda de

securitate a țărilor, acest fenomen având un impact deosebit asupra tuturor dimensiunilor securității. Complexitatea acestui fenomen este foarte greu de controlat, datorită faptului că ambele părți implicate în proces, atât imigranții cât și cetățenii-receptori, se află sub protecția normelor de drept internațional și a drepturilor omului, garantate de Declarația Universală a Drepturilor Omului din Carta Organizației Națiunilor Unite.

Și totuși, cum poate o societate să răspundă la acest tip de vulnerabilități și amenințări? În general, societatea se poate baza pe două măsuri, una de stat și una non-statală. Controlul la frontiere și legislația sunt măsuri tipice de stat, dar care fac "sectorul societal dificil de analizat deoarece acesta fuzionează adesea treptat cu sectorul politic" (Buzan 2010, p. 122), iar ca măsuri non-statale, se delimitează următoarele trei opțiuni: dominarea guvernului, formarea propriului guvern sau modelul "chinezilor de peste granițe - să fie singuri" (Buzan 2010, p. 122).

O scurtă trecere în revistă a discursului despre securitatea societală sugerează câteva implicații ale analizei problemelor legate de migrație. În primul rând, amenințările la adresa identității unei societăți constituie amenințări la adresa securității societale. Datorită aspectului constructivist al identității, percepția subiectivă cuprinde, în primul rând, identificarea amenințărilor . În al doilea rând,

dualitatea securității societale ar trebui să fie recunoscută - aceasta nu numai că nu are propria sa dinamică de dezvoltare și este independentă de securitatea de stat, dar uneori este chiar în contradicție cu aceasta (Kim 2008, p. 7). Dacă în cele din urmă se va reuși reducerea contradicțiilor dintre stat și securitatea societală, acest fapt ar putea constitui elementul-cheie al unei politici de securitate de succes.

BIBLIOGRAFIE

Bird, John T.; Croft, Stuart, *The Copenhagen School and European Security*, The Romanian Journal of European Studies, No. 2, Timișoara, 2003;

Buzan, Barry, *Popoarele, statele și frica - O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Ediția a 2- a, Editura Cartier, Chișinău, 2014;

Buzan, Barry; Wæver , Ole; De Wilde, Jaap, *Securitatea - un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011;

Hobson , John Atkinson, *Problems of a New World*, G. Allen & Unwin Limited, Harvard University, 1922;

Kaldor, Mary, *Securitatea umană: reflecții asupra globalizării și intervenției*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca 2010;

Kim, Seongjing, *Concept of societal security and migration issues in Central Asia and Russia*, CAMMIC Working Papers No.2, Center for Far Eastern Studies, University of Toyoma, 2008

Kissinger, Henry, *Diplomația*, Editura ALL, București 2013;

Laslău, Anca, *Securitate umană și societală*, în *Prezi*, 4 decembrie 2012, <https://prezi.com/ipwu6kx6dfuv/securitate-umana-si-societala/> , accesat în 17.03.2015;

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations*, 5th edition, New York, Alfred A. Knopf, 1972;

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*, 3rd edition, New York: Alfred A. Knopf, 1960;

Oltean, Priscilla, *Relația migrație-securitate. Perspectivele unui binom complex.*, în *Global News Intelligence, Analize*, 21 martie 2015, <https://newsint.ro/intel/analize/relatia-migratie-securitate/>, accesat în 04.05.2015;

Robinson, Paul, *Dicționar de securitate internațională*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca 2010;

Sava, Ionel Nicu, *Teoria și practica securității - Suport de curs*, Universitatea din București 2012;

Silion, Costică, *Impactul globalizării asupra ordinii publice*, în *Centrul de Studii Strategice și de Apărare, PDF Cărți*, 2007, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/stratXXI_2007_vol1.pdf, accesat în 22.05.2015;

Stalker, Peter, *Workers without frontiers: the impact of globalization on international migration*, Editura Lynne Rienner Publishers, Londra, 2000;

Ștefanachi, Bogdan, *Globalizare, Dezvoltare și Securitate Umană*, în *Sfera Politicii*, Arhiva nr. 166, [f.a.], <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/166/art02-Stefanachi.php>, accesat în 25.02.2015;

Terrif, Terry; Croft, Stuart; James, Lucy; Morgan, Patrich M., *Security Studies Today*, Cambridge, Polity Press, 1999;

Ungureanu, Radu-Sebastian, *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2010.

The rise of European terrorist threat in response to the refugee crisis

Ascensiunea amenințării teroriste europene ca reacție a crizei refugiaților

Ciurtin Alexandra-Roxana¹³

Abstract

The adverse events of September 2001 opened the way to a terrorist scourge unprecedented in world history. Currently, the refugee crisis, which international organizations must manage, is a broad institutional and political challenge that threatens irreducibly the European security. The rise of terrorism in Europe is phenomenon that can not be neglected and that inspires waves of discontent amongst the civilian population. The managing of a humanitarian crisis was transformed into a true slogan of struggle against international terrorism, and Europe seems to be the favorite target of such unlawful practices.

Keywords : terrorism, Islamic State, refugees, crisis situation, international security.

Evenimentele nefaste din septembrie 2001 au deschis drumul către un flagel terorist fără precedent în istoria lumii. În prezent, criza refugiaților, pe care organizațiile internaționale trebuie să o gestioneze, reprezintă o amplă provocare instituțională și politică, care periclitează ireductibil securitatea europeană. Ascensiunea fenomenului terorist în Europa este un fenomen care nu poate fi neglijat și care stârnește valuri de nemulțumiri în rândurile populației civile. Gestionarea unui crize umanitare s-a transformat într-o adevărată deviză a luptei împotriva terorismului internațional, iar Europa pare să devină ținta predilectă a unor astfel de practici ilicite.

¹³ Licențiată a Facultății de Istorie din cadrul Universității din București s-a preocupat de observarea propagării fenomenului terorist internațional. Lucrarea de Licență s-a concentrat pe zona de „Securizare a frontierelor americane după atentatele din 11 septembrie 2001 – Legislație și practică”, analizând schimbarea legislativă care a survenit ca urmare răspândirii terorismului internațional și modul în care practicile legislative au influențat comportamentul uman. În prezent este masterandă a Facultății de Istorie, specializare Istoria și practica relațiilor internaționale.

Cuvinte cheie: terorism, Statul Islamic, refugiați, situație de criză, securitate internațională.

În sfera afacerilor internaționale, complexitatea fenomenului terorist se propaga fugitiv și se manifestă amenințător, tinzând să distrugă echilibrul geostrategic. Drept urmare, eforturile internaționale de estompere a fenomenului au fost limitate de factori divergenți, care au tergiversat actorii decizionali să obțină cele mai bune rezultate în vederea gestionării situațiilor de criză. Atacurile de la Paris, din 13 noiembrie 2015, sunt dovada incontestabilă a riscurilor la care Europa este expusă constant pe scena internațională, tocmai din aceste considerente, specialiștii privesc cu scepticism noile schimbări culturale, sociale și politice pe care criza refugiaților le implică.

Scepticismul specialiștilor este antrenat și de succesiunea evenimentelor internaționale, care au periclitat securitatea europeană și au îngrozit populația civilă. Atacurile de la

Paris, 13 noiembrie 2015, unde și-au pierdut viața 130 de persoane, nu reprezintă un caz izolat, ci teroriștii și-au continuat planul de pedepsire a Europei. În zorii zilei de 22 martie 2016, teroriștii grupării ISIS au efectuat două atentate sinucigașe la Aeroportul Zaventem din nord-estul capitalei și încă unul în stația de metrou Maelbeek, mai exact în apropierea sediului Uniunii Europene. Bilanțul este unul covârșitor și se ridică la 34 de morți, dintre care 14 la aeroport, iar alți 20 la stația de metrou. În timp ce numărul răniților se ridică la 198 de persoane, dintre care 92 la aeroport și alți 106 la stația Maelbeek. Pierderile de vieți omenești sunt prezentate ca o victorie a Statului Islamic: „F*** Belgium. Belgium wanted to bomb the Islamic state. Now enjoy what your hands have sown.”¹⁴

¹⁴Lizzie Dearden, *Isis claims responsibility for Bruxelles attacks „in revenge for Belgium’s role fighting militants in Syria and Iraq*, 22.03.2016 <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-claims-responsibility-for-brussels-attacks->

Literatura de specialitate conchide asupra anului 2001 pe care îl consideră un adevărat moment de reformă în sfera politicilor de securitate. Creionarea unei adevărate culturi globale, care are în centru combaterea terorismului internațional și totodată înăsprirea legislației în vigoare, este în continuare esențială și se realizează progresiv prin prisma noilor politici și strategii de cooperare internațională. Indiferent de intensitate și de zona afectată, terorismul constituie *una dintre cele mai grave amenințări la adresa păcii și securității, iar orice act de terorism este criminal și nejustificat, indiferent de motivațiile lor, oricând, oriunde și de către cine sunt comise.*¹⁵

Evenimentele nefaste din septembrie 2001, petrecute în Statele Unite ale Americii, marchează începutul unei noi ere a terorismului internațional, *care contrazice prin tradiție și care va*

[explosions-bombings-at-airport-and-maalbeek-maalbeek-a6946136.html](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2253(2015))

¹⁵ Security Council, *Resolution 2253 (2015)*, 17 December 2015, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2253\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2253(2015))

*șochează de-a dreptul o lume întreagă.*¹⁶

Efectele acestor atentate teroriste se vor răsfrânge asupra Europei, care nu poate rămâne indiferentă la noile schimbări de paradigmă a raporturilor internaționale. În aceste condiții, Statele Unite solicită comunității internaționale să dubleze eforturile de prevenție și de surprindere a actelor teroriste, inclusiv prin *cooperarea și implementarea pe deplin a convențiilor internaționale anti-teroriste.*¹⁷

Din momentul 11 Septembrie, estomparea pericolului terorist a devenit unul dintre cele mai viabile și accesate puncte de pe agenda securității internaționale. În viziunea occidentală, terorismul este privit drept: *act de barbarie care constituie o agresiune intolerabilă îndreptată împotriva democrației și subliniază necesitatea unei*

¹⁶ U.S. Government, *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan*, October 7, 2001, *Weekly Compilation of Presidential Documents Volume 37, Number 41*, p.1432-1433, ed. Government Printing Office, <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/WCPD-2001-10-15/html/WCPD-2001-10-15-Pg1432.htm>.

¹⁷ Security Council United Nations, *Resolution 1368*, 12 September 2001, art. 4, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001))

comunități internaționale, care împreună cu membrii Alianței să-și unească forțele în lupta împotriva flagelului terorist.”¹⁸

Gestionarea crizei refugiaților a generat, pentru comunitatea europeană, o reală vicisitudine, care a stârnit numeroase reacții oscilante în interiorul statelor. Momentul în care Vechiul Continent și-a deschis granițele, cu scopul de a primi refugiații sirieni, atunci și-a asumat pe deplin riscurile la care se va expune în viitorul apropiat. Toate aceste vulnerabilități ale sistemului tind să știrbească pacea europeană, drept pentru care nu se exclude posibilitatea ca în spatele acestei crize umanitare să se ascundă o mișcare strategică din partea unor organizații teroriste rău intenționate: *Europa se confruntă cu o amenințare în evoluție de terorism. Cele mai periculoase grupări teroriste din lume au intenția și capacitatea de a efectua atacuri împotriva Uniunii Europene și Occidentul în general. Există o*

¹⁸ North Atlantic Treaty Organization, *Statement by the Secretary General of NATO Lord Robertson*, NATO Press Release, 11 September 2001, <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-121e.htm>

amenințare de atacuri din partea actorilor singuri, neafiliate sau grupuri mici de indivizi radicalizate, așa cum s-a întâmplat deja în cele mai recente incidente teroriste din Europa.”¹⁹

Ipoteza conform căreia printre rândurile de refugiați, care împânzesc continentul european, s-ar ascunde membri afiliați unor grupări teroriste este susținută și de declarațiile jihadiștilor care au amenințat Europa că în valul de refugiați se află infiltrați membri special antrenați pentru acest tip de misiuni. În plus, noile afirmații ale jihadiștilor par să întărească suspiciunile oficialilor europeni: „Vom cuceri Roma cu voia lui Allah”²⁰, făcând referire la încercarea lor de expansiune în Occident.

În plus, analiza sistemelor de intelligence relevă faptul că proveniența refugiaților nu este una strict siriană, așa

¹⁹ Europol, *Police Chiefs meet to discuss topical terrorism and illegal immigration issues*, Hague, Netherlands, 24 September 2015. <https://www.europol.europa.eu/content/police-chiefs-meet-discuss-topical-terrorism-and-illegal-immigration-issues>

²⁰ Charlotte McDonald-Gibson, *How ISIS threatens Europe*, 26.02.2016, *Time* <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/>

cum s-a vehiculat, ci numai 29.100 sunt de proveniență siriană, restul de 12.910 provin din Afganistan, 7.295 din Irak, 5.310 din Pakistan, 3.415 din Somalia, 2.260 din Iran, 1.795 fără cetățenie, 1.190 Sudan, 1.145 Libia și lista poate continua²¹. Prin prisma acestui val de refugiați, ISIS a declarat că a trimis jumătate de milion de refugiați din Libia ca *un atac psihologic împotriva Vestului*,²² iar ținta predilectă a teroriștilor părea să fie Italia, invocând spusele lui Gaddafi: „Mediterrana se va transforma într-o mare a haosului”.

Evaluările situației de criză și caracterul predictiv sporesc miza deciziei, în timp ce realitatea cotidiană a refugiaților tinde să se agraveze iremediabil, generând o reală criză

²¹ Diana Toea, *Criza imigrantilor, in cifre: Din ce tari vin, unde vor sa ramana si ce trasee urmeaza*, 3.09.2015, <http://www.ziare.com/invazie-imigranti/europa/criza-imigrantilor-in-cifre-din-ce-tari-vin-unde-vor-sa-ramana-si-ce-trasee-urmeaza-1380697>

²² Hannah Roberts, *ISIS threatens to send 500,000 migrants to Europe as a 'psychological weapon' in chilling echo of Gaddafi's prophecy that the Mediterranean 'will become a sea of chaos'*, 18.02.2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2958517/The-Mediterranean-sea-chaos-Gaddafi-s-chilling-prophecy-interview-ISIS-threatens-send-500-000-migrants-Europe-psychological-weapon-bombed.html>

umanitară pe care comunitatea internațională este nevoită s-o remedieze rapid și fără a provoca alte crize adiacente. Una dintre mizele viabile ale acestei paradigme constă în estomparea transformării unei crize umanitare într-o armă psihologică, culturală și socială a teroriștilor îndreptată irevocabil împotriva Europei. Situația devine cu atât mai complicată cu cât militanții ISIS au dat publicității un filmuleț prin care amenință Statele Unite cerându-i să își pregătească aliații, deoarece Statul Islamic se va răzbuna pe baza intervenției din Afganistan și Irak: „*Iată coaliția diavolilor, la care se alătură Iranul, Turcia și Rusia. Flăcările războiului vă vor arde în final. Adunați-vă aliații. Aliatul nostru este cel mai mare. El este Allah și toată slava este la el.*”²³ de asemenea în același clip, ISIS oferă informații despre posibilele lor ținte, numindu-le *coaliția diavolilor*, printre cele 60 de state menționate se numără și

²³ Ollie McAteer, *ISIS release new video in English threatening UK for being part of 'coalition of devils'*, 25.11.2015, <http://metro.co.uk/2015/11/25/isis-release-new-video-in-english-threatening-the-us-and-its-coalition-of-devils-5525386/>

România. Propaganda Statului Islamic continuă și afirmă că vor cuceri statele balcanice, printre care se numără Grecia, România și Bulgaria. După aceea își propun să își extindă granițele în Europa de Est, asemeni Imperiului Austro-Ungar dinaintea izbucnirii Primului Război Mondial.²⁴

Ca urmare a creșterii nivelului terorist în Europa, Europol a lansat o analiză de modului de operare a extremiștilor din Statul Islamic. În vederea combaterii fenomenului terorist internațional, specialiștii au lansat patru posibile scenarii generale cu care Europa s-ar putea confrunta în viitorul apropiat: *Pentru a explora riscurile, la care sunt expuse statele membre ale Uniunii Europene și care ar urma să se confrunte în viitorul apropiat cu atacuri violente teroriste din partea jihadiștilor, s-a acordat o atenție deosebită posibilelor atacuri*

*teroriste, de-a lungul a două perechi de extreme: atacuri sofisticate vs. atacuri nesofisticate și ținte dificile vs. ținte ușoare. Atacurile sofisticate sunt atacuri teroriste violente, care sunt atent planificate, îndreptate împotriva unor ținte specifice și profesional executate de agenți concentrați, bine antrenați și pe deplin pregătiți. Cu alte cuvinte, atacuri care nu sunt comise de impulsuri fără nici o pregătire prealabilă relevantă reprezintă ținte ușoare și sunt ținte care nu au nici o apărare împotriva atacurilor violente. Întreaga populație civilă este o țintă ușoară. În timp ce Militarii, polițiștii sau persoanele și locurile atent protejate reprezintă ținte dificile.*²⁵

În ciuda violenței terorismului internațional, organizațiile teroriste au reușit să infiltreze în Europa mici insule care favorizează răspândirea fenomenului ilicit: „Pare, din ce în ce mai mult, că un nou sanctuar pentru luptătorii ISIS a fost ridicat în mijlocul Europei. În

²⁴ John Hall, *The ISIS map of the world: Militants outline chilling five-year plan for global domination as they declare formation of caliphate - and change their name to the Islamic State*, 30.06.2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2674736/ISIS-militants-declare-formation-caliphate-Syria-Iraq-demand-Muslims-world-swear-allegiance.html>

²⁵ Europol, *Changes in modus operandi of Islamic State terrorist attacks - Review held by experts from Member States and Europol on 29 November and 1 December 2015*, The Hague, 18 January 2016, EUROPOL PUBLIC INFORMATION, p.8.

satele izolate flutură steagul negru al Statului Islamic. Ca procent al populației, din Bosnia s-au alăturat cei mai mulți europeni grupării teroriste.”²⁶

Una dintre cele mai mari provocări ale serviciilor de informații, constă în estomparea extinderii rețelei teroriste în Europa. Prin prisma tehnologiei și bazându-se pe tulburările emoționale ale victimelor, jidadiștii profită de astfel de împrejurări pentru a-și răspândi convingerile extremiste. Studiile recente au demonstrat că racolarea tinerilor europeni a devenit una dintre practicile favorite ale teroriștilor. Într-un interviu acordat postului de televiziune Digi 24, un analist al Serviciului Român de Informații a dezvăluit gravitatea situației pe care Europa încearcă s-o gestioneze: *Organizația teroristă poate să creeze o armată de la distanță care să ucidă, fără remușcări, oameni nevinovați... Potrivit*

*datelor Europol, între 3.000 și 5.000 de simpatizanți ai organizației teroriste Stat Islamic au revenit în Europa, după ce au luptat în Siria și Irak. Acolo au trecut printr-un amplu proces de radicalizare. Radicalizarea înseamnă trecerea de la calea corectă la calea greșită. Înseamnă să vrei să atragi atenția asupra cauzei tale într-un mod violent. Trecerea de la un tânăr care se urcă într-un metrou, cu un rucsac în spate ca să meargă la facultate sau la liceu, la un tânăr care se urcă în metrou cu un rucsac în spate ca să se autodetoneze și să producă victime umane.*²⁷ Gravitatea și seriozitatea situației poate fi surprinsă și în discursul șefului Europol, care afirmă că riscul unui atentat terorist în Europa a crescut, ca urmare a întoarcerii soldaților din taberele de antrenament ale talibanilor: *Ne putem aștepta ca Statul islamic sau alte grupuri teroriste să organizeze atacuri în Europa, cu scopul de a face cât mai multe*

²⁶Walter Mayr, *Radical Islamists have found a new refuge in Bosnia. They recruit fighters, promote jihad and preach a fundamentalist interpretation of Islam - just across the border from the European Union*, 5,04,2016.
<http://www.spiegel.de/international/europe/islamic-state-presence-in-bosnia-cause-for-concern-a-1085326.html>

²⁷Fenomenul de radicalizare în Europa, marea provocarea a serviciilor de informații, 23.03.2016, <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Fenomenul+de+radicalizare+in+Europa+marea+provocarea+a+serviciil>,

victime în rândul populației civile. În plus, exista riscul unor atacuri individuale.²⁸

În lupta împotriva Statului Islamic s-a alăturat și gruparea de hackeri, Anonymous, care stârnit un val de reacții din partea oficialilor, ca urmare a acțiunilor lor îndreptate împotriva terorismului. Anonymous și-a propus să-și aducă contribuția în lupta antiteoristă și au demarat o serie de acțiuni prin care au încercat deconspirarea rețelei teroriste. Acțiunile demarate de această grupare s-au tradus prin închiderea conturilor de Twitter ale teroriștilor și prin dezvăluirea planurilor lor strategice. De pildă, Anonymous a dat publicității o listă a locurilor vizate de extremiști: Evenimentele de la Paris, Wrestling Survivor Series – Atlanta, Concert al trupei Five Finger Death Punch – Milano, University Pastoral Day – Liban, One Day One Juz – Indonezia, Evenimentele Bisericii

Catolice, "Cristos, Regele universului". Anonymous a declarat: *Vrem ca întreaga lume să fie în siguranță sau măcar acele persoane care au în plan să meargă în locurile indicate de noi. De asemenea, vrem ca gruparea teroristă Daesh (nr. denumirea arabă pentru Statul Islamic pe care jihadiștii o detestă) să afle că oamenii știu ce atacuri urmează și să le anuleze, ceea ce îi va dezorienta pentru o perioadă.*²⁹

Comunitatea internațională a încercat să introducă măsuri de protecție a refugiaților, oferindu-le posibilitatea de a duce un trai decent. De pildă, Germania a fost unul dintre primele state europene care și-a deschis granițele în vederea adăpostirii acestor categorii defavorizate, însă gestul european nu a fost pe deplin înșeles de noii oaspeți care au abuzat de șansele acordate. Unu dintre efectele devastatoare ale acestui tip de politică a constat în

²⁸ Narcis Roșioru, *Aproape 5.000 de europeni antrenați de ISIS s-au întors acasă. "Ne putem aștepta la atacuri în Europa*, 21.02.2016, <http://www.mediafax.ro/externe/aproape-5-000-de-europeni-antrenati-de-isis-s-au-intors-acasa-ne-putem-astepta-la-atacuri-in-europa-15081997>

²⁹ Taku Dzimwasha, *Anonymous hackers say they have uncovered plans by Isis to attack Paris, Indonesia, Italy and Lebanon*, 21.11.2015, <http://www.ibtimes.co.uk/anonymous-hackers-uncovers-plans-by-isis-attack-paris-indonesia-italy-lebanon-1529888>

creșterea nivelului infracțional, ceea ce reprezintă un deces politic și administrativ pentru Uniunea Europeană și care se pare că a condus la creșterea riscului terorist. Pe baza

acestor scenarii, specialiștii în geopolitică i-au acuzat pe refugiați că reprezintă o armă psihologică de care jihadiștii se vor să-și ducă la îndeplinire planurile hegemonice.

BIBLIOGRAFIE

Surse electronice:

Lizzie Dearden, *Isis claims responsibility for Brussels attacks „ in revenge for Belgium's role fighting militants in Syria and Iraq*

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-claims-responsibility-for-brussels-attacks-explosions-bombings-at-airport-and-maalbeek-maelbeek-a6946136.html>

General Assembly of the United Nations <http://www.un.org/en/ga/>

U.S. Government Publishing Office, <https://www.gpo.gov/>

North Atlantic Treaty Organization, <http://www.nato.int/>

Europol <https://www.europol.europa.eu/>

Charlotte McDonald-Gibson, *How ISIS threatens Europe*, <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/>

Diana Toea, *Criza imigrantilor, in cifre: Din ce tari vin, unde vor sa ramana si ce trasee urmeaza* <http://www.ziare.com/invazie-imigranti/europa/criza-imigrantilor-in-cifre-din-ce-tari-vin-unde-vor-sa-ramana-si-ce-trasee-urmeaza-1380697>

Hannah Roberts, *ISIS threatens to send 500,000 migrants to Europe as a 'psychological weapon' in chilling echo of Gaddafi's prophecy that the Mediterranean 'will become a sea of chaos'*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2958517/The-Mediterranean-sea-chaos-Gaddafi-s-chilling-prophecy-interview-ISIS-threatens-send-500-000-migrants-Europe-psychological-weapon-bombed.html>

Ollie McAteer, *ISIS release new video in English threatening UK for being part of 'coalition of devils'*, <http://metro.co.uk/2015/11/25/isis-release-new-video-in-english-threatening-the-us-and-its-coalition-of-devils-5525386/>

John Hall, *The ISIS map of the world: Militants outline chilling five-year plan for global domination as they declare formation of caliphate - and change their name to the Islamic State*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2674736/ISIS-militants-declare-formation-caliphate-Syria-Iraq-demand-Muslims-world-swear-allegiance.html>

Walter Mayr, *Radical Islamists have found a new refuge in Bosnia. They recruit fighters, promote jihad and preach a fundamentalist interpretation of Islam -- just across the border from the European Union* <http://www.spiegel.de/international/europe/islamic-state-presence-in-bosnia-cause-for-concern-a-1085326.html>

Fenomenul de radicalizare în Europa, marea provocarea a serviciilor de informații <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Europa/Fenomenul+de+radicalizare+in+Europa+a+marea+provocarea+a+serviciil>

Narcis Roșioru, *Aproape 5.000 de europeni antrenați de ISIS s-au întors acasă. "Ne putem aștepta la atacuri în Europa* <http://www.mediafax.ro/externe/aproape-5-000-de-europeni-antrenati-de-isis-s-au-intors-acasa-ne-putem-astepta-la-atacuri-in-europa-15081997>

Taku Dzimwasha, *Anonymous hackers say they have uncovered plans by Isis to attack Paris, Indonesia, Italy and Lebanon*, 21.11.2015, <http://www.ibtimes.co.uk/anonymous-hackers-uncovers-plans-by-isis-attack-paris-indonesia-italy-lebanon-1529888>

Surse primare:

Security Council, *Resolution 2253*

U.S Government, *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan.*

Security Council United Nations, *Resolution 1368*

North Atlantic Treaty Organization, *Statement by the Secretary General of NATO Lord Robertson*

Europol, *Police Chiefs meet to discuss topical terrorism and illegal immigration issues*

Europol, Changes in modus operandi of Islamic State terrorist attacks

Protochronism, Romanian exceptionalism or scholarly foundation for national-communism? Protochronism in Romanian culture.

Protocronismul, exceptionalism românesc sau fundament livresc pentru național-comunism? Protocronism în cultura română.

Florescu Ana-Maria³⁰

Abstract

This paper presents the Romanian protochronism between the years 1965-1989. By analyzing the social, political and economical context and through several relevant articles, I have traced the implications it had on the society at large. I concluded that the Romanian protochronism is in and out of itself an exaggeration, and an attempt at Romanian exceptionalism, in which the personality cult of the infamous Ceausescu family was demanded, and at times enforced.

Keywords: protochronism, Nicolae Ceausescu, romanian exceptionalism, doctrine.

Această lucrare prezintă protocronismul românesc între 1965-1989. Analizând contextul social, politic, economic și literatura de specialitate, am urmărit implicațiile pe care le avea asupra societății în general. Am concluzionat că protocronismul român este de la sine înțeles o exagerare și o încercare a excepționalismul românesc, în care cultul personalității familiei Ceaușescu a fost cerut și uneori impus.

Cuvinte cheie: protocronismul, Nicolae Ceaușescu, excepționalism românesc, doctrină.

³⁰ Florescu Ana-Maria, studentă în cadrul programului de master „Studii de securitate”, anul II

Tema pe care o abordez în cadrul lucrării este protocronismul românesc în perioada cuplului Ceaușescu între 1965-1989. Pentru cei care privesc comunismul prin prisma consecințelor concrete, această temă pare ceva ne semnificativ și lipsit de importanță. Protocronismul perturbă cultura, iar politicul reușește să se infiltreze și să altereze valorile ei. Deși perioada de conducere a lui N. Ceaușescu face parte din istoria recentă, datele despre această perioadă sunt sărace și puține, lipsite de obiectivitate, astfel apar două tabere, una care susține acea perioada comunistă, iar alta care critica aspru perioada comunistă și protocronismul lui N. Ceaușescu. Această lipsă a datelor se poate datora și faptului că România a încercat să rupă legăturile cu trecutul brusc și să critice regimul trecut.

Un autor care discută despre protocronism este Katherine Verdery în lucrarea „Compromis și rezistență. Cultura Română sub Ceaușescu” care

începe prin a defini conceptul „protochronos”, care însemna primul în timp. Nicolae Ceaușescu este atras de ideea de protocronis, în principal datorită faptului că voia să îmbunătățească imaginea României la nivel internațional, cu orice preț și prin orice mijloc. Protocronismul este perceput ca fiind unul din cele mai puternice manifestări ale ideologiei naționale de bază sub conducerea lui Nicolae Ceaușescu.

Ideea de națiune și ce repercursiuni sociale, culturale și politice, ar putea să aibă, este reluată în cadrul lucrărilor intelectualilor după anul 1970. România în perioada lui Ceaușescu încearcă să convingă prin intermediul elitei, ei fiind cei care dictau ce se întâmplă la nivel cultural, încercând să arate importanța pe care o avea viziunea lor asupra culturii române. Ideea de protocronis este asociată și cu scrieri mai vechi, făcând parte din o luptă pentru forme de

autoritate culturală (Katherine Verdery, 1994, p 302). Protocronismul se întoarce la contextul apariției sale, atunci când în România se renunță la reformism moderat și se reia economia politică de tip stalinist, ceea ce însemna că accentul era pus pe ideologia de control.

Apar mai multe idei la polurile opuse, avem protocronismul și antiprotocronismul. Cei care participau intens la această dispută erau românii plecați din țară, astfel îl avem pe Iosif Constantin Dragan de partea protocronismului, iar la polul opus avem Radio Europa Liberă. Mai mult decât atât, prezența Radio Europa Liberă duce la formarea și sprijinirea unor opinii și mai puternice a celor care susțineau protocronismul. În ciuda acestor diferențe majore a modului în care se percepeau cele două tabere, comun protocroniștilor și antiprotocroniștilor era faptul că „ambele părți se autonumeau patrioți adevărați și acuzau cealaltă parte de dogmatism și prolectulism, era un semn sigur că acele etichete aveau mai mult decât rol

descriptiv” (Katherine Verdery, 1994, 156), cu alte cuvinte, ambele tabere erau de părere că poziția lor este cea favorabilă pentru națiune, deși putem afirma că definițiile lor cu privire la națiune probabil erau distincte.

Antiprotocroniști refuză să-și mai expună „părerea, fie că era alegerea lor, fie că era impusă, tăcerea relativă a acestui grup împiedică exemplificarea ideilor lor” (Katherine Verdery, 1994, p 159), această tăcere arată câmpul în care se dezvoltă protocronismul, fapt ce avea să fie tot mai relevant pe scena publică și politică.

Edgar Papu în articolul său „Protocronism românesc” argumentează opiniile conform cărora tradiția literară națională nu era inspirată de modelul occidental, ci era una originală. Autorul afirmă că lucrările literare românești prevesteau de fapt evoluția din occident, dar dezavantajul suprem era faptul că erau prea puțin cunoscute aceste lucrări și prin urmare nu erau recunoscute pe

plan internațional. Papu susține că „una din dominantele trăsături definitorii ale literaturii noastre, în context universal, este protocronismul” (Papu, 1974), iar în același timp, autorul se plânge de faptul că românii nu își apreciau cum trebuie capacitățile lor intelectuale și potențialul. El consideră că românii nu trebuie să se privească ca făcând parte dintr-o periferie, ci ca ceva capabil aflat la răscrucea marilor civilizații (Katherine Verdery, 1994, 164). Deși toate aceste idei vizau în primul rând raportul cu occidentul, era clar că aveau efect și asupra sovieticilor, în principal prin diminuarea gloriei lor de a fi primii în toate.

Antiprotocronismul inclină către capital-import, care aduce dezvoltare, export prin aducerea valorilor culturale Occidentale pentru dezvoltarea literară națională. În tabăra cealaltă sunt scrierile protocroniste, care susțin oprirea de influențe literare din Occident pentru apărarea identității pe plan local.

Un autor român care discută despre miturile istorice este Alexadru Zub pe care le vede ca „mutațiile radicale în sfera puterii” care au „epifenomen intensificarea mitogenezei” cu avantaje pentru putere, care prin acest lucru se legitimizează. În cadrul perioadei comuniste românești există mai multe dimensiuni, astfel în prima fază este expusă o imagine către deschidere, a doua fază este expusă prin cultul personalității și implicațiile acestuia, care se continuă cu socialismul dinastic, astfel „substanța mitului este dependent de prioritizările ideologice ale momentului”. Tezele din iulie 1971 constituie începutul național-comunismului din România, iar în 1974 ia naștere conceptul de protocronism a lui Nicolae Ceaușescu care este inspirat de vizitele făcute în China și Coreea de Nord. În consecință, Ceaușescu impune elitelor să ridice tot mai mult rolul partidului în acea perioadă și să ajusteze perioada istorică în funcție de nevoile discursului național. Raoul Girardet semnalează patru teme ale

naționalismului ideologic și anume „suveranitate, unitate, istoria unei națiuni, pretenția de universalitate”, aceste teme sunt evident prezente în naționalismul din România (A. Tomiță, 2007, p 19). Astfel, urmărind acea perioadă, se pot observa cu ușurință aceste patru aspecte ale naționalismului ideologic, care se infiltrează în planul social, cultural și politic. Se face o invocare a istoriei eroice și a valorilor naționale, care în mod conștient și intenționat au fost duse la un nivel hiperbolizat.

Dan Zamfirescu consideră că familia Ceaușescu a avut o dublă sursă de inspirație în tezele din iulie 1971, pe de o parte „a menajat susceptibilitățile moscovite și a evitat o invazie”, iar pe de altă parte „s-a arătat sincronă cu ultima modă la Paris în materialele de cultură-deculturație” (A. Tomiță, 2007, p39). Astfel reiese că nu doar ce a văzut cuplul Ceaușescu în vizita din China și Coreea de Nord a pornit ideea de instaurare a acestei „revoluții culturale”, ci au fost și o serie de alți factori

implicați. Puterea, în acest mod, își pune amprenta asupra mediului cultural. În anumite contexte liberale politice de astăzi, poate părea ciudat că puterea politică își caută legitimitatea într-un concept literar, care privea exclusiv discuțiile celor specializați în acest domeniu, dar textele protocroniste ajung să aibă ca scop laudarea lui Nicolae Ceaușescu și în consecință menținerea imaginii eroice și victorioase pe care dorea regimul să o proiecteze asupra națiunii. Antropologul Katherin Verdery consideră că protocronismul lui Nicolae Ceaușescu avea ca scop schimbarea și îmbunătățirea modului în care România era percepută pe plan internațional.

Edgar Papu aduce ideea de protocronism dar nu oferă o definiție clară a ei, dar aduce în discuție ideea de identificare și analiza creativității românești ca pe un act reparator vital. E. Papu doar constată existența acestui fenomen. Papu aduce în discuție premise importante și anume că protocronismul este o cale de acces

pentru cultura română la universalitate, iar odată cu definirea conceptului își fac simțită prezența mai multi autori interesați. Există mulți protocroniști dar nu erau prezenți din cauza lipsei conceptului și a modelelor necesare. După eseu publicat de Edgar Papu în 1974, mai apar și alte lucrări, dar Edgar Papu găsește „cea mai solidă rațiune de ordin istoric și filosofic-cultural a unui protocronism românesc” și anume „funcțiunea sintetică a romanității între cele două Europe”. (A. Tomiță, 2007, p 57).

Propaganda protocronistă reprezentativă pentru perioada respectivă viza discreditarea adversarilor, pe care îi acuzau de nepatriotism. Ideea lui Papu viza planul teoriei literare, dar pe parcurs capătă mutații și mai multe semnificații care duc la un spectru larg, care ajunge să cuprindă mai multe domenii, astfel protocronismul alimentează cultul personalității lui Nicolae și Elena Ceaușescu.

Propaganda care are loc în cadrul protocronismului „matur” se extinde pe două niveluri, pe de o parte suplimentarea legitimității conceptuale, iar pe de altă parte definirea fundamentelor acestuia. (A. Tomiță, 2007, p. 87). Sîprituialitatea românească este și ea trecută prin filtrul protocronismului care păstrează doar atribuiri extraordinare, iar D. Zamfirescu afirmă că „protocronismul românesc se erija așadar, în justițiarul culturilor mici (A. Tomiță, 2007, p 90).

Pentru a deveni credibilă este promovată pe canalele de informare adecvate, datorită acestui lucru au acces la publicul larg, îl captivează și îl informază constant cu noutățile din domeniu. În această perioadă programele de televiziune și radio aveau ca protagonist principal cuplul Ceaușescu, iar presa largă viza tot această idee, dar cei care erau antiprotocroniști nu aveau o opinie publică care să cuprindă toată țara, tot ce se întâmpla era pe plan local.

Un autor care aduce insulte la adresa lui Elena Ceaușescu este Pacepa, care după fuga lui, publică în 1988 o lucrare în care aduce în discuție gusturile Elenei pentru rochiile scumpe și hainele de blană. Motivul acestei publicații era de a submina autoritatea pozițiilor celor doi, portretizați ca fiind eroi ai națiunii românești, ale căror principale interese coincid cu cele ale colectivului. Poziția lui Nicolae este foarte fermă față de aceste acuzații și îi ia apărarea soției sale, spunând că „Elena este mama tuturor” și că prin urmare își permite astfel de luxuri, pentru Nicolae ea este o femeie admirabilă. În urma acestei altercații, reacția este imediată, iar chipul Elenei apare pe coperta mai multor publicații, pentru a reasigura națiunea de importanța „mamei” și pentru a menține imaginea pe care o dorea regimul.

În conculzie, pentru mine ideile protocroniste încep să se țeasă în România începând cu anul 1974, când G. Maurer pierde poziția de prim-ministru.

În această perioadă are loc o revoluție culturală, apar noi intelectuali plătiți de partid, care propun un discurs în prima fază anti-sovietic, fiind o schimbare majoră de la un discurs care pune accept pe Uniunea Sovietică, pe universalitate, pe clasa muncitoare, pe cuceririle revoluție mondiale, etc.

Acesta este momentul când încep să apară și filmele naționale (Dacia, Columna, Stefan cel Mare, etc). În aceste filme mesajul este că românii au fost primii pe teritoriul care este azi România, că suntem urmași ai Romei, sunte viteji, capabili. Acest lucru este foarte important pentru ceea ce înseamnă identitate națională, un element fundamental al identității naționale este unicitatea, dacă nu îi spui unui popor că are caracteristici unice, care îi aparțin doar lui, atunci nu apare mândria culturală, identitatea de grup, nu apare conturat clar motivul pentru care datorezi loialitate statului respectiv. Ceaușescu voia să arate că românii sunt unici și că nu au niciun fel de determinism occidental, imperiul

Roman era un imperiu occidental, iar Ceaușescu era anti-occidental, anti-capitalist și anti-sovietic, era român.

A fost cultivat permanent cultul personalității, protocronismul este singura doctrină care îi prezintă pe români ca fiind excepționali, iar după 1990 acestei exagerări i s-a răspuns cu un impuls anti-național la fel de puternic. Oamenii preferă mai mult libertatea decât stabilitatea, libertatea înseamnă inițiativă personală, problemă care apare la multe state comuniste după 1990. În România libertatea din punct de vedere economic s-a tradus într-un capitalism comprador, capitalism care produce subdezvoltare, iar din această cauză încep să se închidă multe din fabrici. Elita din acea perioadă era aleasă de Elena Ceaușescu, era anti-americană și anti-capitalistă dar nu se putea, cu o astfel de elită incompetentă, să te apropii de America. România între 1975-1988 primește

clauza națiunii celei mai favorabile, iar începând cu data de 3 iulie 1988 îi este retrasă clauza, datorită încălcării tot mai puternice a drepturilor omului. Astfel Ceaușescu ajunge să fie în conflict și cu America și cu Uniunea Sovietică. Protocronismul este o exagerare, dar este o încercare de excepționalism românesc.

Protocronismul lui Ceaușescu, propune un discurs anti-sovietic, regim național. Ceaușescu preia modelul sovietic astfel afirmând că România deține loc fruntaș în cam toate domeniile, atât cultural, cât și politic și economic. Această doctrină exagera totul, la modul extraordinar, această perioadă este unica de acest tip din istoria noastră. Deși românii aveau o viață foarte limitată, era cultivat încontinuu cultul lui Ceaușescu. Impactul acestui cult este observabil și astăzi, manifestat prin o nostalgie după un trecut înscenat.

BIBLIOGRAFIE

Alexandra Tomiță (2007). O istorie glorioasă. Dosarul protocronismului românesc. (pp 15-110). Editura Cartea Românească, București

Edgar Papu (1974), „Protocronism românesc”, Secolul 20 nr.160-161 (5-6), pp 8-11.

Katherine Verdery (1994). Compromis si rezistenta. Cultura romana sub Ceausescu. (pp 152-200, pp301-318) Editura Humanitas, Bucuresti

Connaître l'Etat Islamique par le biais de la propagande

Understanding the Islamic State by its propaganda machine

Înțelegerea mesajului Statului Islamic prin intermediul propagandei

Filip Cristi-Alexandru³¹

Abstract

My purpose is to develop a research into the Islamic State, because this terrorist organization, even if it has a very long ideological history, it has succeeded to develop itself very fast, starting with 2013, by imposing terror over the national and international community. So, it would be very helpful to understand how, after a long period of almost 10 years of anonymity, the Islamic State has arrived on the muslim stage, proclaiming the Caliphate and how this terrorist organisation is acting up against the Occident.

Keywords: Islamic State, terrorist organization, ideological history, fear, caliphate.

Je me suis proposé d'analyser l'Etat Islamique parce que cette organisation terroriste, même s'elle a une histoire idéologique très longue, celle-ci a réussi à se développer dans un rythme accéléré depuis 2013 en imposant la peur au sein de la communauté domestique et internationale. Alors, il est intéressant de remarquer comment, après une période de détente de presque 10 années, l'Etat Islamique arrive sur la scène musulmane pour proclamer le califat et comment cette organisation se présente à l'Occident.

Cuvinte cheie: l'Etat Islamique, organisation terroriste, histoire idéologique, peur, califat.

³¹ Diplomă de licență în Științe Politice în cadrul Facultății de Științe Politice, Secțiunea Franceză, Universitatea din București; masterand, anul I, în cadrul programului de master « Politique en Europe : Etats, Frontières, Sociétés », Université de Bucarest conjointement avec l'École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris).

Le cadrage idéologique sera une partie essentielle de notre analyse qui va nous aider à comprendre la manière dans laquelle Daech est construit de point de vue de la doctrine islamiste. De plus, j'ai considéré comme impératif de réaliser une recherche plus approfondie sur les mécanismes de propagande utilisés par ISIS pour faire la liaison avec l'Ouest et pour attirer des sympathisants dans les territoires soumis. Les djihadistes d'ISIS utilisent la technologie, plus précisément l'internet pour se faire connaître, pour menacer les ennemis et notamment pour attirer des adeptes. Alors, ce manière de faire la politique, utilisée par un groupe apparemment jeune peut être considéré unique par rapport aux autres organisations terroristes.

Dans l'étude de l'organisation terroriste ISIS, je me propose de voir notamment comment l'Occident connaît-il l'Etat Islamique ? On suppose que la propagande menée sur les

medias sociaux est la manière principale utilisée par Daech pour créer son identité au niveau global. A partir de cette idée, il est essentiel de voir quels sont les mécanismes de la propagande islamiste qui ont partagé les intérêts d'ISIS au niveau globale et quels sont les sujets les plus importants qui apparaissent sur l'agenda de cette organisation terroriste.

Je propose une hypothèse pour mieux comprendre la logique de ce projet de recherche sur l'Etat Islamique. Cette analyse se propose de mettre en évidence le fait que la propagande menée sur l'internet et les techniques de persuasion utilisés par l'appareil media de l'Etat Islamique, orientes vers l'Occident et l'Europe ont généré une politique complexe de reconnaissance identitaire et de la puissance du Daech au-delà des territoires du Moyen Orient.

Dans l'élaboration de ce projet de recherche, nous allons utiliser une méthodologie complexe qui va nous

aider à développer le côté scientifique d'un part et d'autre part, l'analyse pratique de la thèse afin d'arriver aux résultats faisables pour la recherche.

Alors, nous allons effectuer d'études empiriques sur l'Etat Islamique, plus précisément sur l'idéologie d'ISIS afin d'encadrer l'organisation terroriste dans divers concepts théoriques extraits des livres d'auteurs qui ont effectué des analyses plus approfondies sur l'islamisme et sur la société musulmane, notamment du Moyen Orient. Ensuite, nous allons utiliser comme méthode de recherche l'étude de cas de la propagande ISIS. Cette étude de cas implique particulièrement l'utilisation de l'analyse de contenu appliquée dans l'étude des vidéos distribuées par l'Etat Islamique sur les medias sociaux et de l'analyse de la revue « Dabiq » qui est distribuée par l'appareil media d'ISIS comme source d'information sur l'activité développée par cette organisation.

Conformément aux études empiriques, l'analyse de contenu représente « une technique systémique, applicable plusieurs fois, selon laquelle plusieurs mots d'un message sont comprimés dans des petites catégories de contenu basées sur des règles claires de codification »³². D'autres auteurs comme Ole Holsti ou B. Berelson considèrent que « l'analyse de contenu est une technique de recherche pour décrire dans une manière objective, systémique et quantitative le contenu manifeste de la communication »³³. L'analyse de contenu peut avoir deux types des données. Il y a des données quantitatives qui sont analysés de point de vue statistique et de l'autre côté il y a des données qualitatives qui sont analysés pour comprendre la signification des messages ou textes³⁴. Dans l'étude de cas de la propagande de l'organisation ISIS, nous allons utiliser

³² Mircea Agabrian, *Analiza de continut*, Bucarest, Maison d'Edition Polirom, 2006, p. 11

³³ Valentina Marinescu, *Metode de studiu in comunicare*, Bucarest, Maison d'Edition Niculescu, 2003, p. 38

³⁴ Adriana Stefanel, *Conceperea si realizare unei cercetari de text-Analiza de continut*, Bucuresti, ppt. 5

les deux types d'analyse de contenu. D'une part, nous allons analyser de point de vue qualitatif la publication et les vidéos pour comprendre l'abstrait des informations partagés sur les medias sociaux. De plus, à partir de l'analyse qualitative, nous allons tirer des concepts et des thèmes principaux abordés dans les textes et les vidéos pour voir quels sont les intérêts de l'organisation ISIS, et quels sont les sujets principaux de la propagande online. Ensuite, nous allons codifier les thèmes principales pour compter la répétitivité des codes dans les discours et dans les messages transmises au sein des medias sociaux afin d'obtenir des statistiques et des données quantitatives.

La méthodologie utilisée dans la recherche va nous aider à trouver des réponses à la question de recherche et à démontrer la pertinence de l'hypothèse utilisée au début. De plus, le cadre méthodologique du projet va apporter une note quantitative importante par rapport à l'analyse.

Dans la premiere partie de notre analyse nous allons mettre en scène la cœur de l'organisation terroriste ISIS. La métaphore du « cœur » fait référence à l'idéologie de l'Etat Islamique, qui a contribué à l'évolution de ce phénomène radical. Dans une première instance il est impératif de comprendre ce radicalisme violent prôné par ISIS de nos jours par l'intermédiaire du cadrage idéologique de l'Etat Islamique.

Conformément aux études réalisées dans la dernière période sur cette organisation, nous pouvons, dès le début, étiqueter l'Etat Islamique comme étant un groupe purement islamiste. De plus, ISIS est un mouvement radical qui s'identifie avec l'idéologie salafiste défendant le « retour à l'islam »³⁵ ou le « réveil de l'islam » favorisant la remise en question de celui-ci vis-à-vis la modernité occidentale. De l'autre côté, les études nous montrent que le

³⁵ Cole Bunzel, From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State, Washington, DC , Maison d'Edition: The Brooking Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015 p. 7

mouvement radical initié par l'Etat Islamique peut être associé au courant *wahhabite*³⁶. Ceci est un mouvement puritain qui se propose l'élimination des traditions et le retour au Coran, interprété de point de vue littéraire. Dans la même section nous allons parler de la relation qui s'établit entre l'idéologie pure islamiste d'ISIS et le courant *baasiste*³⁷ qui se différencie par la promotion d'une approche séculariste. Finalement nous allons décrire comment « le mouvement des Frères Musulmans »³⁸, qui connaît sa naissance sur le territoire égyptien influence l'idéologie radicale de l'Etat Islamique.

L'Etat Islamique est associé à un mouvement politique islamiste bien connu sous le nom de *salafisme djihadiste*.

³⁶ Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Édition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009, pp. 34-37

³⁷ Richard Barrett, *The Islamic State*, Maison d'Édition: The Soufan Group, novembre 2014, p. 19, Disponible en format électronique : <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>

³⁸ Richard Mitchell, *The Society of the Muslim Brothers*, London, Maison d'Édition : Oxford University Press, 1993, pp. 145, 190

Le leader du groupe, Abu Umar al-Baghdadi, montre son adhésion au courant salafiste dès l'année 2007 quand il s'adresse aux « tous les sunnites et aux tous les jeunes hommes du *salafisme djihadiste* (*al-Salafiyya al-Jihadiyya*) et à tout le monde »³⁹. Dans la même année, son député décrit l'Etat Islamique comme faisant partie du « courant *salafisme djihadiste* »⁴⁰.

Le salafisme est un mouvement théologique, dans la conception des sunnites islamistes, qui concerne la purification de la croyance. L'idéologie salafiste vise l'élimination de l'idolâtrie *shirk* et l'affirmation d'une seule grande entité spirituelle, Dieu *tawhid*. Les salafistes se considèrent les seuls vrais musulmans et ils s'opposent à tous ceux qui pratiquent « l'idolâtrie » et disent que ces personnes ne peuvent pas être intégrées dans la croyance islamiste.

Dans leur vision, tous ceux qui croient dans les saints, tombes ou pierres sont

³⁹ Cole Bunzel, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Washington, DC, Maison d'Édition: The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015 p. 7

⁴⁰ Ibidem p. 8

vues comme déserteurs de la religion. Même les chiites sont accusés d'idolâtrie à cause de leur croyance excessive dans le Prophète Muhammad ou dans sa famille.⁴¹

Plus tard, d'autres penseurs salafistes ont émergé du mouvement *Wahhabite* ou *Wahhabisme* qui représente une partie du *salafisme*, créée dans la Péninsule Arabe par Muhammad Ibn « Abd al-Wahhab » en 1792.⁴² Dans la deuxième moitié du XVIIIème siècle, le *wahhabisme* s'est concentré sur la création de l'idéologie saoudite qui reste consolidée sur place, aussi de nos jours. Les saoudites ont aidé les wahhabites à imposer leur version de croyance dans la Péninsule Arabe en déclenchant le *djihad* contre les hérétiques ayant comme but principal d'éliminer le *shirk* ou l'idolâtrie et affirmer le *tawhid* qui signifie la croyance en Dieu. Le *djihad wahhabite* a représenté la destruction des tombes et de toute forme d'idolâtrie

pour renforcer leurs pratiques théologiques. De même, ce djihad a été un moyen d'éliminer l'Islam des chiites.⁴³

Une autre pensée qui peut être associée à l'Etat Islamique est celle des *Frères Musulmans* en Egypte. Le mouvement a été initié en 1928 par Hasan al-Banna, comme une révolte politique ayant comme but de gagner le pouvoir et de mettre la main sur l'Etat. Les *Frères Musulmans* est un mouvement qui concerne exclusivement les sunnites et il a été fondé dans le contexte de l'émergence impérialiste qui venait de l'Occident et qui a provoqué le déclin de l'Islam de la vie publique. Les *Frères Musulmans* promouvaient la restauration du califat qui a été considéré le système idéal pour gouverner le monde islamique, sujet d'actualité dans la première moitié du XXème siècle. La question du califat et

⁴¹ Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Edition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009, pp. 34-37

⁴² Ibidem p. 108

⁴³ QUINTAN WIKTOROWICZ, *Anatomy of the Salafi Movement*, Washington DC, Maison d'Edition: Taylor & Francis Group, 2006, pp 210-211, disponible en format électronique: http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

l'accent mis par Les Frères Musulmans sur ce concept, est essentiel dans le sens où, on remarque le fait que plusieurs organisations djihadistes et la plupart des idéologues djihadistes se concentrent, de nos jours, sur ce type de réunification. Alors, nous pouvons supposer que l'ambition de rétablir le califat au sein des organisations djihadistes dérive des Frères Musulmans.

Ensuite, un autre courant qui a influencé le développement idéologique de l'Etat Islamique est le *Baasisme*, plus précisément le mouvement des *ex-baasistes* qui se sont associés à l'Etat islamique entre 2008 et 2010.⁴⁴ Le *baasisme* promeut le fait de transformer la race Arabe et de la sauver de la corruption de ses valeurs et du colonialisme. Le *baasisme* représentait un mouvement séculariste qui a milité sur la séparation entre la religion et le

gouvernement. Même si le *baasisme* promeut une politique séculaire qui s'oppose apparemment à la gouvernance de l'Etat Islamique, l'organisation a, dans l'intérieur de son appareil administratif, plusieurs membres qui ont eu une histoire très longue au sein du Parti Baasiste. Alors, les études nous envisagent que les anciens *baasistes* ont contribué à la consolidation de l'administration de l'Etat Islamique. Donc, la doctrine *baasiste*, est apportée la stratégie organisationnelle au sein de l'Etat Islamique qui est la plus appréciée de nos jours.

Dans un deuxième approche de notre analyse, nous allons présenter la machinerie de la propagande ISIS et finalement nous allons construire une analyse plus approfondie en utilisant les mécanismes les plus connus de la politique media de l'Etat Islamique. La propagande ISIS sera envisagée par l'intermédiaire d'une publication

⁴⁴ Richard Barrett, *The Islamic State*, Maison d'Edition: The Soufan Group, novembre 2014, p. 19, Disponible en format électronique : <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>

« Dabiq »⁴⁵ et une série des vidéos qui traitent divers thèmes importants qui sont distribués par l'Etat Islamique. Alors, dans les pages qui suivent, nous allons découvrir le moyen de fonctionnement de l'appareil media d'ISIS et l'importance du message transmis à l'Occident au sein de la propagande menée sur les medias sociaux.

Analyse de la revue Dabiq

Dans cette section nous ne proposons de construire une analyse de contenu en vue des informations présentées dans la publication Dabiq de l'Etat Islamique. Nous avons choisi comme point de référence 4 numéros de la revue. En général, chaque numéro comprend entre 40-50 pages d'articles qui proposent divers thèmes de discussion mais tout le contenu est concentré sur l'identité de l'Etat Islamique et sa manière propre de faire la politique.

⁴⁵ Harleen K. Gambhir, *Dabiq, the strategy messaging of the Islamic Stat*, Institut:ISW, 15 aout 2014, p. 2

Le premier numéro de la publication, apparu en juillet 2014 s'appelle « The Return of Khilafah »⁴⁶. Ce numéro se concentre sur la déclaration du califat et la signification de ce type d'Etat. De plus, la publication nous envisage un contenu élaboré sur l'idéologie qui reste à la base de l'Etat Islamique. Le *salafisme* est présenté dans un article comme « l'Ideologie qui uni tous les musulmans dans l'*ummah*, la communauté sainte des djihadistes sous la commande du Calife Ibrahim »⁴⁷. Alors, nous remarquons que la manière persuasive utilisée pour décrire les faits représente un instrument essentiel dans le sens d'attirer une grande audience. La première publication nous donne aussi des explications qui font référence au nom choisi « Dabiq » et son importance au niveau de la société musulmane. Les auteurs parlent aussi de la campagne militaire portée par ISIS qui est un des motifs principaux pour les victoires

⁴⁶ Dabiq, numéro 1, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-islamic-state-magazine-issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁴⁷ Ibidem p.12

successives de l'Etat Islamique : « Allah nous a donné la permission de conquérir, alors à l'aide de nos frères nous avons construit l'*ummah* »⁴⁸. Dernièrement, Dabiq numéro 1, nous indique aussi comment la politique de conquête a fonctionnée dans les derniers années et quels étaient les efforts pour convaincre le monde et les principaux tribus locales de donner le *bay'a* ou le serment au leader Abu Bakr al-Baghdadi qui s'autoproclame Calife Ibrahim d'ISIS en juin 2014.

Le deuxième numéro de la publication Dabiq, qui s'appelle « The Flood »⁴⁹, apparu en aout 2014, utilise la métaphore de l'histoire de Noé en partageant un message très dure « soit vous êtes à côté de l'Etat Islamique, soit contre nous et condamnés à mort »⁵⁰. Alors, nous observons que l'Etat Islamique prend une position très claire

par rapport aux ceux qui s'opposent à la politique djihadiste portée par cette organisation. D plus, ce message décisif a un impact assez important au niveau de la psychologie générale de l'audience, parce qu'il porte un contenu qui ne donne pas d'alternatives a ceux qui ne s'obéissent pas au leader Baghdadi. La propagande tenue pour attirer des frères au sein de l'armée djihadiste ne se finit pas dans le premier numéro de la publication Dabiq. Celle-ci continue aussi dans ce numéro ayant un message très claire : « Nous demandons à tous les musulmans de donner le *bay'a* à l'Etat Islamique et de joindre immédiatement la région du califat »⁵¹. Dans une autre section de la publication, les auteurs nous montrent quelques fait et disputes entre l'Etat Islamique et d'autres acteurs djihadiste importants comme par exemple Jabhat al-Nusra.

Le troisième numéro Dabiq qui s'appelle « The call to Hijrah »⁵², apparu

⁴⁸ Dabiq, numéro 1, p.31, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-state-magazine-issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁴⁹ Dabiq, numéro 2, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-islam-state-magazine-issue-2-the-flood.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁰ Ibidem p. 6

⁵¹ Ibidem 2, p. 24

⁵² Dabiq, numéro 3, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis->

le 24 août 2014 et qui est partagé en 40 pages, se concentre aussi sur la manière d'attirer les musulmans du monde entière au sein du califat de Syrie et d'Irak. Le mot *Hijrah* signifie « migration » et ceci fait référence « à la journée passée par Muhammad, le fondateur de l'Islam, avec ses camarades dans un court voyage de Mecca à Medinah »⁵³. La comparaison entre l'appel fait aux musulmans à rejoindre l'Etat Islamique et l'image du Prophète Mohammad qui voyage avec ses camarades nous donne l'impression d'une nostalgie religieuse par rapport à l'époque passée. Ensuite, dans le même numéro, les auteurs nous présentent l'événement de la mort de l'américain Foley qui a été prisonnier des djihadistes et qui a été décapité dans une vidéo partagée par l'organisation. Cette vidéo violente qui est devenue viral sur les médias sociaux a impactée en principal le gouvernement américain qui a rapidement réagi. L'Etat Islamique

<http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵³ Ibidem p. 10

nous dit dans ces articles que « le sang de Foley se trouve sur les mains des américains »⁵⁴, message qui montre la haine contre les américains qui n'a pas été oubliée par le peuple musulman.

Le dernier numéro analysé, qui s'appelle « Shari'ah Alone Will Rule Africa »⁵⁵, publié le 23 janvier 2015, fait référence à l'importance stratégique de l'implication de l'Etat Islamique dans le territoire africain en vue de sauver les frères musulmans de l'influence hérétique qui semble menacer la religion musulmane. De plus, la publication met l'accent sur « l'union de l'Etat Islamique avec Boko Haram en Nigérie »⁵⁶ qui montre la loyauté des musulmans de l'Afrique. Dans une autre section, les auteurs présentent l'Etat Islamique comme une organisation qui s'occupe

⁵⁴ Dabiq, numéro 3, p.31, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁵ Dabiq, numéro 8, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

⁵⁶ Dabiq, numéro 8, p.28, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>, vérifié le 6 janvier 2016.

de l'avènement de sa population en faisant référence au programme militaire imposé au niveau des enfants, qui s'orientent dès la jeunesse vers une carrière militaire. Finalement, la publication nous montre l'Etat Islamique comme une organisation légitime qui respecte la loi *sharia* et qui ne suive que le parcours du Prophète Muhammad, au contraire des autres organisations djihadiste qui sont caractérisés comme non-islamistes.

Après avoir effectué une courte analyse sur Dabiq, nous constatons que cette publication représente un moyen efficace utilisé par l'Etat Islamique dans le sens de partager ses intérêts, créer son identité au niveau globale et d'attirer les potentiels sympathisants au sein de son organisation. Il est intéressant d'observer que l'appareil médiatique d'ISIS fonctionne dans une manière sophistiquée et professionnelle par rapport aux publications internationales. Même si les textes sont subjectifs et s'orientent plutôt sur la propagande médiatique de

l'organisation, il est impératif de remarquer le style bien argumenté et la structure élaborée de chaque numéro publié par l'administration ISIS. A côté de la construction de chaque article, les images présentées dans les numéros Dabiq ont des messages cachés qui donnent l'impression d'un travail bien fait. De plus, ces images ont un impact psychologique frappant parce qu'elles nous montrent soit des scènes violentes soit des situations de tranquillité, de joie et de bonheur. Alors, les personnes qui travaillent sur cette publication ont réussi à mélanger différents états d'esprit pour assurer son audience que l'Etat Islamique est une entité qui diffuse la terreur pour ceux qui s'opposent et ceci crée un environnement confortable pour les gens qui décident à joindre la grande armée djihadiste.

Analyse des vidéos

ISIS est une organisation qui, conformément aux études, s'est développée beaucoup dans les dernières

années grâce à son appareil media. Ce département chargé de la propagande sans cesse en faveur de l'organisation djihadiste a fait possible le partage des informations au sein des medias sociaux. Une campagne importante déroulée par cette organisation a représenté l'enregistrement des vidéos qui mettent l'Etat Islamique et ses membres dans le centre de diverses situations. C'est intéressant de remarquer que ce groupe djihadiste ne se limite pas à publier des vidéos qui présentent le côté violent de cette organisation, comme les enregistrements de décapitation, les exécutions en masse ou les tortures appliqués aux gens qui s'opposent à la gouvernance divine, mais celle-ci utilise, de même, des vidéos qui montrent les activités développés au sein de l'Etat, les actes de charité, les entraînements militaires ou tout simplement les déclarations des membres djihadistes qui se considèrent satisfaits d'être une partie composante, très importante, de l'Etat Islamique. Cet appareil media qui

est très débattu au niveau international a abouti de partager ses vidéos assez controversés sur divers réseaux de communication online, notamment sur le site YouTube. Alors, nous allons sélectionner une série des vidéos publiés par l'organisation ISIS sur la chaine YouTube ou sur divers sites online, dans une période comprise entre juillet 2014 et mars 2015. Nous allons analyser ces vidéos qui traitent des situations diverses, de point de vue de leur contenu et de leur impact au niveau international. A partir de cette analyse nous ne proposons de découvrir comment ces vidéos ont facilité la propagande des idées djihadistes au niveau international et comment ces images s'encadrent dans la stratégie de communication et de recrutement de l'Etat Islamique.

Nous avons classifié les 4 vidéos analysés dans trois catégories : « La propagande des soldats étrangers », « Les exécutions » et « Autres techniques de propagande ». Chaque catégorie comprend des vidéos qui font

partie de la propagande enregistrée sur les médias sociaux par l'Etat Islamique.

1) La propagande des soldats étrangers

La vidéo choisie nous présente des membres de l'Etat Islamique qui sont venus de l'étranger à rejoindre l'Etat Islamique et qui, par l'intermédiaire de ces enregistrements font de la propagande en faveur d'ISIS. La vidéo (1)⁵⁷ nous envisage trois soldats de l'armée djihadiste, deux d'origine britannique et un d'origine australienne qui parlent à tour de rôle pendant 13 minutes de l'importance de l'Etat Islamique pour le monde musulman. De plus, ils font appel aux « frères et sœurs » musulmans du monde entier à rejoindre ISIS pour qu'ils puissent vivre dans un contexte où la loi divine est respectée et le nom d'Allah est leur protecteur. Ils disent qu'ils sont sortis de leurs pays corrompus, pour aider le monde musulman à se coaguler dans un Etat

fort qui a besoin de leur aide pour se faire connaître et pour les protéger. Les trois membres qui sont venus de l'étranger, utilisent un langage mobilisateur et ils nous montrent la loyauté au leader Abu Bakr al-Baghdadi, qui est l'envoyé d'Allah ayant comme but de gouverner l'entière communauté musulmane sous la loi *Sharia*.

2) Les exécutions.

Dans la vidéo qui fait partie de la catégorie « Les exécutions » nous avons des images très dures qui nous montrent la violence exacerbée des soldats djihadistes. Les vidéos qui présentent les décapitations des otages de l'Etat Islamique sont créées pour partager la peur au sein de ses ennemis. Par exemple, dans la vidéo (1)⁵⁸ qui nous envisage la décapitation du journaliste James Foley par un soldat islamiste, nous observons la violence frappante de cette organisation terroriste. A l'aide de

⁵⁷ Youtube, le 20 juillet 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=C6-A78kNQec>, visualisé le 10 janvier 2016.

⁵⁸ Youtube, le 20 août 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=IGx38wvOdGk>, visualisé le 10 janvier 2016.

cette vidéo, l'Etat Islamique a transmis un message très important contre les ennemis, notamment contre les américains par l'intermédiaire de leur soldat criminel. Il dit que les américains sont coupables de la mort du journaliste parce qu'ils ont envahi, pour plusieurs années, le territoire musulman en créant des victimes au sein de leur communauté. Il menace les américains pour leur politique et il renforce le rôle de l'Etat Islamique dans la vie des musulmans du monde entier.

3) Autres techniques de propagande.

Dans cette catégorie, il y a deux vidéos qui nous montrent la manière très sophistiquée utilisée par le département media de l'Etat Islamique, pour attirer les potentiels membres et pour faire connaître les intentions d'ISIS. Dans ces vidéos⁵⁹, ISIS restreint le public touché, en utilisant 3 soldats de l'armée qui communiquent par le

langage des signes. Ils s'adressent à tous les frères et sœurs qui sont handicapés à rejoindre l'Etat Islamique pour vivre dans un contexte où ils ne sont pas jugés par les autres. Ils manifestent leur désir d'attirer tous qui souffrent de ce type de handicap pour agrandir l'armée djihadiste et pour consolider le califat. Nous observons, donc, que l'Etat Islamique utilise des techniques sophistiquées pour attirer les membres au sein de leur armée et que toute personne intéressée peut occuper une place dans la grande communauté islamiste pensée par le leader Abu Bakr al-Baghdadi.

Nous constatons, donc, que les vidéos, qui sont filmées dans une manière professionnelle par le département media, font de la propagande en faveur de l'Etat Islamique. Les sujets traités dans les vidéos sont divers, mais nous avons codifié les vidéos dans 4 grandes thèmes : l'importance de l'Etat Islamique pour le monde musulman, l'importance de la religion, la lutte contre les

⁵⁹ DailyMail, le 9 mars 2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2985804/Now-Isis-using-SIGN-LANGUAGE-try-recruit-jihadis-New-video-shows-two-deaf-mute-militants-calling-Muslims-join-saying-disability-no-excuse.html>, visualisé le 10 janvier 2016.

ennemies, l'appel aux frères musulmans à rejoindre ISIS. A chaque thème, nous

avons attribué des mots clés qui apparaissent dans les 4 vidéos.

Thèmes	Le pouvoir de l'Etat Islamique	L'importance de la religion	La lutte contre les ennemis	L'appel aux frères musulmans à rejoindre ISIS
Vidéos	Dans 4 vidéos	Dans 3 vidéos	Dans 3 vidéos	Dans 2 vidéos
Mots clés	Califat, Calife Ibrahim, Syrie, Irak, communauté musulmane	Sharia, Allah, Prophète Muhammad,	Les infidèles, les hérétiques, attaquer les américains, Japon, Europe	Frères et sœurs, rejoindre ISIS, communauté musulmane

Nous constatons que dans les 4 vidéos analysés il y a plusieurs thèmes abordés par l'Etat Islamique qui sont concentrés en principal sur le pouvoir de l'Etat Islamique au niveau national et globale, la lutte contre les ennemis qui s'opposent à la *sharia* et contre tous les pays qui mènent des attaques contre la communauté sainte de l'Etat Islamique, l'importance de la religion dans leur *djihad* et finalement l'appel aux tous les frères à rejoindre ISIS pour aider à la

construction du califat. Alors, nous constatons que cette propagande construite à l'aide des vidéos, qui touche différents thèmes importantes est réalisée en vue de attirer des potentiels membres au sein de la communauté djihadiste qui sont sympathisants de la religion musulmane, de la lutte contre les grandes pouvoirs étrangers et qui veulent développer un califat ou la loi d'Allah qui gouverne la société musulmane.

En définitif, après avoir analysé l'Etat Islamique, nous constatons que l'organisation ISIS a une histoire idéologique très forte qui a contribué à l'avènement de cette organisation terroriste. Même si l'idéologie de l'Etat Islamique connaît ses débuts vers les années 2003, ISIS se fait remarquée plutôt dans la dernière période avec la participation des djihadistes à la guerre civile de Syrie.

Après l'analyse la publication Dabiq et les vidéos, nous pouvons supposer que les principaux motifs qui stimulent les étrangers à rejoindre le califat sont l'accent mis sur l'importance de la religion, la lutte contre tous les ennemis qui menacent la communauté *ummah* et l'importance de la création du califat. Alors, nous avons observé que l'appareil media d l'Etat Islamique a mené une large campagne de propagande sur l'internet en utilisant des mots clés et des images qui font référence à ces trois thèmes importantes

pour persuader le public étranger et pour s'affirmer au niveau globale. De plus, la manière diversifiée de partager les informations sur l'internet à l'aide des publications, vidéos, medias sociaux a créé un impact psychologique considérable au niveau de la population virtuelle présente sur l'internet. En fait, la propagande complexe menée par l'organisation Daech est le moyen par lequel l'Occident a eu la chance de connaître l'Etat Islamique dans les dernières années. L'identité de l'Etat Islamique est la source d'un effort technologique très attentivement pensée par les djihadistes et d'une politique media qui semble le noyau dur, par lequel les extrémistes se présentent face à l'Occident. Mais finalement, est-ce 'que la propagande nous donne la vérité sur Daech ou est-ce 'que les grandes puissances du monde peuvent mener une lutte contre le djihadistes seulement à partir de cette identité que ISIS s'est construit au de-là de ses frontières indéfinies ?

BIBLIOGRAPHIE

Livres

Mircea Agabrian, *Analiza de continut*, Bucarest, Maison d'Edition : Polirom, 2006
Richard Mitchell, *The Society of the Muslim Brothers*, London, Maison d'Edition : Oxford University Press, 1993

Valentina Marinescu, *Metode de studiu in comunicare*, Bucarest, Maisond d'Edition : Niculescu, 2003

Articles scientifiques

Cole Bunzel, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Washington, DC, Maison d'Edition: The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World, Mars 2015, <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2015/03/ideology-of-islamic-state-bunzel/the-ideology-of-the-islamic-state.pdf>

Harleen K. Gambhir, *Dabiq, the strategy messaging of the Islamic Stat*, Institut:ISW, 15 aout 2014

Quitan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, Washington DC, Maison d'Eition: Taylor & Francis Group, 2006, pp 210-211, diponible en format électronique: http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

Roel Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, Maison d'Edition: London, Hurst & Co. Publishers, 2009

Articles de journaux

Dabiq, numéro 1, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-1-the-return-of-khilafah.pdf>,

Dabiq, numéro 2, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-2-the-flood.pdf>,

Dabiq, numéro 3, <http://media.clarionproject.org/files/09-2014/isis-isil-islamic-state-magazine-Issue-3-the-call-to-hijrah.pdf>,

Dabiq, numéro 8, <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue+8-sharia-alone-will-rule-africa.pdf>,

Vidéos

Youtube, le 20 juillet 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=C6-A78kNQec>

Youtube, le 20 août 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=IGx38wvOdGk>

DailyMail, le 9 mars 2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2985804/Now-Isis-using-SIGN-LANGUAGE-try-recruit-jihadis-New-video-shows-two-deaf-mute-militants-calling-Muslims-join-saying-disability-no-excuse.html>

ARTICOL DE OPINIE

International terrorism. The concept, its forms of expression and its fundamental characteristics

Terorismul internațional. Conceptul, formele de manifestare și trăsăturile sale fundamentale

Păcățan Titus Traian

Abstract

Terorismul este o problemă gravă, care preocupă astăzi întreaga omenire, întrucât acest fenomen global amenință securitatea tuturor statelor, siguranța, sănătatea, viața și patrimoniul cetățenilor, chiar existența fizică și economică a unor regiuni. Instabilitatea, teroarea, haosul și dezordinea pe care terorismul le-a instaurat în întreaga lume pot reprezenta, într-un viitor previzibil, un pericol major chiar și pentru însăși supraviețuirea Planetei. Unii autori avizați, pe baza de argumente convingătoare, de natură social-economică, psihologică și politică, susțin această posibilitate, bazându-se, în principal, pe lipsa de reușită în războiul purtat de cele mai puternice forțe ale lumii, împotriva acestui flagel, care devine tot mai puternic și atotcuprinzător.

În contextul noilor realități, al unei noi ordini economice internaționale insuficient de așezată și de consolidată, frământată de crize alternative, de sărăcie, înarmare și de conflicte continue, terorismul tinde să devină atractiv chiar și pentru alte grupuri sau persoane, ca ultima soluție de supraviețuire, ceea ce adaugă noi valențe și rezistență acestui fenomen.

Terrorism is a serious matter that preoccupies the whole mankind today, as this global phenomenon threatens the security of all states, the safety, health, life and assets of the citizens, even the physical existence of some regions. The instability, terror, chaos

and disorder that terrorism has imposed in the entire world can represent a major risk even for the survival of our planet in the foreseeable future.

Some knowledgeable writers, based on convincing social-economic, psychological and political arguments maintain this idea, starting from the lack of success in the war waged against this ever extending scourge by the most powerful forces in the world.

Within the context of new realities, of a new international economic order that is not settled yet and not strong enough, in this world troubled by alternative crises, by poverty, arming and permanent conflicts, terrorism tends to become attractive to some groups or persons as the last solution for survival, which adds new facets and resistance to this phenomenon.

I. Conceptul de terorism

Terorismul, ca fenomen global, asociat cu tendința crescândă a înarmărilor, pe fondul multitudinii de conflicte regionale, alături de un alt flagel, cel al foametei, subdezvoltării și traficului ilegal de droguri, constituie încă, pentru un viitor ce nu poate fi prevăzut, una dintre marile probleme ale lumii contemporane, care obligă întreaga umanitate la solidaritate și luptă comună pentru combaterea acestui flagel.

Încă nu există o definiție general-acceptată a terorismului, din cauza complexității fenomenului și a divergențelor de opinii. De asemenea, nu există un model general-valabil, ceea ce impune ca analiza acestui fenomen să se facă separat pentru fiecare caz în parte. Există, totuși, un element principal comun-teroarea, o tactică de luptă neconvențională, folosită pentru atingerea unor obiective politice. Scopul tuturor actelor teroriste este producerea unor efecte de panică și intimidare, folosindu-se și media, în vederea atingerii unor obiective greu sau

imposibil de realizat prin mijloace convenționale sau democratice.

Trebuie să avem în vedere că terorismul nu trebuie confundat cu insurgența, războiul psihologic, crimele de război sau fanatismul. Această confuzie este de fapt întreținută intenționat, din rațiuni de propagandă.

Totuși, cum distingem terorismul de alte acte de forță? Mai întâi, observăm câteva elemente definitorii ale terorismului: violența și forța excesivă, motivația politică, frica, teroarea, amenințarea perpetuă, efectele psihologice asupra populației și personalităților. Pornind de la aceste caracteristici generale, ONU a încercat o definiție succintă, dar incompletă, a terorismului ca fiind „acte criminale împotriva unui stat, planificate și comise, pentru a crea o stare de teroare în mintea anumitor persoane, a unui grup de persoane sau a publicului în general.”

SUA au definit terorismul ca fiind „folosirea ilegală a forței, pentru atingerea de obiective politice.” Atunci,

se pune problema dacă mișcările de eliberare sau războaiele de independență sunt acte de terorism sau nu? Desigur, nu.

În literatura română de specialitate, prof. dr. doc. Grigore Geamănu, în *Tratatul sau de Drept Internațional*, definește terorismul internațional ca fiind „faptele criminale îndreptate împotriva șefilor de stat sau a altor demnitari, împotriva unor grupuri de persoane sau instituții de stat ori obștești.”

În concluzie, reținem că amânarea definirii juridice a noțiunii de terorism este determinată, în principal, de punctele de vedere diferite și mai ales de imixtiunea politicului în domeniul dreptului, existând încă mulți oponenți care susțin și conferă în mod eronat luptei pentru eliberare națională și anticolonială caracterul de terorism.

Este, deci, foarte important să înțelegem corect și deplin cauzele terorismului, întrucât de aceasta depind și tacticile de combatere a actelor teroriste. Întotdeauna, terorismul are o cauză

politică sigură. În același timp, există o acceptare generală, conform căreia terorismul nu are justificare, indiferent de legitimitatea cauzelor invocate.

La acest punct se impune explicația sigură că "religia (fanatismul și fundamentalismul Islamic) nu poate justifica folosirea violenței de către teroriști, a războiului jihadist sau a terorii și represiunii", așa cum pe drept susține și Jonathan R. White, în Tratatul său din 2002 "Terrorism", încercând un răspuns la "Tragedia din 9/11 din SUA". Terorismul nu reprezintă un fenomen nou al epocii noastre. El s-a practicat, în decursul vremurilor, sub forma luptei politice dusă cu mijloace violente, afectând multe națiuni, popoare, grupuri sociale sau personalități. Cruzimea cu care s-au manifestat actele de violență, proporțiile și efectele acestora au fost de natură să zdruncine stabilitatea relațiilor normale de conviețuire pașnică între state și popoare, uneori pentru lungi perioade de timp. Astfel, a fost de multe ori suspendată aplicarea normelor și

principiilor dreptului internațional, creându-se conflicte și dezordini zonale sau locale.

Internaționalizarea crimei, prin acte teroriste, nu a putut lăsa indiferente guvernele statelor democratice, specialiștii în drept internațional, precum și alte personalități în domeniu, trezind în conștiința universală o revoltă și indignare de proporții cu atât mai mult, cu cât crime de o asemenea gravitate rămâneau adesea nepedepsite, întrucât terorismul nu are față și identitate. De multe ori, nu se cunosc făptuitorii sau măsurile de anihilare și eradicare a terorismului nu sunt susținute unanim, de toate statele lumii. În condițiile de astăzi, apare, mai mult ca oricând, necesitatea intensificării măsurilor de prevenire a actelor teroriste și a extinderii lor în întreaga lume, îndeosebi în acele țări care nu sunt implicate în conflicte. În consecință, trebuie să se întreprindă eforturi susținute de identificare a soluțiilor eficiente și convenite pentru înlăturarea cauzelor proliferării

terorismului.

II. Noțiunea de terorism

În esență, prin terorism se înțelege intimidarea unei populații, prin acte de violență. Cuvântul provine din limba latina, „terror-terroris”, care înseamnă groază, frică, spaimă, provocată premeditat, prin amenințare. În sens larg, prin terorism se înțelege folosirea deliberată și sistematică a unor acțiuni violente, de natură să provoace teamă, panică și să genereze un climat de nesiguranță, fără a ține seama de normele umanitare.

Ca metodă de acțiune, se folosește practicarea terorii prin mijloace violente sau amenințări, de natură să provoace într-un anumit mediu un sentiment de teamă, prevestitor al unui rău inevitabil, cu caracter de repetabilitate.

Atentatele teroriste sunt săvârșite, cel mai adesea, cu mijloace care pot provoca o primejdie comună, iminentă sau potențială, și care lezează, prin efectele sale, interesele umanității.

Mai reținem că populația poate fi

terorizată și prin asasinarea unor oameni politici, a unor lideri, șefi de partide, activiști civici, precum și prin provocarea unor incendii, explozii, avarii de proporții etc., fără ca populația însăși să fie într-un pericol real. În condițiile moderne de astăzi, aceste situații devin tot mai rare, în favoarea terorii de masă, directe, așa cum ne-au demonstrat evenimentele din SUA, Paris, Belgia, Istanbul etc.

III. Modalități tipice de manifestare a terorismului

a) Terorismul, ca stare de spirit, este o expresie folosită în limbajul curent sau în presă, pentru a defini starea specială a autorilor infracțiunilor și pentru a-i califica. Teroristul este individul care ucide un adversar politic, în vederea intimidării celorlalți, urmărind scopuri politice. Pentru examinarea măsurilor prin care se poate combate terorismul, este esențial să se determine, mai întâi, diferitele forme ce pot fi considerate manifestări ale acestui fenomen.

În înțeles politic, terorismul înseamnă

un regim al terorii, un sistem de a conduce prin teroare, instituit de un guvern, de un grup sau de persoane. Terorismul care se pretinde a fi o metodă de luptă împotriva tiraniei, devine uneori un mijloc de dominare, folosit de tirania însăși – regimul lui Robespierre în Franța între 1793-1794. De asemenea, judecata triumfului, prin teroare, constă într-un anumit sistem de represalii – exemplele tipice au existat în Spania, unde a fost înființată, în anul 1959, gruparea ETA împotriva dictaturii lui Franco, ea transformându-se ulterior în mișcare de eliberare națională a comunității basce, care și în prezent este activă, provocând un climat de nesiguranță și teroare în regiunea bască (Bilbao Pamplona); în Republica Sud-Africană – regimul de apartheid, care s-a dizolvat în anul 1992, în momentul alegerii lui Nelson Mandela ca președinte; în Irlanda de Nord-gruparea IRA, care a fost un coșmar de-a lungul unei perioade îndelungate pentru Marea Britanie, afectând și Casa Regală, prin uciderea Lordului Mount Betten,

unchiul lui Philip, consort al reginei Elisabeta a II-a a Angliei; în Liban–cu adversitățile dintre grupările Hesbolah și Hamas; în Israel-cu marile probleme palestinien; în Irak–între Șiiți și Suniti; în Rhodesia, Chile (după acapararea puterii de către forțele militare); în Argentina-dictatura militară a lui Pinocet; în Turcia–referitor la poziția față de populația kurdă; în Afganistan, Siria și alte regiuni unde se manifestă o prezență perpetuă a grupărilor și organizațiilor teroriste atât în trecut, cât și în prezent.

O atenție aparte acordăm organizațiilor teroriste Al Qaeda și ISIS (DAESH), care zdruncină și framântă în continuare întreaga planetă. Loretta Napoleoni, în cartea sa “Califatul terorii” subliniază că “Al Qaeda pare a fi un grup de intelectuali pacifiști pe lângă ISIS”.

b) Elementul psihologic și material al terorismului rezidă în intenția pe care o manifestă autorul actului terorist. El este elementul subiectiv, intențional.

Subiectul activ are în conștiința sa, planificată și asumată, fapta pe care

dorește să o săvârșească și care va avea drept efect scopul pe care el îl urmărește.

Intenția reprezintă atitudinea psihică a autorului infracțiunii, în raport direct cu acțiunea pe care o săvârșește.

Actul de terorism se poate prezenta sub diferite forme: prin raportare la obiectivul care se dorește a fi atins sau prin maniera folosită de autorul faptei.

Între formele pe care le poate îmbrăca terorismul, întâlnim și aspecte de ordin politic sau social, după cum sunt folosite mijloacele violente de înfăptuire, care urmăresc atingerea de idealuri politice sau sociale.

În ceea ce privește elementul material, el este exprimat prin formula generală—folosirea de mijloace violente sau periculoase, care să provoace un pericol comun pentru securitatea publică.

Trasaturile specifice ale actelor de terorism pot fi:

- intenția de a crea o stare de alertă, prin inducerea stării de anxietate în rândul populației;
- luarea prin surprindere și fără

niciun fel de discriminare a victimelor;

- folosirea de metode și mijloace capabile să producă o stare de pericol general: mașini explozive(DEI), produse toxice, agenți de infectare sau microbieni etc.

Noțiunea de pericol general presupune o acțiune cu consecința suprimării vieții sau afectării integrității corporale a unui număr mare de persoane, din cadrul unei colectivități.

Violența este mijlocul obișnuit folosit de teroriști, pentru a ajunge la intimidarea populației, prin utilizarea unor mijloace specifice. Unele acte de violență sunt atât de odioase, de reprobabile, încât ele nasc un sentiment de repulsie generală.

Ceea ce imprimă acestor acte stigmatul terorismului este faptul că ele sunt săvârșite „rece”, cu o perfectă indiferență față de victime, care sunt nevinovate și fără apărare (bărbați, femei, copii).

IV. Formele terorismului

1) Terorismul de drept comun este acel gen de terorism care cade sub incidența legii penale, ca infracțiune obișnuită, agravată însă de metoda de execuție, prin teroare, cruzime exagerată etc.

Sunt acte al căror mobil nu este politic sau social și sunt caracterizate printr-o violență odioasă, ca metodă de realizare.

2) Terorismul social este acea formă care urmărește realizarea unor ideologii și doctrine sociale, economice sau distrugerea unei orânduirii sociale. El poate fi inspirat și cultivat din afară, de către forțe oculte, necunoscute sau ignorate de public.

3) Terorismul politic este caracterizat prin faptul că elementul subiectiv, intențional este de ordin politic, în sensul că actul de teroare este dirijat contra statului, organelor sale sau reprezentanților săi împotriva organizațiilor politice statale sau a formei constituționale.

Savantul român Vespasian Pella, jurist, diplomat, membru corespondent al Academiei Române, arată, în consens cu o clauza belgiană din 1836, că nu poate

fi considerat drept delict politic atentatul contra persoanei având calitatea de șef al unui guvern sau contra membrilor familiei sale, atunci când acest atentat constă într-un omor sau otrăvire.

Terorismul politic nu vizează neapărat numai șefi de state, guverne sau personalități politice, ci și patrimoniul și este realizat prin mijloace de teroare, ceea ce a făcut ca multe state să adopte legislații speciale. De asemenea, a venit vremea când lumea s-a convins că pentru a lupta împotriva acestei primejdii sociale este util să se organizeze și să aibă o colaborare internațională mai largă și eficientă.

Totodată, primejdia pe care terorismul politic o reprezintă pentru ordinea juridică a unui stat, reliefat de însemnătatea obiectivelor și de caracterul de violență cu care se manifestă, a dat naștere opiniei potrivit căreia delincvenții politici de acest gen nu trebuie să se bucure de privilegiul extrădării și, în consecință, de dreptul de azil politic.

Examinând psihologia teroristului, diferența între crima politică și crima teroristă, observăm că nu se găsește nicio logică, întrucât adesea se întâmplă ca autorul și victima să nu se cunoască, sub niciun aspect. Pe de altă parte, spre deosebire de autorul actului terorist, atentatorul politic nu caută publicitate, ci chiar încearcă să se ascundă de public, să rămână necunoscut.

4) Terorismul național sau intern. Dacă pregătirea actului terorist, executarea lui și consecințele pe care le produce ilustrează aria în interiorul unei singure țări, ne vom afla în fața unui terorism național sau intern. În acest sens, vom putea ilustra ca exemplu Italia, unde terorismul s-a manifestat prin anumite grupări, cum ar fi „Cosa Nostra”, vestită pentru cruzimea cu care a acționat în 1976, în acțiunea de lichidare a lui Aldo Moro; Organizația Bader, denumită „Frațiunea Armata Roșie”, care a terorizat populația fostei Germanii Federale, timp de câțiva ani, urmărind eliberarea unor membri ai organizației, care se aflau în detenție la Stuttgart

Stammheim, procedând prin răpirea fostului președinte al Camerei de Muncă din fostul RFG, Hans Martin Schleier, în anul 1977. Guvernul din acea perioadă, în frunte cu cancelarul Helmut Schmidt, nu s-a lăsat sabotat, iar gruparea, la numai câteva săptămâni, a acționat din nou, prin răpirea unui avion, cu 78 de persoane la bord, de pe aeroportul din München și deturnat la Mogadishu, unde trupele germane, anterior GSG9, au acționat și au eliberat ostaticii.

V. Terorismul în raport de modalitățile de executare

În funcție de modalitățile de îndeplinire a actelor teroriste, se pot distinge următoarele forme de manifestare a acestora:

- a) Terorismul direct,** vizează în mod nemijlocit scopul propus, ca în cazul când un șef de stat sau de guvern este asasinat, în vederea înlocuirii lui cu un altul, care să lanseze o nouă structură statală, diferită de cea precedentă.
- b) Terorismul indirect,** în care acțiunea

de violență tinde în mod indirect la atingerea scopului propus. De exemplu – pregătirea teroriștilor în alte state și trimiterea lor, cu pașapoarte false, pentru trecerea frontierei altor state; crearea de puncte de sprijin în statul în care se execută acțiunea, prin activiști ai organizației teroriste respective din rândul conaționalilor, care derulează afaceri și care finanțează la rândul lor acțiunile respective, spală bani, se ocupă de traficul de droguri sau cu alte activități specifice crimei organizate pe care o sustine.

Acțiunea agentului terorist poate avea drept scop provocarea unui sentiment general de groază, îngrijorare, nesiguranță și de tulburare a relațiilor cu caracter național sau internațional.

Pe teritoriul României, nu avem organizații sau grupări teroriste, pericolul terorist putând veni însă din exterior, mai ales în noile condiții generate de imigrația musulmană în Europa. De altfel, organe specializate românești și străine ne-au avertizat recent asupra acestui pericol, ceea ce ne

îndeamnă și ne obligă la prudență, solidaritate, colaborare și înțelegere. În același timp, este nevoie de măsuri și acțiuni largi și eficiente, pentru prevenirea actelor de terorism, pregătirea adecvată a populației și identificarea permanentă a unor posibile acțiuni și locații cu caracter terorist.

VI. Concluzii

Această situație, deosebit de periculoasă, obligă lumea contemporană, întreaga umanitate, la solidaritate și lupta susținută pentru combaterea terorismului. Războiul permanent declarat de SUA și aliați împotriva terorismului nu reprezintă o măsură sigură și eficientă, care să garanteze o victorie definitivă împotriva acestui flagel. De asemenea, tactica folosită în prezent de a nu negocia cu teroriștii, mergându-se până la lichidarea lor fizică, nu este eficientă, întrucât în practică nu a dat rezultatele scontate. Violența naște violență și escaladează conflictul.

Suntem de partea celor care susțin că, cel puțin pentru început, ar fi nevoie de negocieri cu teroriștii, desigur în anumite condiții și în prezența unor garanții sigure.

Concluzionând, suntem de părere că fenomenul terorismului trebuie încă foarte mult studiat, sub aspectele sale de manifestare, cauzalitate, execuție și finalitate. În funcție de cauze și efecte, trebuie selectate și mijloacele de combatere.

Lumea se afla în pragul unei conflagrații mondiale, iar terorismul profită de această situație nouă, instabilă.

Depinde de înțelegerea, capacitatea și înțelepciunea principalelor forțe ale lumii, pentru a învinge terorismul. Omenirea nu a cunoscut întotdeauna acest fenomen, nu s-a născut cu el și poate ar trebui să studiem și să observăm mai bine și mai complet ce a fost înainte de terorism și ce ar trebui să facem, ca umanitatea să scape de acest flagel.

Să ne uităm, deci, ce s-a întâmplat cu fostele colonii, de ce în lume domnește

foamea, sărăcia și subdezvoltarea, și de ce resursele naturale nu rămân la locurile de origine, pentru a fi valorificate conform voinței suverane a statelor respective și nu controlate și acaparate de marile puteri ?

Așadar, îndemnăm la o reflecție mai profundă, sinceră și obiectivă asupra cauzelor terorismului și, în funcție de concluzii, se poate alcătui și o strategie corectă și eficientă, poate și cu valențe economice accentuate, de combatere a terorismului !

Implicăm aici, cu importanța și valoarea socială recunoscută, și nevoia consolidării securității naționale, invocând în primul rând acțiunea benefică și imperios necesară a “intelligence”, având în vedere realitatea că “problema terorismului a declanșat o efervescentă vizibilă (inclusiv în rândul “intelligence” și a media n.n), prin numărul de specializări academice și pluralitatea abordărilor lor asupra acestui fenomen”, așa cum în mod logic susține și Drd. Dan Mazăre în articolul său “Analiza de rețele sociale

în activitatea de intelligence”, publicat
în prestigioasa “Revista Română, Studii
Intelligence” (nr. 13/2015).

Apariții editoriale:

La 26 de ani după căderea comunismului în Europa centrală și de est, memoria și istoria acestui regim rămân controversate. Pe de o parte, istoria comunismului în regiune stă sub semnul denunțării crimelor săvârșite de acest regim. Pe de altă parte, mai ales în unele cercuri intelectuale de stînga, se aduce în discuție așa-numita „moderitate a comunismului”. Memoria comunismului se prezintă chiar și mai divizată decât paradigmele istorice în care este așezat acest regim. Nostalgicii se afirmă în spațiul public, în ultimii ani, mai ales prin urmașii lor de a doua generație. Denunțatorii crimelor comunismului, foarte activi imediat după căderea comunismului, dispar rînd pe rînd fără a fi reușit să transmită flacăra mai departe, cu câteva excepții. O memorie ironică a comunismului își face și ea din ce în ce mai mult prezența în spațiul public al regiunii.

Studiile reunite în acest volum ne propun o incursiune în multiplele aspecte ale comunismului și ale cercetării critice a acestuia. Represiunea este prezentă prin intermediul memoriilor și a memorialisticii, care asigură puntea între adevăr și ficțiunea literară, viața cotidiană reiese din scrisorile femeilor, triplu asuprite de regim (ca indivizi, ca femei, ca mame), rezistența la manipulare și minciună își găsește drumul prin acțiunile și scrierile celor ce s-au opus într-un fel sau în altul. Consecințele absurde și dramatice ale comunismului în lumea de azi reies atât din literatură, cît și din documentele de arhivă studiate critic de autorii noștri, dar și prin urmările dezastrelor umane și materiale provocate de tragedii precum cea de la Cernobil.

ISBN 978-606-8680-39-2

9 786068 680392 >

PREZENTUL COMUNISMULUI
MEMORIE CULTURALĂ ȘI ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE

PREZENTUL COMUNISMULUI MEMORIE CULTURALĂ ȘI ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE

Claudia-Florentina Dobre
Valeriu Antonovici
(Editori)

Ratio et Revelatio

Ionuț Riteș

- Părinte, cum recunoaștem oamenii cu har?
Mergem pe stradă, privim în stînga și în dreapta,
dar vedem doar cât să nu ne împiedicăm...
- Oamenii cu har îi vezi și îi simți ușor. Sunt
acei oameni care nu judecă, nu bârfesc și nu
osîndesc... Sunt acei oameni care atunci când
sunt judecați și osîndiți, chiar dacă aparent pe
nedrept, nu privesc către cel care le-a făcut rău
ci înțeleg că este plata primită pentru faptele și gândurile lor...
Aceștia sunt oamenii cu har!

Ionuț Riteș - Cu picioarele pe Pământ

ISBN 978-973-0-21880-0

Ionuț Riteș Cu picioarele pe Pământ

ediție extinsă

Povestea pelerinajelor mele în
Sfântul Munte Athos

- București 2016 -